

Trăiască Republica Populară Română

[decembrie 1948]

**Onor Ministerul de Externe
Tovarășa Ana Pauker**

Deoarece trăim azi într-un regim de democrație populară, m-am gândit că pot apela cu curaj la bunăvoința d-voastră, știind că ascultați rugămințile poporului.

Suntem o familie de oameni muncitori, din Focșani, nu am avut niciodată o altă ocupație decât prin muncă ne-am agonisit hrana de până acum.

Am fost duși în eroare de către organizațiile sioniste și am trimis trei copii mici în Palestina, știind până în ultima zi că noi plecăm cu ei, dar locurile noastre au fost vândute și am rămas departe de copiii noștri. Am urmat școala de cadre a Comunității, învățând ideologia marxist-leninistă, dar azi am aflat cu durere că nu suntem printre acei ce pleacă, rămânând iar departe de copiii mei mici, unul fiind chiar de 9 ani.

Vă rog să mai luați în considerație că și eu am avut o soartă crudă, fiind crescută printre străini, am muncit de la vârsta cea mai fragedă, tatăl meu murind în războiul trecut.

Vă scriu d-voastră, fiind ultima mea speranță. Apelez la bunăvoința d-voastră, știind că mă veți înțelege, deoarece știți durerea unei mame departe de copiii săi. Noi suntem trei persoane: eu, soțul meu, care este croitor, și un copil de 2 ani și patru luni.

Solomon Moscovici de 44 ani.

Haia Debora Moscovici de 34 ani.

David Moscovici de 2 ani și patru luni.

Vă mai rog încă o dată să ascultați rugămintea mea și să-mi înțelegeți durerea și să-mi iertați îndrăzneala, să dați o soluție favorabilă de a pleca cu plecarea (aliua) de zilele astea, deoarece sunt unii care au renunțat la plecare.

Cu mult respect și mulțumiri

Haia Debora Moscovici.

(Arhiva Ministerului de Externe București, Problema 31, vol. 19, f.2)

Memorandum

Asupra principiilor unei politici comuniste în Palestina și în cadrul Yishouv-ului evreu[1]

I. Yishouv-ul consolidat constituie o naționalitate aparte

1) Dezvoltarea Yishouv-ului în Palestina reprezintă un fenomen foarte greu de întâlnit în istoria dezvoltării naționalităților. Întemeiat prin activitatea politică a mișcării naționaliste-burgheze evreiești, intim legat cu imperialismul încă din copilăria lui, Yishouv-ul avea de îndeplinit, încă de la începutul cuceririi britanice, un rol politic în Orientul Mijlociu. Din punct de vedere economic, ca și din

punct de vedere politic, Yishouv-ul depinde de acest imperialism. Căci industria evreiască nu exista aproape nicăieri, iar agricultura rămânea foarte puțin rentabilă. Cele mai multe colonii trăiau doar grație sumelor de bani acordate de fondurile de ajutor sioniste; această colonizare era făcută în scopul cuceririlor strategice.

Caracterul obiectiv al Yishouv-ului a fost ușor de definit, aceasta în pofida sacrificiului altruist al unei părți din tinerețea evreiască, în ciuda faptului că ideea palestiniană primise din partea micii burghezii evreiești un ajutor material determinat de un sentiment național sincer. Caracterul Yishouv-ului era de a face jocul imperialismului, de a servi ca instrument îndreptat contra deșteptării naționale a popoarelor arabe, de vreme ce Yishouv-ul depindea în întregime de imperialism. Șefii lui au refuzat să discute cu șefii arabi fără consimțământul Biroului Colonial Britanic.

2) Primele semne ale unei schimbări în această stare de lucruri s-au arătat la începutul marelui curent de imigrare evreiască, curent cauzat de persecuțiile fascismului german între anii 1934-36. Pe atunci, Yishouv-ul se dezvoltă, capitalul adus în Palestina de către emigranți a fost investit în ramuri de activitate mai rentabile – de ex. cultura intensivă –, iar colonizarea luă – în plus de caracterul său tradițional, de cucerire strategică – un caracter economic. În timpul războiului, această dezvoltare se continuă pe o și mai mare scară. Pentru prima oară se crea o industrie independentă, iar importanța fondurilor și a celorlalți factori imperialiști scăzu considerabil. Aceasta a avut ca urmare stabilirea unei unități economice independente. Acest proces aduse cu sine creșterea forțelor tari în cadrul Yishouv-ului, pledează astăzi pentru o cooperare între arabi și evrei (cu toate că încă destul de slabă), iar influențele marxiste crescuseră la rândul lor (grație lui „Shomer Hatsa'ir”) și luară ființă grupe democratice noi, ca de ex. „Aliyah Hadachah”.

3) O economie națională colectivă începu să apară în sânul Yishouv-ului. Industria constituie astăzi bransa economică cea mai importantă, ocupând circa 60.000 de muncitori, cu o producție anuală care depășește 50 de milioane lire. E adevărat că dezvoltarea unor anumite ramuri industriale a fost determinată de către război, dar cea mai mare parte din industrii au o importanță vitală. Mai apoi, o seamă de ramuri industriale se vor dezvolta în funcție de avantajele ce se vor acorda planului de exploatare a bogățiilor naturale. Astăzi, imperialismul constituie un factor care împiedică dezvoltarea industrială a Yishouv-ului. Dar în același timp se găsesc acolo forțe gata de a combate imperialismul, e vorba de proletariatul industrial, care s-a format odată cu industria. Agricultură a devenit la rândul său mult mai rentabilă prin introducerea metodelor moderne și a unei irigații extensive. Primejdia unei concurențe între agricultorii evrei și arabi n-a fost înlăturată, dar aceasta e mai mult o problemă economică decât politică și o mai judicioasă repartiție a muncii între diferitele ramuri va fi de natură să înlătore definitiv această primejdie. Prin urmare, toate acestea dovedesc că economia națională ce s-a dezvoltat acolo nu depinde de imperialism și că, dimpotrivă, imperialismul și companiile monopolizatoare constituie cel mai mare pericol pentru această economie, amenințând-o în însăși existența sa. Cu toate că dezvoltarea economică impune în mod imperativ o cooperare arabo-evreiască, noi nu ne putem închipui o singură economie palestiniană, ci două economii distincte, dar totuși foarte legate una de cealaltă, grație condițiilor particulare și dimensiunilor țării.

4) Limba națională comună a Yishouv-ului este cea ebraică. Limba ebraică a devenit o limbă vorbită, vie[2]. Tot sistemul de educație, de la „Kindergarten” [grădiniță] până la Universitate, întrebuintează limba ebraică. Cele mai multe jurnale, cotidiene (opt la număr), apar în ebraică, fără să mai vorbim de reviste periodice.

Capodoperele literaturii mondiale, romane, lucrări filozofice – cuprinzând și operele gândirii marxiste (Marx, Engels, Lenin, Stalin, Plehanov etc) sunt traduse în ebraică. Se cuvine să observăm că spre deosebire de comunitățile evreiești din alte părți, evreii nu vorbesc limba majorității locuitorilor țării: adică cei mai mulți dintre ei nu cunosc limba arabă. În mod treptat, după ce au trăit câțiva ani în Palestina, evreii încetează chiar de a mai vorbi limba țării lor de origine, iar pentru tânăra generație limba vorbită este exclusiv cea ebraică.

5) În ceea ce privește *psihologia națională*, e de notat crearea unei oarecare tradiții naționale, tradiție care a pătruns în cele mai variate pături sociale. Conștiința națională, efortul depus pentru a obține independența națională, sunt profund înrădăcinate, faptul că majoritatea membrilor „Yishouv”-ului sprijină direcția organizației politice reacționare își găsește explicație în succesul obținut de această organizație, care se laudă de a fi cel mai tenace luptător pentru independența națională a Yishouv-ului.

Tradiția și metodele acestei organizații dau adeseori conștiinței naționale expresia unui șovinism îngust (ura contra tuturor străinilor), dar se cuvine să notăm, în urma recentelor prefaceri, că ura contra arabilor a fost mult atenuată și că tendințele antiimperialiste sunt acelea care au devenit mai însemnate. Evreul mijlociu, care acum 10 ani considera că existența sa națională depinde în mod strâns de guvernul imperialist britanic, acest evreu își dă seama astăzi de posibilitățile de a duce o politică independentă. În sânul clasei muncitoare se marchează de asemenea o orientare către forțele progresive ale lumii.

6) Toate acestea ne aduc la concluzia că Yishouv-ul trece o perioadă de consolidare națională. Recapitulând trăsăturile caracteristice ale unei națiuni, vom regăsi economia națională, limba comună, psihologia comună, o seamă de factori, pe cale de a se constitui pe un teritoriu determinat. De aceea, oricine aspiră să stabilească principiile unei politici comuniste în cadrul Yishouv-ului, considerat fie o parte din poporul evreu, fie o unitate din Orientul Mijlociu, nu trebuie să subestimeze acest proces. Astăzi, mai mult ca oricând dinainte, noi suntem conștienți de greșelile și de obstacolele cauzate de necunoașterea dezvoltărilor interne și a prefacerilor suferite de naționalități. Exemplul cel mai evident ne este dat de refuzul îndârjit al Congresului Național Indian de a recunoaște noi aspirații naționale, care agită masele musulmane, și violența critică, ridicată contra acestuia de către ICP.

II. Evreii și arabii

1) Evoluția începută în lumea întreagă în timpul războiului antifascist amenință situația imperialismului în toate țările coloniale. Puternicele influențe fasciste care existau în Orientul Mijlociu și clasele burgheze a căror soartă este legată de cea a imperialismului au considerat Orientul Mijlociu ca una din bazele cele mai puternice în serviciul oprămirii coloniale. De aceea, imperialismul face tot ce-i stă în putință pentru a-și întări situația în Orientul Mijlociu și mai ales în Palestina.

2) Yishouv-ul, așa cum s-a dezvoltat în timpul din urmă, cunoaște divergențe interne devenite foarte ascuțite prin lupta de clasă. În afară de problemele economice și comerciale, s-a pus și problema *orientării* Yishouv-ului; adică întrebarea de a ști cine este aliatul nostru în lupta pentru independența națională. În ciuda faptului că ideea sionistă rămâne doctrina oficială a Yishouv-ului, dominând o mare majoritate a membrilor clasei muncitoare, ale căror sentimente naționale ea le exploatează, în ciuda acestui fapt s-a ivit o barieră care separă diferitele grupuri din Yishouv și care își croiește drum chiar în sânul mișcării sioniste. Alături de

grupele reacționare, acelea care s-au bucurat de o situație precumpănitoare în economia dinaintea de război și care au hotărât să trăiască și să moară cu imperialismul; acelea care cer ca arabii să părăsească Palestina – alături de aceste grupuri s-a ridicat secția progresistă a Yishouv-ului (reprezentată de acele fracțiuni de opoziție, în cadrul Federației Generale a Muncii – Hisdatrouth –, secția a căror atitudine considerată în fiecare din cadrele amintite mai sus, denotă o bază mult mai progresistă).

Bineînțeles, trebuie ținut seama de faptul că atâta vreme cât factorul comunist nu va fi destul de puternic, această bază va rămâne neprecisă și fără mari urmări. Dar faptul însuși al schimbărilor intervenite constituie totuși expresia unui proletariat industrial modern în plină formare, proletariat care devine una din clasele dominante în Yishouv.

3) Printre arabi, dezvoltarea politică și economică din anii din urmă a dus după sine eforturile disperate ale imperialismului în scopul de a întări și consolida forțele reacționare. „Liga arabă” va exploata profundul sentiment național al maselor arabe, în scopul de a ușura politica imperialismului în Orientul Mijlociu, atâta vreme cât va fi dirijată de forțele feudale reacționare. Dar poziția feudalilor este slăbită și de frica maselor a căror furie ar putea să se întoarcă contra lor înșile, tot așa de ușor ca și contra imperialismului. De aceea, ei excită masele contra evreilor și ațâță ura, prezentând pe evrei sub emblema sionismului drept inamicul principal în Orient.

Boicotarea produselor evreiești în Orient, instituită nu de mult, nu e decât un aspect al acestor procedee. Este evident că toate acestea fac parte din politica imperialistă a lui „divide et impera”, „divide și guvernează”.

4) Cu toate că stânga sionistă a manifestat tendințe antiimperialiste și că orientarea sa este dirijată către Uniunea Sovietică și către forțele progresive, atitudinea nedreaptă a stângii față de multe chestiuni palestiniene a fost o stavilă în calea unei schimbări a situației. Un mare număr din secțiunile stângii acceptă necesitatea unirii maselor arabe și evreiești în lupta lor contra imperialismului, dar – când e vorba de Palestina – aceste secțiuni înclină de a căuta sprijinul reacțiunii feudale arabe, care împiedică progresul și dezvoltarea. Rezultatul este că se uită *lupta contra reacțiunii* în sânul Yishouv-ului, reacțiune aliată fidelă a imperialismului.

Principala forță reacționară în Yishouv o constituie „Mapai” (Partidul Travaist [Muncitoresc] Palestinian)[3], dar partidele de opoziție sunt gata să coopereze tocmai cu această forță, mergând până la unitate, ceea ce face că, la drept vorbind, problema hegemoniei, adică a transferării puterii de la „Mapai” la forțele progresiste, nu se pune. Iar opoziția rămâne o opoziție leală.

5) De cealaltă parte, forțele progresiste arabe și comuniștii arabi sprijină mai ales lupta ce trebuie dusă contra reacțiunii sioniste, ceea ce le slăbește tocmai în lupta esențială contra reacțiunii arabe în favoarea dezvoltării forțelor democratice printre arabi.

6) Influența ce s-ar putea exercita asupra forțelor progresive din Yishouv este stânjenită de faptul că sunt două organizațiuni comuniste. Una din ele, PCP-ul (Partidul Comunist Palestinian), se consideră a fi organizația, care continuă tradiția veche a partidului. De fapt, anul trecut, această organizație s-a silit să-și modifice în parte politica (hotărând să se opună Cărții Albe și declarându-se în urma

Congresului WFIU de la Londra în favoarea căminului național). Dar, pe de altă parte, această organizație nu a renunțat la vechea sa politică și ținând seama de faptul că ea își îndreaptă efortul principal spre lupta ideologică contra sionismului (ceea ce ajută reacțiunea să țină ascunsă divergența produsă printre clasele din Yishouv), în loc de a tinde spre obiectivul său principal, grație unei baze politice mai concrete, PCP-ul nu face decât să mărească prăpastia care-l desparte de clasa muncitorească, care păstrează încă o bază ideologică sionistă. Mai mult decât atât, orientarea sa se schimbă și din timp în timp mai face și saltul, fiindcă lipsa totală de legături cu clasa muncitoare din Yishouv permite acesteia din urmă să-și adapteze, de bine de rău, politica sa politicii partidelor comuniste în alte țări. Și fiindcă diferitele partide nu au reușit să ajungă la concluzii generale în ceea ce privește schimbările intervenite în anii din urmă în Yishouv, PCP-ul și-a schimbat politica de mai multe ori în cursul anilor trecuți.

În lunile din urmă, PCP-ul a declarat că va accepta politica PCJB-ului, opunându-se drepturilor de imigrare și nerecunoscând drepturi speciale naționale pentru cei din Yishouv și neadmițând drepturile civile ale evreilor (ceea ce înseamnă că, în fond, această politică se bazează pe Cartea Albă). E de la sine înțeles că circumstanțele care domină Yishouv-ul – în care clasa muncitoare rămâne întotdeauna sionistă – fac ca PCP-ul să fie condamnat a rămâne o sectă aparte.

Uniunea Comunistă Palestiniană, ai cărei fondatori sunt în cea mai mare parte foști membri ai CC din PCP (înainte de dizolvarea acestuia în grupe, care a avut loc în 1943) și membri ai CC-ului Ligii Tineretului Comunist, a început a fi recunoscută în mod public în cadrul Yishouv-ului, din ziua când a rupt definitiv cu trecutul, când comuniștii erau considerați ca niște agenți ai arabilor, persecutați atât de către populație, cât și de către poliție. În același timp, Uniunea a pus bazele unei politici de o nouă orientare comunistă, orientare de esență comunistă și de formă națională, ținând socoteală tocmai de prefacerile naționale care au avut loc în cadrul Yishouv-ului. Cu toate că Uniunea Comunistă Palestiniană n-a fost fondată decât în aprilie 1925, ea și-a câștigat un loc recunoscut în mod public, după cum am văzut mai sus. Principiile politice expuse aici sunt cele acceptate de către Consiliul Național al UCP și reprezintă punctul de vedere care domină în toată lumea comunistă asupra problemei Yishouv-ului și a Palestinei. Conștient de primejdia ce o constituie sciziunea comuniștilor în sânul Yishouv-ului, UCP-ul, a propus în mai multe rânduri o fuziune bazată pe un program corect, dar toate aceste propuneri au fost respinse de către PCP.

7) Evoluția națională a Yishouv-ului face ca singura orientare într-adevăr comunistă și care evită în același timp orice deviere naționalistă să fie aceea care preconizează *dreptul celor două popoare din Palestina de a se guverna singure*, pe calea luptei pe care fiecare din ele trebuie să o ducă contra propriei sale reacțiuni și contra imperialismului. Palestina trebuie să se supună hotărârilor ONU-lui, trebuie să se înlăture Cartea Albă și restricțiunile sale, trebuie să se lupte contra oricărui plan de împărțire a Palestinei, plan pe care imperialismul vrea să-l impună acestei țări, bazându-se pe consolidarea a fiecăreia dintre cele două naționalități. Trebuie dusă lupta pentru o dezvoltare democratică și economică liberă și pentru ca instituțiile locale și guvernamentale să fie încredințate populației însăși. O acțiune comunistă dusă de fiecare din cele 2 naționalități pe cont propriu va avea ca rezultat o cooperare mult mai concretă între arabi și evrei.

III. Lupta pentru unitatea poporului evreu

1) Prin exterminarea unei mari părți din poporul evreu și prin persecuțiile internaționale fasciste, conștiința națională a unei mari porțiuni din poporul evreu a crescut, și sentimentul unei solidarități evreiești a ieșit întărit.

2) Distrugerea numeroaselor centre de viață evreiești a determinat la mulți evrei tendința de a părăsi țara lor de origine și de a se duce în Palestina.

3) Împrejurările fac ca reacțiunea să poată diviza diferitele fragmente ale poporului evreu, sprijinindu-se pe discuția ideologică a soluției definitive ce s-ar putea da problemei evreiești, declarând că antisemitismul nu va pieri niciodată etc. Or, singurul mijloc de a ajunge la unificarea poporului evreu este de a uita discuția ideologică și de a determina, sprijinindu-se pe lucruri pe care evreei le au în comun, remarcând că restabilirea vieții evreilor în Europa și dezvoltarea unui Cămin Național în Palestina, departe de a fi două noțiuni contradictorii, se conectează una de alta, constituind două mijloace de garanție a drepturilor naționale și democratice a evreilor din lumea întreagă.

4) Reabilitarea vieții evreiești europene este un factor necesar în lupta dusă contra fascismului și contra semitismului.

5) Dreptul la imigrare în Palestina se sprijină pe faptul că în Palestina a avut loc procesul creării unei naționalități independente evreiești, naționalitate care are dreptul de a absorbi pe indivizii evrei care vor să vină la dânsa. Metoda reacțiunii în felul ei de a prezenta această chestiune este de a aduce în discuție problema capacității de absorbire a țării. Dar problema centrală este de a ști cine va rezolva această chestiune. Imperialismul? Reacțiunea? Căci Palestina nu va avea o capacitate de absorbție necesară atâta timp cât nu va fi ajutată să-și dezvolte resursele ei naturale. Iar dacă regimul va oprima țara, atunci va fi șomaj și mizerie economică chiar pentru Yishouv-ul actual.

Cel mai bun mijloc de a atinge un punct de vedere comunist just, cu privire la problema evreiască și problema Yishouv-ului în Palestina ar fi de a se convoca un congres internațional al evreilor antifasciști. Dar nici în acest domeniu inițiativa nu trebuie lăsată sioniștilor. O inițiativă comunistă singură va putea contribui în mod serios la unificarea poporului evreu.

IV. Metodele de muncă ale comuniștilor evrei

Am spus deja că unul dintre factorii principali de care trebuie să ținem seamă este diviziunea în cadrul grupului comunist, diviziune cauzată de lipsa unui program comun, care să ție seamă de schimbările mai recente ale situației. Prezentăm în continuare un scurt rezumat al chestiunilor principale asupra cărora sunt diferențe.

a) UCP-ul admite ca Yishouv-ul să fie o națiune, ceea ce îi conferă deci dreptul de autodeterminare. La lumina dreptului de autodeterminare se pot judeca proiectele de constituție elaborate pentru a servi interesele celor două naționalități (Federație de state sau un stat binațional), [pe] de altă parte, grupul PCP cere pentru Palestina dreptul de autodeterminare și egalitate de drepturi pentru cetățeni, pentru evrei și arabi. Este evident că o formulare care recunoaște, pe de o parte, caracterul binațional al țării și cere – pe de alta – dreptul de autodeterminare națională, aduce după sine imposibilitatea de a trece în practică acest drept. În discursul istoric pronunțat cu ocazia discuției proiectului Constituției Sovietice, tovarășul Stalin a definit cu multă limpezime condițiile în care poate fi acordat dreptul de autodeterminare. Astfel, pentru Palestina, dreptul de autodeterminare

națională și „recunoașterea” caracterului binațional al țării e o formulă a cărei urmări imediate ar putea fi acelea de a ajuta imperialismul să domine țara. În loc de a permite organizarea unei lupte serioase dusă de fiecare dintre cele două naționalități contra imperialismului, această stare de lucruri le împinge la luptă una [contra] celeilalte. De altă parte, n-are nici un rost să cer drepturi civile (ignorând drepturile naționale), pentru că așa o cerere nu face decât să deschidă eterna chestiune a „majorității și minorității”. Așa de exemplu, evreii cer alegeri „democrate” în Ierusalim, unde evreii constituie majoritatea, în timp ce arabii cer aceste alegeri pentru toată țara. PCP obiectează că dacă se pune pe primul plan dreptul de autodeterminare, această postulare ar fi de natură să întărească starea de diviziune reacționară printre evrei. Dar PCP pare a ignora principiul explicat de Lenin, că dreptul de autodeterminare națională nu are ca scop diviziunea forțelor, ci abolirea urii naționale atâțate de reacțiune.

b) În conformitate cu aceste analizări, UCP-ul crede că eficacitatea acțiunii comuniste va fi mărită prin organizarea a două partide naționale diferite, lucrând fiecare în sânul națiunii sale, pe când PCP-ul cere organizarea unui singur partid comunist pentru amândouă națiuni. În realitate, azi nu avem un partid comunist, ci numai grupuri comuniste deslănate și fără nici o legătură între ele. Or, circumstanțele actuale nu permit organizarea unui partid comun. Ne trebuie deci două partide, a căror strategie politică și tactică națională să fie adaptate cerințelor națiunilor respective.

c) UCP-ul remarcă faptul că ținând seama de situația politică actuală, nu e oportun de a se distinge în cadrul Yishouv-ului între sioniști și ne-sioniști. Deosebirea trebuie făcută între forțele reacționare și cele progresive. Aceasta este de o importanță capitală. Comuniștii nu pot fi sioniști, fiindcă ei nu admit părerile sionismului în ce privește problema evreiască, la fel cum nu admit legătura între chestiunea națională și lupta socialistă a clasei muncitoare. Dar comuniștii nu sunt antisioniști la nu importă ce moment. Comuniștii combat o oarecare ideologie numai atunci când ea se transformă în instrument politic în mâinile reacțiunii. În URSS, atâta vreme cât religia a fost un instrument politic, al forțelor contrarevoluționare, a trebuit să se ducă o luptă ideologică îndârjită contra religiei. Astăzi, cu toate că ideologia religioasă rămâne falsă, populația din URSS nu mai e împărțită pe această chestie. O situație analoagă este aceea a catolicismului în țările europene eliberate. Iar despre poporul evreu, trebuie să fim foarte atenți, pentru a nu permite reacționarilor să facă o distincție ideologică între sioniști și nesioniști.

Spre deosebire de concepția sectară a bundismului, punctul de vedere comunist trebuie să se ocupe de această chestiune ținând seamă de forțele politice concrete și de lupta politică concretă ce trebuie dusă printre evrei contra reacțiunii. Pentru a proteja interesele proprii, clasa industrială a muncitorilor trebuie să fie organizată în vederea luptei politice care e de dus contra imperialismului și contra reacțiunii evreiești. Acest lucru trebuie făcut fără ca să se revină la discuția ideologică acele mai potrivite probleme evreiești în general etc. De altă parte, PCP-ul nu conține de a repeta declarațiile sale de loialism față de învățămintele lui Lenin și Stalin, dar în realitate acest partid e complet separat de clasa muncitoare și de lupta acestuia. Urmarea va fi o atitudine detașată, sectară, și nu o fidelitate față de lecțiile lui Lenin. De mult a spus Lenin că e mai bine să unești pe muncitori pe pământ decât să-i separi în ceruri.

d) Prin urmare, UCP-ul prezintă un program de unificare a forțelor progresive din Yishouv, în scopul de a crea un mare front național, care va lupta pentru drep-

turile naționale și economice ale maselor, punând accentul pe necesitatea unei cooperări arabo-evreiești. Cu toate că favorabilă în aparență unei oarecari cooperări cu o altă grupă, PCP-ul face aceasta imposibilă, prin politica sa, care îl obligă să se separe și-l transformă într-o sectă. Deci o singură cale de a ajunge la o activitate comunistă serioasă în Yishouv-ul evreu: calea unui front național-democratic.

e) UCP-ul pune problema amicitiei celor două națiuni și a unei cooperări bazate pe politici naționale distinse. Trebuie ca organizația comunistă să îmbrace forma unei organizații naționale și trebuie ca ea să efectueze cooperatia internațională prin mijlocul unei cooperări naționale. Însă PCP-ul, arborând atitudinea că veghează asupra intereselor celor două popoare, e privit de fiecare din acestea ca o organizare care îndeplinește o muncă misionară în favoarea celuilalt popor, ca organizație străină intereselor națiunii, ce îl apropie. Nu ne vom opri asupra chestiunii tactice ce e de adoptat și nici asupra programului de activitate a Yishouv-ului. Noi n-am făcut decât să menționăm pe principalele puncte ale acestei probleme.

E de o importanță vitală de a se găsi o soluție, o importanță hotărâtoare nu numai pentru lupta politică în sânul Yishouv-ului, dar și pentru lupta comunistilor din lumea întreagă. Pentru aceasta, noi vă cerem părerea asupra acestor lucruri, rugându-vă să ne ajutați în soluționarea problemelor politice și la ajungerea unității printre Yishouv.

(Arh.St.București, CC al PCR. Relații Externe, dos. 18/1948, f.20-26)

[1] *Yischouv* (uzual întâlnit sub grafia *Işuv*) este denumirea dată comunității evreiești din Eretz Israel și a societății constituite înainte de crearea statului Israel.

[2] Este vorba de ebraica modernă, un amestec între ebraica biblică (limitată ca vocabular) și cea mișnică (sau „limba înțelepților”), devenită uzuală de pe la finele sec. XIX, îndeosebi în Palestina și în Europa de est. În 1948, odată cu întemeierea statului Israel, acest idiom a fost declarat limbă oficială, norma de pronunție fiind cea sefardă. Deși imigranții așchenazi – îndeosebi cei ultra-ortodocși – au opus o anume rezistență în utilizarea acestei limbi (preferând să vorbească idiş), actualmente ebraica s-a generalizat la nivelul întregii comunități evreiești din Israel.

[3] Mapai a apărut în 1930 prin fuzionarea partidelor Ahdut Haavoda și Hapoel ha Tzair, cu un program social-democrat, ce promova „socialismul constructiv”. Încă de la întemeierea Israelului s-a aflat la guvernare, iar în Knesset a fost reprezentat până în 1968, când s-a unit cu alte două partide (Ahdut Haavoda-Poalei Zion și RAFI), dând naștere Partidului Muncii din Israel.

Nr. 563/1948

Notă privind unele ajutoare acordate de „American Joint Distribution Committee” populației neevreiești

A. Cantine

În anii de secetă s-au înființat 12 cantine mixte în Moldova, destinate aproape numai neevreilor (Bacău, Dorohoi, Rădăuți-Dorohoi, Săveni, Mihăileni, Darabani, Iași, Roman, Fălticeni, Botoșani, Moinești și Tg. Ocna), acordându-se în perioada februarie-august 1947: lei 28.913.804.000, pentru cca. 6000 persoane.

O cantitate de cca. 100 tone (10 vag.) cereale (grâu și porumb) a fost alocată acestor cantine.

B. Cereale

Am pus la dispoziția CARS-ului și prefecturilor de județ, în lunile martie, aprilie și iunie 1947, o cantitate de 1210 tone (121 vagoane) de grâu și porumb, iar pentru CFR 80 tone (8 vagoane) porumb.

C. Efecte

Am predat Ministerului Asigurărilor Sociale, în 1946, cantitatea de 1000 bale (5 1/2 vag.) efecte uzate de îmbrăcăminte și încălțăminte. Apoi am distribuit pentru populația neevreiască din regiunile înfometate (în cadrul acțiunii de ajutoare a Moldovei): 5000 bluze damă, 3000 bluze copii, 3000 cămăși copii, 3000 fuste damă, 2000 paltoane damă, 1000 jachete damă, 3000 pantaloni copii, 5000 rochii damă, 3000 rochii copii

Pentru opera de ocrotire a copilului, am alocat între 13 decembrie 1947 și 28 octombrie 1948, prin Ministerul Sănătății, prin Comitetul Național de Ocrotire a Copilului și prin Ministerul Muncii și Prevederilor Sociale, următoarele: ciorapi 4600 per., cămăși 1450 buc., flanele 1300 buc., bluze 2200 buc., rochii 4250 buc., vestoane b. 750 buc., pantofi 3600 per., chiloți 3350 per., pantaloni 1750 per., fuste 2100 buc., costume b. 2550 buc., paltoane f. 1005 buc., pijamale compl. 750 buc., bascuri/capișoane 2500 buc., batiste 100 buc., prosoape 130 buc., plăpumi, pături și cuverturi 630 buc., lucruri copii mici 20.000 buc., fețe de pernă 130 buc., pânză p. 1130 m., cearceafuri 3390 m., jucării diferite 400 buc.

D. Asistența medicală și spitalicească

Spitalele, dispensarele, ambulatoriile, reclădite, utilizate și sprijinite de noi, deservesc populația pauperă, fără deosebire. Aceste așezăminte spitalicești au fost și sunt alimentate cu cantități importante de medicamente, materiale sanitare și alimente. S-a mai alocat, prin comisia noastră medicală, direct bolnavilor neevrei, penicilină, streptomycină și insulină.

De asemenea, s-au alocat cantități de medicamente Centrului Național pentru Ocrotirea Copilului, Serviciului Medical al Ministerului de Finanțe etc.

E. Produse alimentare

În 1946, 1947 și 1948 s-a alocat Ministerului Sănătății, Comitetului Național pentru Ocrotirea Copilului, Confederației Generale a Muncii, precum și altor ministere, următoarele: 30 tone (3 vag.) cartofi deshidratați; 50 tone (5 vag.) fasole, 50 tone (5 vag.) mazăre; 670 cutii lapte condensat și lapte praf; 25 pachete ceai; 22,5 kg. cacao; 8 kg. untură de pește.

(Arh.St.București, CC al PCR. Cancelarie, dos. 123/1948, f.1-2)

164

[Înregistrat: 21 ianuarie 1949]

Domnule Ministru,

Subscrisul, Alfred Arion Moses, din București, b-dul Gh. Coșbuc no. 8, etaj III, ap. 5 (colț str. Sf-tul Ioan Nou no. 3), am cinstea și onoarea de a vă supune următoarele:

Spre a evoca în veci tot ce a făcut și face Republica Populară Română pentru populația evreiască și având în vedere că „româna” va constitui încă multe decenii de acum înainte limba maternă a evreilor originari din Republica noastră care se reparațiază în Israel, am onoare a vă propune înființarea și deschiderea unei biblioteci și centru de difuzare a tuturor publicațiilor românești, sub numele: Biblioteca Republicii Populare Române „Gheorghe Gheorghiu-Dej” în orașul Tel Aviv.

Programul bibliotecii va fi: împrumutul cărților, vânzare de reviste și ziare, cărți de literatură, știință, artă, ce au apărut și se găsesc în anticariat, precum și cele ce vor apare. De asemenea, se vor viziona jurnale și filme cinematografice românești. Această bibliotecă se va întreține din: vânzarea ziarelor, revistelor și cărților, cotizațiile celor ce vor lua cărți cu împrumut pentru citit și eventuale donațiuni.

Întrucât subsemnatul sunt și eu unul din cei ce emigrează în Israel, am cinstea să-mi ofer serviciile mele pentru organizarea și administrarea acestei biblioteci. Dacă propunerea mea se va bucura de buna dvs. atenție, propun ca la prima ocazie să se expedieze odată cu plecarea noastră un număr de cărți suficient pentru început, iar pentru aceasta donez mica mea bibliotecă.

Trăiască Republica Populară Română
Alfred Arion Moses

D-niei Sale, Domnului ministru al Artelor și Informațiilor din Republica Populară Română.

(Arhiva Ministerului de Externe București, fond Israel 1948-1950, Culturale, nepaginat)

133/4 februarie 1949

Referat

Am onoarea a referi următoarele: „Agudath Israel” este o organizație semi-sionistă religioasă, având centrala la Arad. Scopul acestei organizații este următorul:

- răspândirea și întărirea credinței în sânul maselor evreiești;
- lupta prin propagandă împotriva ateismului împrăștiat de către organizațiile sioniste de stânga;
- educarea tineretului în spiritul învățăturilor biblice și pregătirea lor pentru emigrare în Palestina.

Organizația are majoritatea aderenților săi în Ardeal, unde fanatismul religios predomină în sânul populației evreiești. Primește ajutoare financiare considerabile din America, în dolari, trimise clandestin de către Centrala pentru Europa a Asociației Mondiale „Agudath Israel”, cu sediul la Paris.

Istoric

Imediat după 23 august 1944, un grup de mai mulți rabini din Polonia și Ungaria, refugiindu-se în România, au constituit în București „Asociația rabinilor refugiați”, sub președinția rabinului M. Rubin din Suceava.

Unul dintre rabinii din conducerea asociației, Halberstein, plecând în America, a trimis de acolo cca. 200.000 dolari, care au fost împărțiți, fără nici un criteriu sau justificare, câtorva rabinii din conducerea asociației. Printre acești rabinii sunt: Rabinovici, originar din Hârlău, care are o sinagogă pe strada Olteni[1], fiul său rabinul S. Rabinovici, profesor, rabinul Zeltenreich. Acești doi din urmă rabinii au făcut de multe ori naveta București-Praga, cu sau fără pașaport.

Deoarece s-a aflat de banii trimiși din America și de manipularea lor, aceștia au desființat asociația, transformând-o din „Uniunea Rabinilor Ortodocși” în gruparea „Agudath Israel”. La început gruparea a fost împotriva sionismului, apoi au aprobat aceasta.

Un alt rabin, Vinogransk, a început o campanie de demascare a tuturor acestor rabinii, lipind pe zidurile Capitalei manifeste împotriva lor. Rubin și ceilalți au căutat să-l corupă întâi cu bani și, văzând că nu reușesc, au început să-l amenințe.

Slt. de securitate
Chiricu D.

(Arh.St.București, Direcția Generală de Poliție, dos. 82/1947, f.292)

[1] Este vorba de Sinagoga „Buhuser Claus” din București, str. Olteni nr. 38.

Autobiografie

M-am născut în 1903 (18 sept.) la Bistrița, jud. Bistrița. Tatăl meu, Klein Avram a fost tâmplar, deportat în 1944 din Cluj, la vârsta de 80 ani, a murit la Auschwitz; mama mea Hanna, casnică, a murit în 1915. Am avut 5 frați și trei surori, din care 1 frate și 2 surori nu s-au întors din deportare. Din cei 4 frați, unul Simion, fost comerciant, trăiește în Palestina, ca muncitor la o fabrică, Alexandru, muncitor croitor la ACS Cluj, membru de partid, Ernest, tâmplar, maistru la școala profesională Cluj, membru de partid, Maurițiu, de meserie comerciant, Timișoara, urmează la ORT un curs de meserie, mecanic. Sora mea Ida, casnică, căsătorită Goldstein, București, membră de partid.

Acasă duceam o viață grea. O casă plină de copii, tatăl meu muncind din greu în meseria lui, fiecare din noi trebuia să-și câștige pâinea încă din copilărie. Am făcut în Reghin 4 cl. primare maghiară și 4 secundare germană. Am avut dorința de a studia mai departe, dar n-am avut posibilitate materială. Câtva timp am rămas acasă, ajutând în gospodărie, în timpul liber lucrând broderie pentru bani. Ca fată tânără am fost într-o organizație evreiască, mai târziu am intrat în org. de tineret „Avivah”, unde m-am ocupat cu limba și literatura ebraică, lângă asta am făcut un curs de contabilitate, înființat de organizație.

Între 1922-28 am fost în 3 locuri angajată ca funcționar comercial. În iarna 1928-29 am învățat singură stenografia maghiară-germană. În vara 1929 am venit la Cluj, la sora mea, aci am căutat servicii și în sept. 1929 am intrat la Soc. de Asig. „Phönix” din Viena, Filiala Cluj, în servicii, ca stenodactilografă maghiară-germană.

În cursul anilor m-am perfectat în toate muncile administrative și am devenit funcționară de răspundere. În acest servicii am fost până la desființarea societății,

30.VI.1936, când am fost preluată de Soc. de Asig. „Steaua Română”, filiala Cluj. În 1937.VI. am fost concediată împreună cu ceilalți funcționari, preluați de la Soc. „Phönix”. Am intrat la Firma Colectiv, ca stenodactilografă, unde am lucrat până la plecarea mea din Cluj, II.1938.

La Soc. „Phönix” am făcut cunoștință cu dr. Ferd. Sonnenwirth, medicul societății, activist la „Munkás-Segély” [Ajutorul Muncitoresc]. El (cunoscând situația mea, tatăl meu era deja bătrân, trimiteam mare parte a salariului meu acasă, munceam de zori până în noapte ca să pot ajuta mai mult pe cei de acasă) a început să-mi vorbească de problema proletariatului. Prin el am făcut cunoștință cu Irányi Duci (soția lui Cerbu Traian, București), Rosenfeld Ida și Ela, Margareta Simon Kahana și altele. În 1930 au venit și frații mei Ernest și Alexandru la Cluj și în 1931 am mutat pe tatăl și surorile mele la Cluj.

În 1932 am făcut cunoștință cu Szmuk Izidor (soțul meu), expulzat din Cuba pentru activitatea comunistă; el a fost acela care mi-a arătat clar drumul just, m-a convins. Am început să activez în cadrul Sindicatului particular și în „Munkás-Segély”.

Aci am cunoscut pe tov. Józsa Béla[1] lângă ceilalți activiști. Un timp am lucrat împreună cu tov. Irányi Duci, făcând muncă pe periferie, am luat parte la toate acțiunile legale și ilegale duse de MS. Între timp am introdus-o pe tov. Elena Elias în MS (pe care de altfel tot Szmuk a convins-o). Am mai copiat și multiplicat material ilegal, primit de la fratele meu Klein Ernest, care activa deja în mișcarea tineretului. Tot timpul, când activam la MS, tov. Józsa a ținut ședințe la noi cu colectivul restrâns din MS, la care au luat parte între altele Almási Ecaterina, Elias Elena etc.

În toamnă 1934 m-am căsătorit cu Szmuk I. Ne-am mutat la sora mea în str. Masaryk 25. Tov. Józsa întrebuința această nouă locuință de acum pentru alte ședințe. Am mai luat parte la seminar org. de MS în grupuri la diferite locuințe; la care am luat parte era condus de Lévi Dezső în locuința tov. Klein Peri (soția lui Cinner Iosif). Venind în contact mai strâns cu tov. Lévi Nelli, Margareta Simon Kahana etc am avut ocazia să iau parte la câteva ședințe, cursuri, unde tov. Deri Deheleanu[2] a preluat diferite teze.

În 1935 sau 36, nu știu precis data, am primit instrucțiuni, să intru în Partidul Evreiesc. Aici am activat cu tov. Szirmai Sára, Kertész Maja Schönberger, Weiman etc, ședințele ilegale cu colectivul țineam la tov. Szirmai, Kertész Maja, Rosenfeld Köpich Ana, unde s-a preluat linia pe care trebuia să ducem în sânul Partidului Evreiesc.

În 1937 ne-am mutat în str. Decebal, tov. Józsa a folosit această locuință pentru ședințe cu tov. străini (delegați) și ne-a interzis (mie și soțului meu) orice altă muncă în afară de aceea în P. Evreiesc. Nici nu a fost voie să vină tov. la noi în casă.

În acest timp primeam mereu observații de la tov. cu care munceam înainte împreună, dar tov. Józsa ne-a spus să nu ne necăjim. În XI.1937, soțul meu, după ce a fost dat afară din serviciu, nemaigăsind altă muncă a plecat la București, eu am mai rămas un timp la Cluj. Tov. Józsa a întrebuințat mai departe locuința noastră, în interval de 2-3 săpt. a venit un tov. regățean (nu știa ungurește) cu care se întâlneau la mine în casă. De la acest tov., nu-i cunosc numele, am primit și eu directive, referitor la munca dusă în PE.

Pe la sfârșitul II.1938 am plecat și eu la București. Am trăit foarte greu. Era în timpul lui Goga. Soțul meu a fost mereu dat afară din serviciu, fiind evreu. După

câteva luni a găsit de lucru la un atelier la Băneasa, ne-am mutat în sat și am stat până în dec. 1938, când a fost dat afară de un legionar. Ne-am mutat din nou la București, unde a început povestea veche cu serviciul, până [în] IV.1939, când a intrat în Fabr. „Vulcan”.

În acest timp, am venit în contact numai cu tov. Margareta Kahana și cu soțul ei Mózes. Kahana a scris atunci cartea lui *Hat nap és a Hetedik* [Șase zile și al șaptelea], pe care am bătut-o eu la mașină. Mai târziu, când a plecat cu familia lui în concediu, l-am înlocuit în serviciu o lună de zile. Când am găsit locuință potrivită, Kahana ne-a făcut legătură cu tov. Matei Socor (str. Sirenelor), care un timp îndelungat a folosit casa noastră pentru ședințe, mai târziu a stat zilele întregi la noi, venind dimineața și plecând seara. Cu toate că eram bolnavă, am fost tocmai operată, l-am îngrijit[3].

În 1940 ne-am mutat în str. Vulcan. Aci a locuit la noi tov. Prică Ioan, muncitor din Fabr. „Vulcan”. A locuit la noi până la căderea lui cu acțiunea din „Obor”. A fost arestat de la noi din casă. Am fost însărcinată din partea tov. Révi Ileana cu aprovizionarea lui Prică și încă 4 tov. Am primit bani pentru alimente și ajutorarea rudelor. La Prică mergeam eu regulat la vorbitor la Jilava, în calitate de gazdă, iar pentru ceilalți am predat pachete la rude (soțiile sau mame, între ele soția tov. Stanciu).

Am avut contact cu tov. av. Maurer pentru pregătirea martorilor la proces, primeam instrucțiuni, pe care am dat mai departe. După internarea tov. Maurer în lagărul Tg. Jiu am avut legătură cu tov. av. Leibovici.

După internarea soțului meu în lagărul Tg. Jiu, VI.1941, nu mai mergeam regulat, ci numai din când în când la Jilava. Aprovizionarea și legătura între rude și avocat am mai ținut un timp. După întoarcerea mea din primul vorbitor de la Tg. Jiu, am luat contact cu tovarășa Iliescu și am fost însărcinată cu reorganizarea rudelor din Sect. III. Alb. Pentru această muncă am fost pusă în contact cu tov. dr. Kornhauser și tov. Paneth L. Am lucrat împreună spre toamnă, având ultima ședință în str. Spătarului. După asta nu l-am mai văzut. A fost arestat și la 7.XI. executat la Jilava.

În iarnă m-am îmbolnăvit și am primit concediu și un ajutor, ca să mă tratez. Când m-am făcut bine, am primit legătură, dar n-a fost destul de intensivă, mi s-a părut că sunt neglijată. Între timp am avut ceva de aranjat, am cerut de la tov. Iliescu o întâlnire, d-sa mi-a trimis vorbă să aranjez prin legătura mea. Întrucât nu am găsit-o potrivită, m-am adresat la altcineva, din cauza asta am avut neplăceri. Între timp, legătura mea și-a pierdut contactul, eu din motivul de mai sus nu am insistat pentru o altă legătură și am rămas un timp inactivă. Îmi dau seama că am făcut o greșeală. Mai târziu am aflat că tov. Iliescu a procedat la fel și cu alți tov. evrei, cu motivul că este prea periculoasă munca cu evreii (prigoana contra evreilor era în toi).

În 1942 am lucrat pe linia lagărului Tg. Jiu, am fost câteva ori la vorbitor la Tg. Jiu (țineam legătură cu un grup de rude). La VII.1942 mă pregăteam din nou să plec la Tg. Jiu. La 29.VII. m-am dus la magazinul „Ecaterina” din str. Regală, ca să predau ceva lucru – în timpul cât soțul meu a fost internat am lucrat broderie –, d-na Iris, patronul magazinului, era simpatizantă și dădea totdeauna ceva pt. lagăr, alimente, bani etc. Văzând prin geam un individ suspect, am plecat, fără să iau cu mine ceva, afară de suma primită pentru lucru. La plecarea mea m-am convins că sunt urmărită, nu mai mergeam decât la Siguranță pentru autorizație. După 2 zile, în drum spre gară, am fost luată de 3 agenți, împreună cu cumnatul meu Goldstein Eugen, care m-a condus la gară, și dusă la Siguranța Generală. Mi-au răscolit tot

bagajul, au făcut percheziție, m-au întrebat ce am făcut la „Ecaterina”, din ce trăiesc, până la urmă mi-au dat drumul spunând: „a fost o greșală din partea agenților”.

Din sept. 1942, când soțul meu a fost deportat cu ceilalți tov. din Tg. Jiu la Vapniarka, am luat parte exclusiv la munca de aprovizionare spre Vapniarka (scrisori, bani, colete pe cale ilegală). În IV, după ce s-au întors la Tg. Jiu, am lucrat iar pe linia Tg. Jiu.

După 23 august am început organizarea femeilor în Uniunea Patriotică, am fost responsabilă de femei Circ. 28. În martie 1945 am devenit secretara celei de partid din Circ. 28 și am fost responsabilă femeilor antifasciste (UFAR). Fiind foarte slăbită, am primit un concediu în iulie și am plecat la Bazna. De acolo am venit la Cluj, am fost internată câteva zile la Clinica Medicală, pe urmă m-am întors la București.

Deși nu eram sănătoasă, în toamnă am început din nou activitatea, în martie 1946 am fost resp. de cadre în Celule și în aprilie am preluat cadrele pe Circ. 28. În august 1946, îmbolnăvindu-mă mai rău, am primit concediu din partea Jud. PC și am venit la Cluj. (M-am prezentat la Jud. la tov. Henz). După câteva zile am fost internată în Spital. Evreiesc, de unde am ieșit în februarie 1947. În martie m-am înapoiat la București, dar medicii mi-au interzis orice activitate pe un timp nelimitat.

Între timp, soțul meu s-a stabilit la Cluj, eu am mai rămas un timp la București. În iunie 1947 am venit la Cluj și am rămas aci (cu știrea partidului). În martie 1948, când medicul dr. Szinetár L. m-a declarat sănătoasă, am reînceput activitatea.

M-am prezentat la Jud. PMR, cadrele, dar întrucât actele nu sosiseră încă din Buc. am fost îndrumată la UFDR. M-am prezentat acolo și cu sosirea primului lot al copiilor greci am trecut cu munca la „Fiapp”. Activez de atunci la „Fiapp” foarte intens, în mod benevol. În august 1948 a sosit dosarul meu din Buc., am fost încadrată în Cel. V. Sect. II. Întrucât activez permanent intens la „Fiapp”, sunt scutită de muncă în celulă și iau parte numai la ședințe de celule.

Cluj, 28 februarie 1949

Szmuk Fania
Str. Gheorgheni 31

(Arh.St.Cluj, Prefectura Județului Cluj. Secția Cadre, dos. 4/1949, f.76-79)

[1] Béla Józsa, activist comunist, a fost editorul în condiții de ilegalitate a revistei proletare „Írjatok” [Scrieți], la Cluj, împreună cu cumnatul său István Nagy. Sora lui Józsa, Erzsébet Nagy, a lucrat în anii ‘30 ca bibliotecară într-o firmă comercială a lui Victor Chereșteșiu, loc de difuzare a literaturii socialiste și de distribuție a corespondenței ilegale între comuniști. A fost executat de horthiști la 22 noiembrie 1943.

[2] Iuliu Deheleanu (1888-1945), cunoscut și sub numele de Déry sau Dehényi, membru al Partidului Comunist. Acesta, împreună cu V. Aradi (refugiat ulterior în URSS), este cel care l-a atras pe Teofil Vescan în mișcarea comunistă (cf. *Memoriul* lui T. Vescan, aflat în arhiva personală a lui Mihai Ceaușu, cercetător la Institutul de istorie „A.D.Xenopol” din Iași).

[3] Ulterior, Matei Socor (n. 1908) a devenit directorul Societății Române de Radiodifuziune (1948-1949), președinte al Comitetului pentru radioficare și radiodifuziune (1949-1952), președinte al Uniunii Compozitorilor (1952).

Confidențial-Personal
După exploatare se va distruge prin ardere

2 martie 1949

**Dare de seamă cu privire la activitatea naționalistă
desfășurată de instructorii sioniști în RPR**

1. Haimovici David, reținut la data de 9 decembrie 1948. Născut la 12 august 1914 în comuna Nicolaevca, jud. Orhei, fiul lui Hana și Bention, absolvent a 6 clase de liceu, de profesiune agricultor tractorist, cu ultimul domiciliu provizoriu în București, str. Bd. Dacia no. 52.

Din cercetări, rezultă că susnumitul a fost trimis în țară de către Confederația Generală a Muncii din Israel (Histadrut)[1], aprobarea primind-o din partea departamentului de tineret șlehim de pe lângă organizația sionistă din Ierusalim. În țară a intrat clandestin pe la Valea lui Mihai, unde în urma înțelegerii avută telefonic din Cehoslovacia cu instructorul palestinian Moșe Zalzman (actualmente în Israel), ce se găsea în București la organizația „Gordonia”, a fost așteptat de către individul Sicu Cohn din București (actualmente în statul Israel), care l-a condus până în București.

Scopul pentru care a fost trimis și în cadrul căruia și-a desfășurat activitatea era organizarea tineretului haluțian și pregătirea acestuia în vederea emigrării în Israel, atât pe plan cultural, cât și pe plan politic și național.

– Pe plan cultural, educarea tineretului se făcea prin predarea de cursuri pentru însușirea limbii ebraice, învățarea de cântece din Israel și prin presa venită din acest stat.

– Pe plan politic, prin popularizarea partidului „Mapai” (partid social-democrat de dreapta), în care tinerii emigranți de la noi erau îndrumați să se încadreze la sosirea în Israel, el însuși constituind din acest punct de vedere un exemplu.

– Pe plan național, prin prelegeri ce cuprindeau subiecte din istoria poporului evreu, istoria mișcării sioniste, popularizarea eroilor naționali și realizările mișcărilor sioniste din Israel, alcătuite cu scopul de a menține și dezvolta conștiința națională a tineretului haluțian, de a le păstra încrederea în idealul lor, care este naționalist, și de a le menține moralul în cadrul emigrării.

Pentru a controla munca tineretului haluțian, susnumitul s-a mai deplasat în orașele: Roman, Galați și Văleni-Roman, unde, ca cetățean al statului Israel, le vorbea despre realizările organizațiilor sioniste, singurele cărora li se datorează crearea unui stat și care luptă pentru ca tinerii de la noi să poată emigra, devenind astfel cetățeni ai statului Israel.

2. Herșcovici David, reținut la data de 28 decembrie 1948. Născut la Piatra Neamț, la 28.I.1919, fiul lui Iosub și Rachela, absolvent a 7 clase de liceu, de profesiune muncitor, domiciliat provizoriu în București, str. Sf. Ștefan no. 9.

Din cercetări rezultă că susnumitul a fost trimis în țară de către organizația „Hașomer-Hațair”, din care face parte, în scopul de a organiza și educa tineretul acestei organizații în vederea plecării în Palestina, activând în același timp și ca reprezentant în cadrul Hehaluțului la repartitia efectelor, banilor și alimentelor primite din partea Joint-ului. S-a ocupat cu educarea tineretului în cadrul acestei organizații în următoarele orașe: Galați, Iași, Bacău, Piatra Neamț, Serdaru și Reghin.

De la venirea sa în țară a avut câteva ședințe cu ceilalți instructori la sediul organizației „Hehaluț”[2] din str. Aron Florian no. 5, cu care a discutat despre procentajul fiecărei organizații în vederea emigrării. Declară că despre această activitate a informat verbal pe dl. Israel Barziliai, membru în conducerea „Hașomer-Hațair”-ului din Palestina și ministru al Israelului la Varșovia, cu ocazia vizitei acestuia în România, precum și pe dl. Lewy Gruenblat, tot cu ocazia vizitei în România.

În cadrul activității sale a avut legătură cu următorii instructori palestinieni: Tesler Itzhak, David Haimovici, Isai Stosel Sara, Leon Negru, Rabinovici și Tuwia. Pe la mijlocul lunii decembrie 1948, când a plecat primul transport de emigranți, împreună cu Leon Negru urmau să se întâlnească la Constanța cu un anume Betalel Feldman, marinar pe acest vas și care urma să le aducă vești din kibucul Samir, din care fac cu toții parte. La Constanța s-a mai întâlnit cu Leibovici Șerban și Averbuch. Din cercetări mai rezultă că susnumitul a intrat fraudulos în țară în apropiere de Oradea la data de 3 august 1947, cu ajutorul unui individ din Ungaria cu numele de Mordhai. După trecerea frontierei, a venit direct la București, la un anume Meniu Moscovici, domiciliat în B-dul Ferdinand no. 44, care este tot cetățean palestinian, fost în România în același scop, însă actualmente se găsește în Palestina.

3. Tesler Itzhak, reținut la data de 29 decembrie 1948. Este născut la 18 ian. 1919 în comuna Vertujeni, jud. Soroca, fiul lui Samuel și Frima, fără profesie. A locuit provizoriu în București, str. 11 Iunie no. 12, până la data arestării. A activat în cadrul organizației de tineret „Dror”.

A intrat în țară în luna iunie 1947, trecând frontiera pe baza unui permis obținut în Ungaria, valabil 3 zile, cu care a venit la Oradea și de acolo direct la București. Misiunea de a veni în România a primit-o de la mișcarea Colectivelor [kibuțurilor] Unite din Israel (Kibbutz Hamenhad), pentru a pregăti membrii organizației de tineret „Dror”, în vederea emigrării în Palestina. De activitatea sa în România a trimis rapoarte centralelor din Tel Aviv și Praga. Scotea în evidență tinerilor importanța și necesitatea de a se încadra în partidul Mapai.

În cadrul activității sale a vizitat colectivele din orașele Botoșani, Bacău, Iași, Fălticeni, unde a depus aceeași activitate ca și în capitală.

4. Seindlea Sclear zisă Sara, reținută la data de 29 decembrie 1948. Este născută în comuna Căprești, jud. Soroca, la 2 martie 1917, fiica lui Iosif și Sosea, necăsătorită, de profesiune muncitoare, domiciliată provizoriu în București, str. Spinului no. 9.

A intrat fraudulos în țară la 2 august 1948, prin Halmeu [jud. Satu Mare], cu sprijinul unui țaran ungar. Misiunea de a veni în țară a primit-o în Israel de la gruparea colectivelor (Hever-Hakvuzot) în scopul de a educa tineretul din organizația „Gordonia”. A trimis rapoarte de activitate grupării colectivelor Kvutza. Din informațiile organelor anchetatoare, rezultă că aceasta este foarte dărză în ce privește declarațiile.

5. Negru Leiba, născut la Piatra Neamț la 17 martie 1919, fiul lui Haim și Debora, de profesiune agricultor, absolvent a 8 clase de liceu (bacalaureat), domiciliat în București, str. Sf. Ștefan no. 9.

Din cercetări rezultă că susnumitul, în luna noiembrie 1940, a plecat din România în Palestina, iar în luna mai 1947 s-a întors în țară prin aeroportul Lydo, venind cu avionul până la Praga. A călătorit pe bază de pașaport, eliberat de autoritățile engleze din Palestina. În Praga a stat o lună de zile, iar în acest timp a

scris în București avocatului Nisdevmayer, în prezent plecat în Palestina, rugându-l să-i obțină viza de intrare în România, comunicându-i totodată și numărul pașaportului. După ce i-a trimis aprobarea de intrare în țară, a venit în București, unde a luat legătura cu organizația Hașomer-Hațair.

A fost trimis în România de organizația Hașomer-Hațair, ca instructor la această organizație și kibuțimilor ei, pentru a preda limba ebraică și a educa tineretul evreu din aceste organizații în spiritul național palestinian, după învățătura partidului Mapai. În acest scop a vizitat kibuțimile din București, Piatra Neamț, Bacău și Galați, unde le-a ținut prelegeri cu scopul mai sus menționat. În timpul ocupării de către CDE a sediilor organizațiilor sioniste și după aceasta, el a activat mai departe în cadrul organizației Hașomer-Hațair și în colectivele din țară. Rezultatul activității sale îl raporta direct în Palestina prin scrisori, de unde primea ziare și informații.

6. Zindel Rabinovici, născut la 5 mai 1917 în comuna Bălți, jud. Bălți, fiul lui Sloma și Udlei, de profesiune mecanic, absolvent a 8 clase de liceu, domiciliat în București, str. Sf. Ștefan no. 9.

Din declarația sa rezultă că în luna decembrie 1947 a plecat din Palestina cu pașaport eliberat de autoritățile engleze, venind cu vaporul până la Constanța. Ajuns în București, a ținut legătura cu partidul Mapai prin numiții Dascălu, Gheler și Haimsohn. A venit în țară în calitate de corespondent al ziarului „Al Mamișmar”, însă nu a putut lucra în această calitate, întrucât Ministerul Informațiilor i-a refuzat acreditarea, pe motiv că există un alt corespondent venit din Palestina. Atunci, a dat ajutor organizației sioniste „Mișmar” prin conferințe, educând tineretul în spiritul atitudinii partidului Mapai, îndemnându-i să emigreze în Palestina. Prelegeri în acest scop a ținut în București și Iași.

7. Stosel Andrei este născut la 20 martie 1916 în comuna Cetan, jud. Someș, fiul lui Herman și Eugenia, de profesiune agricultor, absolvent al Comerțului Superior și al Școlii de Economie Agricolă, domiciliat în București, str. Plantelor no. 82.

Din cercetare rezultă că în luna august 1947 a plecat din portul Haifa cu vaporul până în Italia, de unde a trecut în Elveția și de aici la Praga. La Consulatul român din Praga a primit viza de intrare în țară, iar la 12 august 1947 a sosit la Brașov, unde a stat timp de trei luni. După acest timp a venit la București, unde a luat legătura cu organizația sionistă „Dror-Ihut”, care face parte din partidul Mapai și cu kibuțurile sale din țară.

În aceste organizații și colective a ținut prelegeri cu caracter naționalist, în sensul că educa tineretul din România să emigreze în Palestina, arătând viața de acolo și prelucrând cu ei istoria poporului evreu, pentru ridicarea nivelului lor cultural și pentru trezirea conștiinței naționaliste în vederea îndeplinirii idealului lor de a emigra în Palestina.

Sublocotenent de Securitate
Manu Aurel

(Arhiva Ministerului de Externe București, fond Israel 1948-1950, Fugari, nepaginat)

[1] Creat în 1920 și condus până în 1935 de David Ben-Gurion, Histadrut a fost mai mult decât un sindicat al muncitorilor. Federația a constituit un instrument al edificării statului Israel, coordonând un vast sector economic (*kibboutzim*, *mochavim*, întreprinderi), gestionând casa de

asigurări de sănătate (Kupat Holim), coordonând școlile de meserii, organizând asociații sportive și culturale, edituri etc.

[2] Aceasta publicase încă din 1945 un impozant volum intitulat *Sefer Hehaluț* (București, Biblioteca Hehaluț, 224 p.), o culegere de studii și eseuri despre hehaluț, cuprinzând totodată și un glosar.

168

33/4 martie 1949

NOTĂ

La sfârșitul lunii ianuarie a.c. a sosit la Târgu Mureș la organizația „Agudath Israel” un număr de 27 persoane, cu scopul de a organiza un colectiv de muncă. Tendința acestora este ca la o eventuală emigrare să poată obține locuri mai de vreme, în primul lot.

Nici unul dintre aceștia nu are o ocupație serioasă și se întrețin din munci ocazionale ce le depun la evreei mici burghezi. Majoritatea acestora sunt fete între 18-22 de ani, fără ocupație, cu singurul scop de a emigra prin orice mijloc. Prezența lor în localitate este dăunătoare.

Sursa: DRSP Cluj

Rap: Nr. 4271/23.II.1949

Jl. nr. 25885/28.II.1949

(Arh.St.București, Direcția Generală de Poliție, dos. 82/1947, f. 291)

169

NOTĂ INFORMATIVĂ

Despre Edith (Aviva) Levinstein, fost funcționară la Legația Statului Israel[1], care cere să rămână în RPR și după ce nu mai e în serviciul Legației

Edith Levinstein s-a născut la Tg. Mureș în anul 1921, părinții ei fiind Iosif Lanczet, proprietarul unei agenții de publicitate, și Ida Kahana. În 1935 s-a mutat toată familia în Palestina și au devenit cetățeni ai acelei țări. Edith și-a terminat liceul la Tel Aviv, însușindu-și la perfecție limba ebraică și engleza, pe lângă limbile maghiară, română și germană, pe care le cunoștea înainte.

La vârsta de 20 ani s-a căsătorit cu comerciantul Alexei Levinstein. În 1947 a venit cu pașaport în România, împreună cu mama ei, spre a-și vizita neamurile de aici și a stat trei luni în România, la București și Cluj. În Cluj a făcut cunoștință cu doctorul Maximilian Müller, numit recent profesor conferențiar la Universitatea „Babeș”[2]. Expirând timpul vizitei, a trebuit să se reîntoarcă împreună cu mama la Palestina.

A reușit să fie primită funcționară la Legația Israel, datorită inteligenței și cunoștinței de limbi, și în această calitate a venit în decembrie 1948 în țară, cu gândul de a divorța de Levinstein și a se căsători cu tovarășul Müller.

Îndată ce s-a aflat la Legație despre legăturile ei cu un comunist, imediat i s-au retras toate lucrările confidențiale, iar peste câteva zile s-au găsit lucrări urgente

care ea urma să le ducă personal în Israel. Când a întrebat dacă se va reîntoarce la București, i s-a dat răspunsul că reîntoarcerea ei depinde de organele centrale din Israel. A avut o explicație cu subșeful Legației, a spus că vrea să se mărite aici și atunci i s-a sugerat să demisioneze. I s-a spus că Legația trebuie să comunice Ministerului AE al RPR că ea nu mai face parte din serviciul Legației și i se retrage deci pașaportul de serviciu. Aceasta s-a întâmplat la 22 martie a.c. I s-a promis totodată că Legația Israel va semnala dorința ei de a rămâne – din motive personale – în RPR, ca cetățean al statului Israel. Depinde de MAE și MAI dacă șederea ei în România va fi aprobată – i s-a spus la Legație.

Edith Levinstein e pe cale de a deveni, sub influența neamurilor ei, dintre care mai mulți sunt vechi luptători comuniști (dr. E. Kahana, Rozalia Cheresteșiu născ. Kahana, Maria Fischer născ. Kahana și Kahana Samoilă), a viitorului ei soț, o bună comunistă, cu toată originea și educația ei burgheză. Are încă rămășițe naționaliste, dar e de absolută bună credință, și din punct de vedere principial ea e demult în tabăra noastră.

Am convingerea că dacă i se dă posibilitatea să rămână în România (dorește să urmeze studii la Universitate), va deveni un om folositor pentru mișcare. În schimb, pentru a lupta pentru comunism în statul Israel, nu e încă destul de formată și pregătită.

Dr. V. Cheresteșiu[3]

5.III.1949

(Arhiva Ministerului de Externe București, fond Israel 1948-1950, Consulare, nepaginat)

[1] România a fost printre primele state ce au recunoscut statul Israel (la 11 iunie 1948), la 12 ianuarie 1949 Reuven Rubin prezentându-și la București scrisorile de acreditare în calitate de trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al Israelului.

[2] Maximilian Müller va fi, între 1950-1955, șeful catedrei de Psihiatrie de la Facultatea de Medicină din Cluj.

[3] Victor Cheresteșiu (1895-1971), absolvent al facultății de litere și filozofie din Budapesta, doctor al Universității din Viena (1917), activist comunist din ilegalitate. Între 1953-1956 a fost directorul Institutului de istorie din București, după care se mută la institutul similar din Cluj, în 1953 devenind profesor la Universitatea de aici (până în 1962). Victor Cheresteșiu era căsătorit cu Rozalia (născută Kahana), iar sora acesteia, Ella – închisă în ghetoul de la Cluj, în 1944 – a devenită ulterior soția poetului László Salamon. Din lucrările lui Cheresteșiu, se cuvin a fi menționate: *Românii și ungurii. Scurtă privire istorică asupra raporturilor româno-maghiare din Ardeal* (1947); *Adunarea națională de la Blaj 3-5 mai 1848* (1966); iar în colaborare *Lucrări și publicații din România despre Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, 1917-1944* (1967).

170

Confidențial-Personal

Nr. 122/21 martie 1949

După exploatare se va distruge prin ardere

Manifestări sioniste

De la 1 ianuarie a.c. și până în prezent

Manifestările sioniste au fost dirijate în următoarele scopuri:

1. Activitatea dirijată în vederea forțării autorităților noastre pentru a aproba emigrarea în Palestina.

Manifestații

a) În ziua de 22 ianuarie a.c., în urma zvonurilor lansate de sioniști, la sediul CDE din Calea Călărași nr. 67, cca. 5-600 cetățeni evrei manifestau în fața sediului și cereau să fie înscriși pentru plecare în Palestina.

Același lucru s-a întâmplat în ziua de 23 ianuarie a.c., când în fața imobilului din str. Aron Florian nr. 5, unde se află Oficiul de Emigrare, s-au adunat peste 1000 persoane care cereau de asemenea emigrarea.

La Templul Coral sioniștii au determinat pe Micu Zentler să lanseze invitații la serviciul divin, la care participa și ministrul Rubin[1], și au pus și un afiș la intrarea în Templu, prin care făceau cunoscut aceasta: sioniștii doreau ca la sfârșitul slujbei, când ministrul v-a părăsi Templul, să facă o manifestație prin care să ceară emigrarea.

În ziua de 17 februarie a.c., sioniștii au pregătit o manifestație de mare amploare în fața Legației Statului Israel, la care au participat peste 6000 persoane. Aici s-a putut identifica numitul Geller – secretarul general al organizației „Mișmar” –, Carola, din organizația „Hehalutz”, și numitul Ricu, instructor palestinian, care agita masele. Mobilizarea unei părți din populația evreiască în fața Legației statului Israel s-a făcut de către sioniști prin comunicări telefonice și prin mobilizare de la om la om.

b) La data de 18 februarie a.c., imediat după manifestația ce a avut loc în fața Legației statului Israel din București, s-a aflat de acest lucru și în provincie, ceea ce a făcut ca cei interesați pentru a [nu] pierde ocazia înscrierii pentru emigrare să ia cu asalt Oficiile PTT, pentru ca să trimită recomandat la București cererea de înscriere. Cazuri concrete s-au semnalat în Iași, Bacău, Roman și Dorohoi.

c) **Curieri sioniști.** Sioniștii au lansat zvonul că CDE oprește scrisorile la Oficiile PTT, pentru a nota pe cei ce fac cereri de înscrieri, spre a-i avea în vedere la o viitoare Alia. Din acest motiv, sioniștii s-au transformat în curieri improvizați, ducând scrisorile de emigrare direct Legației din București. S-a identificat numitul Cervaniuc Lazăr, curier improvizat din Sighet, care a adus mai multe memorii adresate Legației din București în ziua de 3 martie a.c. Cazuri similare s-au înregistrat în orașele Buhuși, Bârlad și Satu Mare.

d) **Zvonuri lansate de sioniști.** Zvonurile lansate de sioniști sunt diferite. În Oradea, sioniștii au lansat zvonuri că va fi desființat comerțul particular, care va fi preluat de stat. Ca o consecință, în Bistrița, proprietarii evrei au început să-și vândă casele în vederea emigrării.

2. Activitatea sioniștilor îndreptată împotriva încadrării în muncă a evreilor.

Cu ocazia elaborării noilor contracte colective, sioniștii au lansat zvonuri că cei ce vor semna Contractul Colectiv vor fi obligați să lucreze în întreprinderile respective 3 ani, sau chiar mai mult, în acest fel nemaiputând emigra în Palestina. Zvonul a prins și a dat naștere la diferite comentarii, atât la cei încadrați în câmpul muncii, cât și la cei pe cale de a se încadra.

Un alt zvon pe care l-au lansat sioniștii este că cele 3% din voturi obținute de Partidul Comunist Palestinian în alegerile din Israel sunt special umflete pentru a flata URSS-ul. În acest fel, sioniștii caută să denigreze Partidul Comunist Palestinian.

În ziua de 5 februarie a.c., numitul Schwartz, sionist din București, a lansat zvonul că între guvernul RPR și statul Israel se duc tratative pentru plecarea a 100.000 persoane în Palestina, în schimbul unei sume de bani, pe care guvernul palestinian ar fi dispus să o plătească drept despăgubire pentru brațele de muncă de care guvernul român va fi lipsit prin plecarea acestor evrei.

3. Activitatea de educare sionistă antimarxistă.

La data de 11 martie a.c., organizația „Mișmar” a trimis o circulară sediilor sale de tineret, în care dă directive cum trebuie să se comporte aceștia față de prelucrările ce se vor face cu materialul marxist. Între altele, îi sfătuiește pe tineri să participe la întregul program al platformei, afară de zilele de sâmbătă și zilele de sărbătoare. Prelucrarea materialului marxist să se facă de așa manieră ca să se poată omite tot ceea ce este în contradicție cu sionismul și religia. La observațiile făcute de CDE, să nu se discute în contradictoriu, ci să se ceară imediat sfatul organizației. În continuare se dau mai multe instrucțiuni așezate pe puncte de cum trebuie să se comporte tinerii sioniști.

4. Menținerea agitațiilor în sânul populației evreiești.

a) Participări la ședințe CDE, unde s-a luat cuvântul în mod semnificativ și provocator.

Agitația continuă a se menține în sânul populației evreiești, întreținută prin propaganda făcută de sioniști.

În ziua de 15 februarie a.c., la întrunirea ținută de CDE la Iași, în timp ce delegatul vorbea, a fost întrerupt și huiduit de asistentă, printre care se aflau mulți sioniști și care strigau: „Vrem Alia”. La terminarea conferinței, delegatul CDE-ului, anume Goldenberg, a fost huiduit de către sioniști până ce acesta a reușit să se urce în tramvai.

În aceeași zi, același lucru s-a întâmplat și la Ateneul „Steinberg” din Iași, unde în timp ce conferențiarul vorbea a fost întrerupt de vacarmul pe care sioniștii îl provocaseră în sală, strigând că ei nu au ce să facă în România, deoarece ei mor de foame și nu au servicii. La fel s-a procedat și cu ceilalți conferențieri CDE de la Ateneul „Salom Alechem”, unde a vorbit Sasha Braunștain, și la Ateneul „Șloim Michoels”, unde a vorbit numitul Robu. Cu această ocazie s-a identificat sionistul Schwartz, de meserie tâmplar, care a agitat persoanele prezente.

În ziua de 9 martie a.c., la o întrunire a CDE-ului în Brașov, numitul Kofler s-a ridicat și a acuzat CDE-ul spunând că nu este adevărat că acesta are intenția să plezeze pe evrei în câmpul muncii și că cel mai bine ar fi să le dea drumul evreilor să plece din țară. În acțiunea sa a fost secondat și de numitul Géza, sionist din Brașov.

Tot în ziua de 9 martie a.c., numita Berkó Edith din Cluj, la întrunirea organizată de CDE în localitate, a luat cuvântul și a spus că Ana Pauker să lase pe evrei să emigreze, deoarece în RPR nu sunt de nici un folos, prin faptul că sunt și vor rămâne sioniști.

La întreprinderea Alimentara din București, în ziua de 12 martie a.c., CDE-ul a organizat o întrunire în scopul de a lămuri salariații evrei. Datorită propagandei făcute de sioniști, nu a participat la această întrunire nici un sfert din salariații evrei ai sus menționatei întreprinderi.

În urma articolului apărut în „Scânteia”, care combătea propaganda sionistă, sioniștii au lansat o contrapropagandă, prin care spuneau că articolul, cât și toată acțiunea întreprinsă de CDE nu au decât o valoare teoretică în scopul de a contracara puternicul curent referitor la emigrarea evreilor. Astfel, numitul Maximilian Reiner, inginer la Cecom Alimentar, a mărturisit că ar vrea să plece și el, însă se îndoiește că i se va permite aceasta, deoarece face parte din cadrele administrative ale PMR-ului. Inginerul Reiner este repatriat din URSS.

Cu ocazia unei conferințe ce a avut loc la dispensarul CDE din Botoșani, la data de 22 februarie a.c., în timp ce un delegat al CDE-ului vorbea și demasca pe

sioniști, a fost oprit de numitul Avram Bercovici, sionist din Botoșani, care a strigat că cele spuse de delegatul CDE-ului sunt minciuni. Alți conducători sioniști care au agitat populația evreiască din Botoșani sunt numiții dr. Herman Tatzig, Iancu Lazarovici și Leib Ruckenstein.

Numitul Calman Buium zis Carol Aizic din Dorohoi, sionist, a afirmat că CDE trebuie să fie utilizat ca un paravan al adevăratelor sentimente evreiești.

În cursul zilei de 13 martie a.c. au avut loc mitinguri organizate de CDE în toată țara, pentru demascarea ideologiei sioniste. În București, ca și în provincie, sioniștii – prin propagandă de la om la om – au dat cuvânt de ordine ca lumea să nu participe la întruniri. Cu toate acestea, mobilizările au reușit, având sprijinul organizațiilor locale PMR. La Galați au participat cca. 1200 persoane, la Bacău 1000, la Botoșani 1200, la Oradea 600, la Focșani 600 etc. S-a observat că atunci când s-au strigat lozinci în favoarea PMR, în favoarea URSS, în favoarea RPR, s-a aplaudat foarte puternic, dar că atunci când s-au strigat lozinci împotriva sioniștilor aplauzele au fost foarte slabe.

b) Oponerea sioniștilor față de cazurile de autodizolvare.

Sioniștii au lansat zvonul că organizațiile lor nu trebuie să se dizolve, deoarece în acest mod pierd și ultima șansă de a emigra în Palestina.

Gita Leibovici, fostă conducătoare a mișcării sioniste „Dror Hehalutz Hațair” din București, a declarat în ziua de 2 februarie a.c., la o ședință a colectivului de muncă al acestei organizații, că în cel mai scurt timp se va organiza o emigrare în Palestina, specială pentru tinerii sioniști care au făcut muncă de Hacșara. La colectivul „Dror Hehalutz Hațair” din str. Dostoievski nr. 25, la o întrunire ce a avut loc în ziua de 10 februarie a.c., s-a vorbit că atâta timp cât organizațiile sioniste nu vor fi desființate legal, membrii lor vor lupta în permanent și vor opune chiar și forța de va fi nevoie CDE-ului, care va încerca să le desființeze organizațiile fără o bază legală.

Cu toate că organizația sionistă a hotărât închiderea tuturor organizațiilor sioniste, în ziua de 13 ianuarie a.c., în Rădăuți, membrii organizației „Ichud” își continuau activitatea lor sionistă, sub conducerea altor comitete alese, cu toate că organizația se dizolvase. Membrii organizației „Ichud” din Rădăuți, în ziua de 7 ianuarie a.c., pe la orele 11 a.m., conduși de numitul Siegfried, au ocupat sediul CDE, pătrunzând înăuntru prin forțarea ușii.

În aceeași zi și la aceeași oră s-au produs la Sighet aceleași incidente între membrii organizației „Ichud” și ai CDE. Acțiunea a fost pregătită pe întregul județ de numitul Reinhold Muniu, membru în comitetul organizației din Rădăuți.

Sioniștii de la fosta școală „Cultura Agricolă” din Colentina, căreia i s-a schimbat „firma” în „Plugah Supari Achșara”, au declarat că delegații CDE-ului care vor să intre la ei în școală, pentru a le dizolva colectivul, vor fi puși pe fugă. În acest scop, tinerii sioniști care făceau pază la această școală au organizat gărzi dintre ei cu furci și ciomege și care păzeau intrările în școală, pentru a preîntâmpina o eventuală sosire a delegaților CDE în scopul amintit mai sus.

În Tg. Neamț, la data de 17 ianuarie a.c., cu ocazia evacuării unui colectiv de muncă al organizației „Hașomer”, delegatul CDE-ului, anume Tutman, a fost lovit de către haluțimi, iar mașina care transporta mobila găsită în acest colectiv de muncă a fost avariata de către tinerii colectivului.

În ziua de 25 ianuarie a.c., organizația sionistă „Hanoar Hațimoni”, primind dispoziții de la centru pentru desființare, membrii acesteia au convocat o ședință. La sfârșitul ședinței, aceștia au luat steagul organizației, i-au dat foc, iar cenușa lui și-au presărat-o pe creștetul capului în semn de doliu pentru desființarea organi-

zației. La plecare, unul dintre membri a luat o piatră și a spart un geam de la sediu, după care s-au împrăștiat. Faptul s-a petrecut în orașul Galați.

(Arhiva Ministerului de Externe București, fond Israel 1948-1950, Fugari, nepaginat)

[1] Reuven Rubin (n. 1893, la Galați), trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al Israelului la București, care și-a prezentat scrisorile de acreditare la 12 ianuarie 1949. La sosirea sa, la 16 decembrie 1948, era însoțit de Avieser Shlusch, al doilea secretar al Legației, Yehuda Ariel, atașat cultural, și Gabriela Ariel, atașat de presă. În urma unor diferende româno-israeliene, Rubin și-a părăsit postul la 12 decembrie 1949, afacerile Legației fiind preluate de prim-secretarul ei, Eliezer Halevi.

171

Federația Comunităților Evreiești (Mozaice)
din Republica Populară Română

STATUTUL CULTULUI MOZAIC

**Aprobat prin Decretul Prezidiului Marelui Adunări Naționale a
Republicii Populare Române cu nr. 589 din 1 iunie 1949***

Capitolul I

Art. 1. Cultul mozaic este unic pe întreg cuprinsul țării și se exercită conform tradițiilor religioase, potrivit mărturisirii de credință în conformitate cu D.L. nr. 177/1948[1].

Art. 2. Părțile componente locale ale cultului mozaic sunt Comunitățile. Organizația centrală a cultului mozaic este Federația Comunităților Evreiești (Mozaice) din RPR. Comunitățile se pot constitui cu număr de membri care să asigure prin contribuțiuni la întreținerea Comunității și se organizează și funcționează pe bază de act constitutiv, aprobat de către Federația Comunităților Evreiești (Mozaice) din RPR și Ministerul Cultelor.

Art. 3. Comunitatea este întrunirea credincioșilor de religie mozaică dintr-o localitate.

Art. 4. Comunitatea este persoană juridică în conformitate cu dispozițiunile art. 8 din Decretul nr. 177/1948 pentru regimul general al cultelor religioase.

Art. 5. Comunitatea trebuie să fie înscrisă în registrul special al primăriei locale, cu arătarea nominală a organelor de conducere și control și cu indicarea numerică a membrilor care fac parte din ea.

Art. 6. Comunitățile se vor denumi: Comunitatea Evreilor (Mozaică) din..... (localitatea).

Art. 7. Orice constituire de noi Comunități trebuie să aibă aprobarea Federației Comunităților Evreiești (Mozaice) din RPR și recunoașterea Ministerului Cultelor.

Art. 8. Comunitatea este obligată să îplinească nevoile religioase ale credincioșilor, precum și cele ale tradiției ortodoxe sau sefarde, surplusul de cheltuieli necesare satisfacerii acestor tradiții fiind suportate de credincioșii lor.

În acest scop, se vor putea constitui în Comunitate secțiuni ortodoxe sau sefarde, cu aprobarea prezidiului Federației. Credincioșii dintr-o altă localitate, fără Comunitate proprie, se pot înscrie în Comunitatea cea mai apropiată.

Art. 9. Comunitatea are misiunea de a reprezenta cultul mozaic în localitatea respectivă, de a crea, întreține, supraveghea instituțiile necesare pentru îndeplinirea cerințelor religioase ale credincioșilor. Comunitatea va putea organiza operă de asistență și de cultură mozaică.

Art. 10. Comunitatea administrează bunurile mobile și imobile, pe baza unui regulament aprobat de Federația Comunităților Evreiești (Mozaice) din RPR și recunoscut de Ministerul Cultelor.

Art. 11. Comunitatea este condusă de un comitet ales de membrii săi, în vârstă de minimum 21 ani, indiferent de sex, cu vot egal și direct, cu reprezentare proporțională.

Art. 12. Organele de conducere ale Comunității sunt: a) Adunarea Generală; b) Comitetul; c) Comisia de cenzori.

Art. 13. Veniturile Comunității se compun din: a) Contribuțiunile benevole ale credincioșilor; b) Donații și subvenții; c) Taxe și contribuțiuni benevole pentru servicii prestate; d) Taxe de gabelă, cu azime și alimente rituale; e) Subvenții de la stat, comună și alte autorități; f) Venituri imobiliare și mobiliare.

Art. 14. Actele constitutive ale Comunităților vor cuprinde și următoarele prevederi:

a) Normele privitoare la convocarea Adunării Generale, la întocmirea listelor de alegători, procedura pentru alegeri, constatarea rezultatului și procedura pentru contestarea rezultatului și procedura la alegeri.

b) Normele după care se aleg organele de conducere.

c) Normele de organizare a Comunităților, care vor funcționa cu următoarele secțiuni: 1. Cult; 2. Administrativ-financiară; 3. Secția de învățământ teologic și cultură mozaică, organizată cu respectarea legilor RPR.

d) Normele de alcătuire a bugetului.

e) Instituirea instanțelor disciplinare de judecată prevăzute de art. 8 al. 2 din Decretul 177/1948.

f) Normele de funcționare ale instituțiilor respective (sinagogi, cimitire, băi rituale, abatoare etc) conform principiilor stabilite în prezentul statut, referitor la aceste instituțiuni.

Art. 15. Normele privitoare la convocarea Adunării Generale și la alegerea organelor de conducere ce urmează a fi înscrise în actele constitutive ale Comunităților, astfel cum se arată la art. 14, vor cuprinde următoarele:

a) Alegerea organelor de conducere se face de către Adunarea Generală sub conducerea unei comisiuni de alegeri și la o dată stabilită de Federația Comunităților Evreiești (Mozaice) din RPR, cu aprobarea autorităților.

b) Alegerea organelor de conducere se face la fiecare 3 ani, iar lucrările de pregătire a alegerilor se efectuează de către comitetul în funcțiune sau de către un comitet numit de Federația Comunităților Evreiești (Mozaice) din RPR.

c) Comisiunea de prezidare a alegerilor va fi propusă de către comitetul pentru pregătirea alegerilor și ratificată de Adunarea Generală.

d) Toți membrii Comunității care au împlinit 21 ani au dreptul de vot.

e) Numărul membrilor aleși în comitetul de conducere nu va putea fi mai mare de 15 în localitățile din provincie și 50 în capitală.

f) Membrii comitetului de conducere vor fi aleși pe bază de liste cu reprezentarea minorității.

g) Lucrările Adunării Generale sunt valabile dacă au răspuns la convocare jumătate plus unul din numărul membrilor înscriși în comunitate și cu drept de vot. Dacă la prima convocare n-a răspuns acest număr, Adunarea Generală se amână cu o săptămână, în mod automat, când va putea hotărâ cu majoritatea membrilor prezenți, indiferent de numărul lor.

h) Votul este secret.

i) Contestațiunile și declarațiunile de neacceptare a rezultatelor se vor înainta în termen de 5 zile la Federația Comunităților Evreiești (Mozaice), care va pronunța hotărârea definitivă asupra contestației.

Art. 16. În caz de încetarea existenței unei Comunități din orice cauză, averea ei revine de drept Federației Comunităților Evreiești (Mozaice).

Art. 17. Toate templele, sinagogile, casele de rugăciuni ale cultului mozaic sunt drept proprietatea Comunității; administrarea lor se face de către eforii alese de enoriașii respectivi, ratificate de Comunitate și pe bază de bugete aprobate de Comunitate, sub controlul acesteia.

Art. 18. Cimitirele, băile rituale și abatoarele rituale sunt de drept proprietatea Comunității și se administrează de către aceasta.

Art. 19. Nici un serviciu de cult de orice natură (Brith Mila, Bar Mitzwah, cununii religioase, divorțuri religioase, înmormântări, heder, Talmud, Thora, Beth Iacob și Ieșuva, baia rituală, tăierea rituală) nu poate fi exercitat decât de către Comunitate sau cu aprobarea Comunității.

Art. 20. Rabinii, hahamii, cantorii, hazanii, circumcizatorii (Moel), predicatorii și orice alți slujitori ai cultului nu pot funcționa și nu pot săvârși servicii religioase fără autorizarea Comunității.

Art. 21. Nimeni nu poate purta titlul de rabin fără aprobarea consiliului superior rabinic al Federației Comunităților Evreiești (Mozaice) din RPR și recunoașterea Ministerului Cultelor.

Art. 22. Comunitatea poate avea unul sau mai mulți rabini.

Comunitatea poate acorda titlul de prim-rabin unui rabin al Comunității. În Comunitățile cu mai mulți rabini, toți rabinii Comunității alcătuiesc Sfatul Rabinic al Comunității, primul rabin fiind președintele Sfatului Rabinic; avizul Sfatului Rabinic fiind obligatoriu în problemele strict religioase. Primul rabin face parte de drept din comitetul Comunității, exercită atribuțiunile Sfatului Rabinic între ședințele acesteia și supraveghează aplicarea prescripțiilor religioase.

Art. 23. Asociațiunile civile și fundațiunile create de credincioșii mozaici care urmăresc și scopuri religioase vor putea ființa numai cu aprobarea și controlul Comunității sau Federației Comunităților Evreiești (Mozaice) și cu recunoașterea Ministerului Cultelor.

Capitolul II

Despre Federația Comunităților Evreiești (Mozaice)

Art. 24. Organizația centrală a cultului mozaic este Federația Comunităților Evreiești (Mozaice) din RPR care cuprinde Comunitățile din țară.

Art. 25. Scopul și atribuțiunile Federației Comunităților Evreiești (Mozaice) sunt:

- Să reprezinte cultul mozaic și să vegheze la exercitarea cultului conform legilor în vigoare.
- Să reprezinte, să apere și să supravegheze interesele Comunităților din țară.
- Să coordoneze și să controleze activitatea Comunităților.
- Să rezolve orice diferende între Comunități sau credincioși.
- Să aprobe constituirea de noi Comunități, conform legilor.
- Să aprobe actele constitutive ale Comunităților și modificarea acestor acte constitutive.
- Să autorizeze colecte cu interes general în conformitate cu legile în vigoare.
- Să creeze instituțiuni pentru realizarea scopurilor sale.
- Să constituie organele disciplinare ale Federației Comunităților Evreiești (Mozaice).

Art. 26. Organele de conducere ale Federației Comunităților Evreiești (Mozaice) sunt: a) Congresul; b) Comitetul de conducere; c) Prezidiul; d) Consiliul superior rabinic; e) Comisia de cenzori.

Art. 27. Congresul are următoarele atribuțiuni:

- Elaborează, votează și modifică statutul de organizare al cultului mozaic.
- Aprobă activitatea comitetului de conducere.
- Alege comitetul de conducere al Federației, șeful rabin al cultului mozaic și consiliul superior rabinic.
- Alege comisia de cenzori.
- Delegații ortodocși și sefarzi din congres vor alege separat pe membrii ortodocși și sefarzi din consiliul superior rabinic și delegații lor în comitetul de conducere al Federației. Aceștia la rândul lor vor alege pe delegații lor în prezidiul Federației. Delegații sefarzi și ortodocși din prezidiu fac parte din biroul central respectiv. Lucrările congresului trebuie înaintate Ministerului Cultelor, spre aprobare.

Art. 28. Congresul se întrunește o dată la 2 ani, în adunare generală, iar în sesiune extraordinară ori de câte ori trebuința va cere, cu respectarea dispozițiilor din Decretul nr. 177/1948; convocarea congresului se face de către prezidiul Federației.

Art. 29. Congresul e format din delegații Comunităților, socotindu-se un delegat până la 2000 membri. La fiecare 1000 în plus se mai adaugă câte un delegat. Votul este proporțional cu numărul credincioșilor reprezentați.

Art. 30. Lucrările congresului sunt valabile dacă au răspuns la convocare jumătate plus unul din numărul de delegați prevăzuți mai sus. Dacă la prima convocare nu sunt prezenți jumătate plus unul din delegați, congresul se amână automat cu o săptămână, când va putea hotărî cu majoritatea delegaților prezenți, indiferent de numărul lor. Pentru modificarea statutului este necesară o majoritate de 2/3 din votul celor prezenți spre a fi valabil.

Art. 31. Comitetul de conducere al Federației se compune din 30 membri titulari și 30 supleanți nominal pe cine suplinesc. Membrii comitetului și supleanții sunt aleși de congres pe bază de liste cu reprezentarea minorității. Șeful rabin face de drept parte din comitet, ceilalți 29 membri fiind aleși de congres.

Art. 32. Convocarea comitetului se face de către președintele și secretarul general al Federației Comunităților Evreiești (Mozaice). Majoritatea membrilor comitetului poate cere convocarea comitetului, președintele și secretarul general fiind obligați a convoca comitetul în acest caz, cel mult într-o săptămână de la prezentarea cererii.

Comitetul lucrează valabil cu minimum jumătate din numărul membrilor, hotărârile luându-se cu majoritatea membrilor prezenți.

Art. 33. Atribuțiunile comitetului sunt:

- Să execute hotărârile congresului.
- Să alcătuiască și să voteze orice regulamente de orice fel necesare bunei organizări și administrării a cultului și a instituțiilor Comunităților.
- Să vegheze la aplicarea legii și regulamentelor privitoare la cultul mozaic și instituțiunile sale.
- Să numească comisii interimare acolo unde din orice motive nu funcționează o conducere statutară a Comunității.
- Să dizolve comitetele sau comisiile interimare care se abat de la dispozițiile legii cultelor și statutului de față, în urma cercetărilor făcute.
- Să alcătuiască bugetul Federației Comunităților Evreiești (Mozaice) și să stabilească contribuțiunile fiecărei Comunități către Federație.
- Să aprobe constituirea noilor Comunități.
- Să aleagă președintele și secretarul general al Comitetului Federației.
- Să repartizeze pe membrii comitetului în diferitele secțiuni și să aleagă președinții și vicepreședinții acestora.
- Secțiunile Comitetului sunt: a) Cult; b) Administrativ; c) Învățământ teologic și cultură mozaică.
- Să organizeze învățământul religios în conformitate cu legea.
- Să primească și să ratifice în fiecare ședință raportul prezidiului asupra activității sale.
- Să aprobe și să controleze ființarea asociațiilor și instituțiilor prevăzute la art. 23 din prezentul statut.

Art. 34. Consiliul superior rabinic se compune din șeful rabin și 11 rabini dintre care 3 țin de tradiția ortodoxă și 2 care țin de tradiția sefardă.

Șeful rabin este drept președintele consiliului superior rabinic. Cei 3 rabini ortodocși constituie biroul central ortodox. Cei 2 rabini sefarzi constituie biroul central sefard.

Sediul consiliului superior rabinic astfel constituit este la sediul Federației.

Art. 35. Atribuțiunile consiliului superior rabinic sunt:

- Dă avize asupra problemelor cu caracter de practică religioasă interesând întreg cultul mozaic din RPR și supraveghează aplicarea prescripțiilor religioase.
- Examinează actele și pregătirea deservenților cultului mozaic și acordă drepturi de funcționare.
- Acordă titlul de rabin în conformitate cu normele stabilite.
- Rezolvă neînțelegerile între membrii clerului.

Art. 36. Atribuțiunile birourilor centrale dinlăuntrul consiliului rabinic sunt de a hotărî asupra problemelor cu caracter de practică religioasă referitoare la tradiția ortodoxă și sefardă. Hotărârile lor vor fi comunicate prezidiului Federației și șefului rabin. Prezidiul va putea suspenda hotărârile contrarii legilor țării.

Art. 37. Șeful Rabin este capul religios al cultului mozaic din RPR. El este ales de congresul Federației Comunităților Evreiești (Mozaice) din RPR și confirmat de înaltul prezidiu al Marelui Adunări Naționale din RPR.

Șeful rabin supraveghează exercițiul cultului mozaic din RPR și face propuneri comitetului Federației și consiliului superior rabinic în legătură cu practica religioasă și cu învățământul religios și dă avize comitetului Federației în probleme religioase. Convoacă consiliul superior rabinic ori de câte ori nevoia cere sau la

cererea comitetului Federației sau a două treimi din membrii consiliului superior rabinic și exercită atribuțiunile consiliului superior rabinic între ședințele acestuia.

Art. 38. Prezidiul Federației Comunităților Evreiești (Mozaice) din RPR este compus din 11 membri, din care președintele și secretarul general al Federației, șeful rabin și alți 8 membri aleși din cei 30 de membri ai comitetului de conducere al Federației.

Art. 39. Atribuțiunile prezidiului sunt:

– Să execute hotărârile comitetului.

– Să coordoneze, să îndrumeze și să supravegheze activitatea comunităților din țară.

– Să exercite toate atribuțiunile comitetului de conducere al Federației în intervalul dintre ședințele acestuia, referind la prima ședință a comitetului asupra măsurilor luate.

Art. 40. Prezidiul lucrează cu minimum jumătate plus unul din numărul membrilor, hotărârile luându-se cu majoritatea voturilor celor prezenți.

Art. 41. Președintele, iar în lipsa lui secretarul general al Federației, reprezintă Federația în fața organelor de stat, autorități de orice natură, instanțe judecătorești, fiscale, administrative de orice natură, Banca de Stat RPR, vămi, poștă etc și față de particulari. Președintele și secretarul general aduc la îndeplinire hotărârile luate de comitet sau de prezidiu și coordonează munca secțiunilor între ședințe.

Art. 42. Congresul alege o comisie de cenzori compusă din 3 membri titulari și 3 supleanți cu domiciliul în București.

Art. 43. Atribuțiunile cenzorilor sunt:

– Controlează gestiunea financiară a comitetului Federației.

– Încheie procesele verbale cu constatările făcute, comunicându-le comitetului.

– Alcătuieste raportul comisiei de cenzori către congres.

– Încheie la fiecare 3 luni un proces-verbal al comisiei cu constatările făcute în acest interval, comunicându-le comitetului.

Capitolul III

Dispozițiuni tranzitorii

Art. 44. Până la primul congres al cultului mozaic, care se va aduna cel mai târziu în termen de șase luni de la aprobarea prezentului statut:

a) Actuala comisie interimară a Federației Uniunilor de Comunități Evreiești (Mozaice) din RPR va deveni comitetul de conducere al Federației Comunităților Evreiești (Mozaice) din RPR prevăzut în acest statut.

b) Consiliul superior rabinic prevăzut la art. 33 din acest statut va fi desemnat – până la primele alegeri – prin decizia Ministerului Cultelor la propunerea Federației.

c) Până la alegeri sau la numirea unor comisii interimare, actualele comitete vor conduce Comunitățile.

Acolo unde există mai multe comitete într-o localitate, ele se constituie într-un comitet unic format din membrii tuturor comitetelor, organizând secțiuni conform art. 8 din prezentul statut.

Art. 45. În ce privește operele de asistență socială conduse de Federație, ele vor fi duse și lichidate treptat de Federația Comunităților Evreiești (Mozaice) conform legilor RPR.

Art. 46. Pe data aprobării prezentului statut se dizolvă de drept toate asociațiunile civile din toată țara, având drept scop întreținerea și administrarea instituțiilor

nilor care servesc exercițiul cultului mozaic, precum: Soc. „Sacra” din București, Comunitatea Templului Coral, Soc. „Sacra” din provincie etc, bunurile lor trecând în patrimoniul Comunităților Evreiești (Mozaice) locale.

Art. 47. În localitățile Timișoara, Arad, Brașov, București, Oradea, Cluj, Satu Mare, Tg. Mureș vor putea funcționa secțiunile prevăzute la art. 8, care se vor numi Comunitatea Evreilor (Mozaică) din..... Secția Comunitatea Ortodoxă.

Art. 48. În localitățile București, Craiova, Constanța, Timișoara, Giurgiu, Turnu Severin, Ploiești și Călărași vor putea funcționa secțiuni prevăzute la art. 8, care se vor numi Comunitatea Evreilor (Mozaică) din..... Secția Comunitatea Sefardă.

Art. 49. Acestea vor avea în atribuțiunile lor organizarea practicii religioase respective, având autonomia administrării veniturilor provenind din serviciile de cult. Ele vor întocmi capitolul din actul constitutiv al Comunităților privitor la organizarea secției respective.

Art. 50. Prezentul statut se aplică în cadrul și în conformitate strictă cu prevederile legii pentru regimul general al cultelor din RPR.

(Broșură)

---

* Federația Comunităților Evreiești din România funcționează și astăzi pe baza prezentului Statut.

[1] Este vorba de Decretul nr. 177, pentru regimul general al cultelor religioase, publicat în „Monitorul Oficial”, nr. 178 din 4 august 1948.

172

Republica Populară Română
Ministerul Afacerilor Interne
Direcțiunea Securității Statului
Nr. 14/22.004 – 19 august 1949

Direcțiunea Generală a Securității Statului

Obiect: Se raportează situația asociațiilor dizolvate și autodizolvate

La ordinul dvs. nr. 144/16768 din 4 februarie, 5 mai și 6 iulie 1949, avem onoarea a raporta că asociațiile de mai jos sunt autodizolvate și dizolvate, după cum urmează:

Asociația „Dr. W. Filderman”, asociație culturală și de ajutor mutual, fondată la 27 iunie 1932, cu sediul în București, b-dul Basarabiei nr. 173, recunoscută persoană juridică de Tribunalul Ilfov cu sentința nr. 40 din 30 martie 1934, dosar nr. 1620/934. Scopul: ajutor de boală și de înmormântare.

Asociația s-a autodizolvat din 1948[1].

(Arh.St.București, Prefectura Poliției Capitalei. Societăți, dos. 156/1947, f.1)

---

[1] După 1945, sediul asociației fusese, în București, în str. Zaharia nr. 44, iar în urma adunării generale din 23 martie 1947 avea un comitet de conducere în frunte cu: Isac Rainhorn, Avram Kessler, Rachmil Lupescu, Mișu Michelstein, Mișu Goldstein și Adolf Moscovici (cf. *Arh.St.București, Prefectura Poliției Capitalei. Societăți, dos. 156/1947, f.4.*)

[Comisia județeană de verificare Cluj. Fișă personală]

Numele și prenumele: Burg Iosif. Anul și locul nașterii: 1920, Cluj. Domiciliul actual: Cluj. Originea socială: muncitorească. Studii: 4 cl. primare, 2 cl. liceu. Profesia de bază: mecanic de precizie. Întreprinderea sau institutul unde lucrează: Cinema „Select”. Ce funcție deține actualmente: șef operator de cinema. Starea materială în prezent: fără avere. Stagiul în partid: 1947. Ce muncă de partid a avut: îndrumător, resp. educație politică.

A fost exclus din partid în ziua de 16.VIII.1949 de Subcomisia de Verificare nr. 2, sectorul II[1], pentru următoarele fapte:

1. A fost un speculant de piese de mașini cinematografice, de aur și valute străine, ba chiar de contrabandă de aur.

2. Făcând rost de acte false de trecerea graniței RPR. Este individualist, influențabil, cu multe apucături mic-burgheze.

În urma recercetării cazului am constatat următoarele fapte:

Ca evreu, a fost în detașament de muncă, de unde s-a reîntors la Cluj în noiembrie 1944, bolnav și zdrențos. A intrat în serviciu la Cinematograful „Select” numai în luna decembrie. În luna februarie 1945 a fost încunoștiințat că tatăl său, înainte de deportare, a lăsat bijuteriile familiei și suma de 700 pengő la Cinematograful „Select”. Cu acești bani a plecat la Budapesta, având intenția ca să caute rudele care au mai rămas în viață și în același timp să aducă pentru cinematografele din Cluj materiale (cărboni) și piese de mașini de care aveau neapărată nevoie. Acest drum l-a făcut de două ori, aducând diferite piese cinematografelor. Din câștigul realizat și-a cumpărat unele mobile și îmbrăcăminte. Aceste afaceri, în acel timp, era ceva obișnuit și neîmpiedicat. În acest timp nu era membru de partid. Nu s-a folosit de pașaport falsificat și nu a făcut contrabandă cu persoane peste hotar. N-a avut nici un amestec în afacerile clandestine ale fostului conducător al Casei Filmului, Frieder Kokó.

Afacerea lui valutară a constat prin aceea că cu ocazia plecării lui la Budapesta a cumpărat 40 dolari la Cluj (care se vindeau în acel timp în fiecare colț de stradă), deoarece nu putea procura materialele necesare numai cu valută străină.

Luând în considerare că toate aceste mici afaceri le-a făcut pe când nu era încă membru de partid și că câștigul realizat l-a folosit pentru procurarea celor strict necesare, pentru că era ruinat complet când s-a reîntors din detașamentul de muncă. Mai departe, de când s-a înscris în partid, trăiește o viață cinstită ireproșabilă, căutând să muncească pe linia trasată de partid.

În baza celor de mai sus, Comisia de Verificare a Județenei Cluj a hotărât în unanimitate reîncadrarea lui în partid.

Cluj la 10 septembrie 1949

Urmează iscălitura membrilor ce formează comisia: [indescifrabil]

Conform directivelor Comitetului Central, în cazul când cel ce a făcut apelul este nemulțumit de hotărârea Comisiei Județene de Verificare, poate face din nou apel la Comisia Centrală de Verificare.

Am luat la cunoștință: Burg Iosif

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Cluj, fond 8, dos. 26/1950, f.100)

---

[1] Aceste comisii au fost create în urma Hotărârii Biroului Politic al CC al PCR din 21 noiembrie 1948, privind începerea acțiunii de verificare a membrilor de partid. Acesta a fost începutul unui cortegiu de „demascări” pentru reale sau imaginare vini ale multor activiști, acțiune soldată cu excluderi din partid, arestări sau deportări în colonii de muncă.

Legăția Republicii Populare Române
Tel Aviv
Nr. 215/30 octombrie 1949

Confidențial

Tovarășa Ministru,

Am onoarea a vă comunica amănunte asupra manifestației din ziua de 21 crt. a părinților care au copii în RPR.

Organizația „Hitahdut Ole Romania” (imigranții din România), care este sub influența partidului fascist „Herut” și dirijată de guvern printr-un funcționar superior al său, Jak Rosenzweig – numit secretar general al organizației –, a început o activitate mai însemnată, imediat ce s-a deschis Legăția RPR[1].

Organizația cuprinde, după spusele președintelui ei Mizrachi, circa 5000 membri și are perspectivă de a atrage un număr mai mare. La Haifa, organizația este foarte activă și puternică totodată. Elementele din conducerea locală fac parte din conducerea partidului Herut din Haifa.

Comitetul din Haifa este format din 31 persoane. Președinte: av. Sami Singer. Au comitet pe sectoare și suburbii. Au lansat un manifest-program chiar în ziua constituirii (1 septembrie a.c.). Săptămânal se țin ședințe, se conferențiază, se agită etc. Nu întâmplător org. Haifa este cea mai activă. Cei veniți în Israel sunt luați în primire de „Hitahdut Haifa” chiar din momentul debarcării. Din Haifa, în ziua de 3 oct. a.c., a venit o delegație din partea celor cu copii în RPR. De asemenea, din Haifa au fost și manifestații din ziua de 21 oct. Și unii și alții au fost așadar organizați de „Hitahdut Ole Romania” Haifa. Ziarul reacționar în limba română „Renașterea noastră” cu mult timp înainte a anunțat că se va manifesta la Legăție.

Nu am stat de vorbă cu delegații decât individual, cu fiecare. Luați în parte, erau oameni care cereau sprijinul Legăției în vederea urgentării aducerii familiilor rămase în RPR și recunoșteau că au fost mințiți de propaganda sionistă. A doua oară, la 21 oct., aceiași delegați au condus un grup de circa 60 bărbați și femei, care au manifestat în fața Legăției.

Veniseră pe străzile Tel Aviv-ului, încolonați, cu două placarde, dintre care una în românește: „Vrem copiii noștri”. În fața Legăției au început să strige „Trăiască RPR, Ura!” O delegație de 5 s-a prezentat consulului, spunând că reprezintă pe manifestați și cere să vorbească cu ministrul. Noi am prevăzut încă de la 3 oct. că s-ar produce această manifestație și am avut timp chiar în ziua manifestației să ne sfătuim cum să procedăm. Nici de data aceasta nu s-a stat de vorbă cu o delegație, ci am cerut să vină pe rând fiecare din manifestați și să spună ce vrea; delegații, primind acest răspuns, au plecat să comunice oamenilor.

Manifestații au devenit nerăbdători și și-au schimbat lozincile strigând: „Vrem copiii noștri din RPR”. Femeile au început să plângă cu hohote; se vedea

clar că printre manifestanți erau agitatori. Se auzeau strigăte: „Să vină ministrul afară”, „Să urcăm noi sus”, „Nu, să vină el jos”. Au înaintat din stradă în curtea hotelului până la scări, s-au retras apoi din nou în stradă în fața Legației[2]. În timpul acesta s-a adunat lume multă, interesându-se despre ce este vorba. Dintre manifestanți se dădeau explicații dușmănoase referitoare la copiii care sunt reținuți în RPR. Înjurături la adresa RPR, tovarășa Ana vinovată, regimul din RPR etc. Femeile erau cele mai pornite, plâneau, strigau.

Delegații au revenit apoi în biroul Legației însoțiți de un număr de 10-12 și cam tot atâția au rămas pe culoarele hotelului așteptând rândul. Nu redau aici explicațiunile noastre, important este ce am obținut de la ei, și anume:

– Primii sunt ei vinovați că și-au părăsit copiii.

– Vinovate sunt organizațiile sioniste care i-au împins să vină în Israel, făcându-i să lase copiii în țară.

– Ne-au spus de asemenea că au fost în această dimineață în manifestație la Ministerul Imigrației (al cărui ministru este totodată și ministru de Interne), unde li s-a spus de către un funcționar că guvernul român este de vină că nu au copiii și că, deci, să se ducă să manifesteze la Legația română.

În sfârșit, după ce am avut aceste dovezi, am atacat și demascat propaganda sionistă și pe acei care i-au organizat și împins să manifesteze la legație. Iar noi suntem puși acum să îndreptăm greșelile lor, ca și propaganda criminală a sioniștilor. Au recunoscut că noi nu purtăm vina. Apoi i-am sfătuit că totuși să întocmească memorii amănunțite și să spună în ele tot ce au spus în fața noastră.

Toată această chestiune a durat o oră și trei sferturi. Manifestația s-a spart în dezordine.

Rezumăm

Manifestația a fost organizată de „Hitahdut Ole Romania”. Încurajată și sprijinită de guvernul Ben-Gurion în atari manifestări. Manifestanții au pornit cu trenul sau autobuzul din Haifa, cu placarde, au manifestat mai întâi la Min. Imigrațiilor (de aici – după chiar declarațiile lor – li s-a spus că guvernul român este vinovat. Minist. de Interne nu numai că a știut de manifestație, dar le-a și spus unde să se ducă).

În aceeași zi am cerut o audiență la Externe. Tov. Davidovici[3] prezentându-se locțiitorului directorului general al MAE, a adus la cunoștință faptul în sine: o demonstrație ostilă la Legație a unor cetățeni israelieni, manifestație cunoscută de Min. de Interne. Nu am prezentat nici un protest, ci doar o aducere la cunoștință. Până acum nu am primit vreun răspuns la intervenția făcută.

La cele de mai sus facem următoarele observații: Putem spune că guvernul Ben-Gurion este în pragul falimentului atât în politica internă, cât și în cea externă. De aceea caută ca din orice să facă un succes al său. Și vrea mai ales să-l găsească în problema imigrărilor din țările de democrație populară. Guvernul din Tel Aviv știe că guvernul RPR acordă vize individuale de plecare spre Israel și în mod demagogic folosește aceste aprobări, arătându-le ca un succes al lor propriu fie în urma intervenției Legației de la București, fie a campaniei duse în Israel. Astfel, anunță că vor veni din RPR un număr de 1000 oameni, lăsând să se înțeleagă că aprobările s-au dat în urma discursului lui Ben-Gurion din 28 crt.[4], la fel este interpretată plecarea a unui număr de 3000 evrei din Ungaria.

Păreră noastră este că ar trebui curmată odată pentru totdeauna aceste încercări ale lor, care aici îi scoate ca campioni, iar țările de democrație populară sunt

cele care cedează. Aceasta s-ar putea face printr-un comunicat din partea guvernului RPR, care să fie repetat de Legația din Tel Aviv și în care să se arate că nu se duc tratative, plecările care au loc se fac pe bază de vize de ieșire date de guvernul RPR la cererea făcută de cetățenii săi, ca acte firești ale guvernului față de cetățenii săi. În aceste acte, guvernul RPR nu se lasă influențat de nici o presiune sau intervenție din afară, ba mai mult, respinge orice amestec din partea oricui ar veni. Acei care ar vrea să prezinte lucrurile altfel, o fac cu scopul demagogic, căutând succese ieftine în fața poporului său.

În felul acesta, s-ar lua o posibilitate de agitație guvernului Israel și s-ar lămuri și solicitanții din țară.

Primiți, tovarășă ministru, asigurarea respectului meu.

Ministrul RPR în Israel
N. Cioroiu[5]

Tovarășa Ana Pauker, Vicepreședinte al Consiliului de Miniștri,
Ministru al Afacerilor Externe al RPR. București

(Arhiva Ministerului de Externe București, fond Israel 1948-1950, Generale, nepaginat)

[1] Oficial, activitatea Legației române și-a început activitatea la 21 septembrie 1949, când Nicolae Cioroiu și-a prezentat scrisorile de acreditare în calitate de trimis extraordinar și ministru plenipotențiar președintelui Chaim Weismann. Nicolae Cioroiu a sosit la Tel-Aviv încă din 22 iunie 1948, până în septembrie ocupându-se de amenajarea Legației. Alături de N. Cioroiu, din personalul Legației mai făceau parte B. Dianu (pentru problemele consulare) și P. Davidovici (pentru problemele economice, culturale, presă). Asupra activității Legației, cu referințe la relațiile bilaterale româno-israeliene, vezi vol. *România-Israel. Documente diplomatice, 1948-1969*, ed. D. Bleoancă, N.Al. Nicolescu, C. Păiușan și D. Preda, București, Edit. Sylvi, 2000.

[2] Sediul Legației Române era în hotelul „Yarden” din Tel-Aviv, unde ocupa doar câteva camere (patru). În anii aceia era într-adevăr o problemă cu aflarea unor spații adecvate instalării diverselor Legații. Francezii aveau sediul la hotelul „Kaete Dan’s”, iugoslavii la hotelul „Yarkon” etc.

[3] Paul Davidovici (n. 1903) era consilier de Legație. Între 1952-1953 va fi director în Centrala Ministerului Afacerilor Externe, ulterior lucrând la Centrococop. Deși în luna august 1949 Legația română nu își începuse legal activitatea, P. Davidovici a trimis în țară un raport în care se atrăgea atenția asupra organizației „Hitahduth Ole Romania”, invocată în documentul de față, caracterizând-o în felul următor: „Hitahduth Ole Romania nu a jucat până acum vreun rol. Se pare însă că odată cu sosirea Legației, guvernul începe a-i da importanță. Un funcționar din M. de Externe, J. Rosentzweig, a fost trimis de guvern să se ocupe de Ole Romania și a fost ales secretar general. [...] Președinte este fostul avocat Mizrachi din București, din grupul «Renaștere» și fost președinte al organizației sioniste din România. El a venit la mine ca să-mi spuie ce este Ole Romania, «ca să nu aflu cine știe ce de la alții, pe la spate». Ei susțin că fac activitate de ajutorare a imigranților care cer aceasta, economică, culturală, socială. Au 2500 de membri, centrul la Tel Aviv și organizații locale în câteva orașe mai importante [...]. Dacă până acum nu făceau altceva, acum însă ei s-au mobilizat pentru a activa împotriva noastră. De la ei pornesc zvonurile că cei ce se vor întoarce în RPR vor fi trimiși în Siberia. Cei de la «Renașterea» sunt strâns legați cu cei de la Ole R. Felul cum s-au reorganizat la câteva luni numai, după ce au avut un congres și au ales o conducere, au ținut ședințe pe orașe, apoi un congres nou la Tel Aviv, în liniște, fără nici o publicitate, toate acestea dovedesc că ei sunt unul din mijloacele guvernului Ben-Gurion și a reacțiunii de aici ca să lupte cu noi”. (cf. *Arhiva Ministerului de Externe București, fond Israel 1948-1950, politica internă, nepaginat*)

[4] Este vorba de un discurs al lui Ben-Gurion rostit în fața activiștilor Mapai, la Bath Yam, în care – printre altele – ataca guvernul român în privința emigrărilor. În fața acestei atitudini, gu-

vernul român a înaintat o notă de protest. Asupra acestui moment vezi și „Scânteia”, XVIII, 1949, nr. 1585 (18 noiembrie), p.4.

[5] Nicolae Cioroiu (n. 1908) fusese anterior trimis extraordinar și ministru plenipotențiar la Roma, iar din 1950 ambasador la Londra (până în 1952), apoi adjunct al ministrului Afacerilor Externe, după înlăturarea Anei Pauker (1952-1956). Și-a continuat activitatea diplomatică ca ambasador la Beijing și Hanoi (1956-1957) și New-Delhi (1957-1961), iar după revenirea în țară a fost o vreme director al Muzeului de Istorie a PCR (din 1971).

175

Domniei Sale, Domnului Gheorghe Gheorghiu-Dej, Secretar General al CC al PMR

Loco

Pentru cazul că nu îmi cunoașteți antecedentele, dați-mi voie să vi le relatez în chip sumar, pentru prezentarea mea.

Scriitor și publicist (fost director al ziarului „Mântuirea”), am fost timp de 35 ani animator și educator spiritual al evreimii din România și directorul conștiinței naționale evreiești.

În 1942 am fost internat în lagărul din Tg. Jiu, ca o consecință directă a acestei funcțiuni, iar în anii 1944-1946 am fost în același timp mandatarul „Instanței Supreme din Ierusalim” pentru emigrarea evreilor, președinte al Organizației Sioniste și al Organizației de Emigrare, președinte al Congresului Mondial Evreiesc, secțiunea din România, și al Partidului Evreiesc din Republica Populară Română, azi toate dizolvate.

Întrucât problema repatrierii evreilor în Israel constituie pentru mine, ca și pentru două treimi din evreii din Republica Populară Română, problema crucială și întrucât mă consider și sunt considerat de majoritatea covârșitoare a evreimii din țară ca cel mai chemat să deslușesc datele problemei și să contribui astfel la promovarea ei; întrucât am motive să cred că în calitate de secretar general al CC al PMR din RPR, care are rolul hotărâtor în guvernarea țării și deci prin definiție interesat de problemele de emancipare și izbăvire umană, v-aș fi recunoscător dacă mi-ați acorda o audiență, pentru a vă face o expunere orală, lucru pe care îl consider de cea mai mare importanță atât pentru numărul imens de evrei pentru care nu există altă soluție decât repatrierea, cât și din punct de vedere al intereselor Republicii Populare Române.

În prealabil, cred util a anexa acestei cereri un memoriu premergător. Vă mulțumesc și vă stau oricând la dispoziție.

Trăiască Republica Populară Română!

A.L. Zissu
Str. Aurel Vlaicu 34
Telefon: 2-36-25

[Însemnare marginală, cu creionul, a lui Gh. Gheorghiu-Dej: „Văzut. Originalul de păstrat pt. a-l folosi în vederea luării unei atitudini. Să fie trimis câte un exemplar tovilor Ana, Luca, Teo, Moghioroș, Ioșca. Cu întreb.”]

[ANEXĂ]

MEMORIU

Rezoluția Plenarei CC al PMR din luna martie a.c. cu privire la ideea națională, prin care stigmatizează ideea și mișcarea sionistă drept reacționare și șovine; lichidarea în consecință a Organizației Sioniste din RPR și a instituțiilor patronate de dânsa, care i-au urmat, și campania antisionistă prin presă, radio și întruniri publice, au fost tot atâtea surprize dureroase pentru evreimea din RPR câte verificări au constituit ele, prin repercursiunile și efectele lor asupra maselor evreiești, ale temeiniciei și adâncimii cu care sentimentul național e ancorat în conștiința evreiască. Toate aceste manifestări de veștejire și măsurile restrictive n-au izbutit să suscite comprehensiunea evreiască, pentru că deși greu lovită prin ele, populația evreiască, în perplexitatea ei, n-a înțeles nimic. Neputând concepe cum s-a putut arunca odiul culpei fasciste asupra celei mai generoase și democratice mișcări naționale a secolului, ea nu s-a considerat moralmente vizată, încredințată fiind că la mijloc e pur și simplu o eroare de apreciere. Cu atât mai încredințată este ea și astăzi de acest lucru, cu cât aceste manifestări se produceau imediat după memorabila și remarcabila atitudine a guvernului URSS față de problema pusă la ONU, a creării statului Israel, atitudine care a fost păstrată și în perioada critică prin care a trecut noul stat din chiar clipa înființării sale, de pe urma năvălirii hoardelor arabe, inițiată, organizată și condusă de guvernul britanic în complicitate cu agresorii feudali ai popoarelor arabe. Așa se explică de ce campania antisionistă și lichidările, respectiv autodizolvările în care ea a culminat, în loc de a avea drept efect resemnarea, a intensificat și oțelit, dimpotrivă, hotărârea de repatriere a evreilor din RPR, hotărâre care s-a manifestat cu o amploare necunoscută înainte. Faptul este notoriu și-i de prisos să insist. Voi remarca doar că numărul evreilor petiționari dornici de repatriere, care în plină campanie antisionistă au asaltat Legația israeliană din București, a trecut de 200.000. Și nu trebuie desconsiderat faptul că sioniștii, foști activi, adică acei evrei prezumați a fi politicește educați, dându-și seama de inutilitatea operației, nici n-au petiționat, deși sunt cei dintâi care doresc și așteaptă repatrierea. Ca fost conducător sionist aș vrea să precizez că conducerea sionistă, azi dizolvată, nu numai că n-a inițiat, dirijat sau contribuit în vreun fel la declanșarea reacției evreiești, dar a făcut tot ce a putut ca s-o potolească, după ce ea a izbucnit spontan.

Această irezistibilă afirmare a voinței poporului evreu din RPR n-ar fi avut vigoarea și elanul care au caracterizat-o, dacă la baza ei n-ar fi fost – pe lângă starea materială și socială în care poziția cumplit de tragică de oameni scoși din circuitul economico-social în care se află majoritatea evreimii din RPR – dacă n-ar fi fost, zic, pe lângă această stare și impulsul bimilenar moștenit din generație în generație și cristalizat expresie politică în sionismul culminat azi în statul Israel, al ideii forță de integrală restaurare națională, a cărui înfăptuire e susceptibilă, numai ea, a transforma anomalia tragică a existenței evreiești din Împrăștiere, într-o realitate demnă și fecundă în patria reconstituită.

Această constatare duce necesarmente la concluzia că repatrierea evreilor care o doresc nu poate și nu trebuie, din punctul lor de vedere, să fie nici oprită, nici înfrânată. Motivele care ar trebui, cred, să determine guvernul RPR a lua în considerare acest punct de vedere evreiesc, promovându-l, ar fi următoarele:

a) Obligația morală și politică de a aplica și în această împrejurare principiul progresist și democratic al dreptului de autodeterminare, principiu aplicat de gu-

vernul RPR față de toate minoritățile naționale, în cadrul cărora – în trecut fie zis – constat cu durere că naționalitatea evreiască a fost vitreg tratată, de vreme ce în ciuda acestui principiu s-a ajuns la închiderea tuturor școlilor ebraice din țară și la dizolvarea, resp[ectiv] autodizolvarea organizațiilor și așezămintelor de cultură națională evreiască.

Această măsură înseamnă practic și o anihilare totală a libertății religioase, întrucât rugăciunile evreiești fiind ebraice, prohibirea limbii ebraice constituie, fatal, un atentat mortal la libertatea religioasă. Acest principiu de autodeterminare a fost hotărâtor, desigur, în poziția fără echivoc a delegatului guvernului URSS la ONU față de problema statului evreiesc. Cu acest prilej, delegatul URSS a accentuat cu atât mai mult dreptul poporului evreu la o patrie proprie, cu cât națiunile lumii n-au izbutit să rezolve acasă la ele problema evreiască. Ea – adaug eu – n-a putut fi rezolvată nici în RPR, în ciuda dorinței celor în drept a o face. Dovadă, felul viciat și vexator în care s-a aplicat evreilor condiția națională și faptul și mai grav al scoaterii din circuit, prin efectele revoluției, desigur, a unei bune părți a evreimii. Și ar fi să comit un truism dacă aș constata că din momentul ce ai recunoscut unui popor, împrăștiat nu din vina lui, ci a istoriei, dreptul la o patrie proprie, i-ai acordat implicit și dreptul de a se folosi de dânsa, începând cu luarea ei în posesie și deci îngăduindu-i, ba chiar înlesnindu-i întoarcerea acasă.

b) În Orientul de Mijloc, statul Israel e singurul for de democrație, civilizație și progres pe întinsul unui ocean de beznă feudală și ținând seama de forța propulsivă a poporului evreu, se poate afirma că existența acestui stat în acea parte a lumii oferă omenirii singura șansă de a provoca, prin pilduire, prăbușirea feudalismului arab, suscitând, prin emulație, mișcări de dezrobire hotărâtoare pentru destinul popoarelor arabe robite. Pentru a putea împlini însă această înaltă misiune, cată să i se dea statului Israel puțința consolidării propriei sale poziții, în primul rând prin înmulțirea populației sale, spre a se putea apăra împotriva repetării tentativelor de contopire din partea feudalilor arabi instigați de Imperiul britanic.

E locul, cred, să remarc aici că pe lângă spiritul de echitate față de poporul evreu năpăstuit, poziția salutară și generoasă a guvernului URSS a fost, desigur, determinată și de dorința de emancipare și eliberare universal umană de a slăbi și, în cele din urmă, a dărâma hegemonia împilatoare a imperialismului britanic în Orientul de Mijloc, hegemonie care nu poate fi păstrată decât prin menținerea acolo a beznei și a robiei. Acest imperialism, însă, nu se consideră bătut și continuă febril cu înarmarea și organizarea militară a complicilor și mercenarilor feudali arabi, pentru că la momentul oportun să încerce iar asaltul cu forțe mărite. Consolidarea statului Israel prin înmulțirea populației, a singurului stat în acea parte a lumii care a dovedit că știe să înfrunte imperialismul britanic și pe acoliții săi, înseamnă dar nu numai desăvârșirea actului de dreptate promovat fără rezerve de către guvernul URSS, dar și o cheazășie de promovare a dezideratului aceluiași guvern: frângerea hegemoniei împilatoare a imperialismului britanic într-o parte a lumii unde el părea inexpugnabil. De aceea, când țările de democrație populară au înlăturat, fiecare în felul în care i s-a părut mai adecvat condițiilor locale, piedicile din calea repatrierii evreilor lor, au săvârșit desigur un mare act de dreptate față de poporul evreu și de statul Israel, care le vor fi de-a pururi recunoscătoare, dar au lucrat și în spiritul idealului de emancipare universală, din a cărui promovare unicul stat socialist care-i URSS și-a făurit o permanentă misiune. Și atât de adânc e pătruns guvernul URSS de imperativul progresist pe plan universal al consolidării statului Israel, indiferent de guvernul lui temporar, încât în atitudinea sa guvernul URSS nu

se lasă influențat nici de faptul conjunctural că acest plâpând stat nu se găsește alături de statele de democrație populară. Pentru că guvernul URSS știe că dacă în genere un stat nu se construiește nici pe transporturi sentimentale, nici cu deziderate pioase și nici cu dorințe subiective, ci pe stricte realități, cu atât mai mult statul Israel, al cărui drum este de la început presărat cu spini otrăviți și obstacole aproape de netrecut. Și guvernul URSS cunoaște și situația dramatic de dificilă a guvernului incontestabil democratic al statului Israel în lupta lui disperată cu imperatiile materiale neîndurătoare ale acestui stat, care trebuie ridicat din temelii într-o epocă de universală criză economică și politică, aproape fără precedent, în care, deocamdată, el nu se poate bizui materialmente decât pe solicitudinea evreimii americane, aproape singura lui susținătoare materială.

c) Majoritatea covârșitoare a acelor care cer repatrierea o constituie acei evrei care, eliminați, prin efectele revoluției, din procesul de producție, au devenit oameni declasați care, până să se stingă, fatal vor infecta prin descompunere ambianța, devenind o sarcină insuportabilă și o problemă insolubilă, fără a mai vorbi de grozăvia propriei lor tragedii. Aceiași oameni, intrați într-o ambianță națională nouă, care ea are tot interesul și dorința, și datorită de a-i reîncadra în procesul de producție, ținând seama de starea lor specifică, sunt susceptibili a redeveni elemente productive și creatoare, îngroșând rândurile democrației israeliene și contribuind și ei la misiunea de civilizare și eliberare umană, rezervată statului Israel prin poziția lui geopolitică și virtuțile etice și progresiste ale poporului evreu în ansamblul lui. Deja această constatare, adică faptul că majoritatea covârșitoare a acelor ce urmează a fi repatriați o constituie categoria celor neîncadrați, adică ne-productivi, anulează aprehensiunea conducătorilor RPR care, preocupați de grija construirii statului socialist prin împlinirea și depășirea planului de producție colectivistă, văd probabil în plecarea elementului evreiesc o slăbire și o încetinire posibilă a grandioasei opere. Această aprehensiune nu-și mai are locul, devreme ce urmează să plece acei care nu sunt angrenați în procesul de producție ca elemente calificate și nu fac parte din aparatul administrativ.

d) Relațiile economice viitoare ale celor două state, a căror structură economică se completează în chip ideal și care necesarmente vor deveni din ce în ce mai intense, caută să nu fie umbrite de la început de un act ostil ca împiedicarea sau chiar numai îngreunarea repatrierii, act care ar lovi greu și în poporul evreu și în statul Israel, fără a servi măcar în vreun fel Republicii Populare Române sau poporului român. Dimpotrivă.

Iată temeiurile pentru care cred că dorința și dreptul de repatriere a evreilor din RPR coincid cu echitatea și dreptatea, dar și cu interesele RPR și cu idealurile și țintele politice eliberatoare de lume ale URSS.

Încheind, declar că cele ce preced fiind aprecierile mele personale, ele nu mă angajează decât pe mine.

A.L. Zissu

[La finalul documentului se află, cu o altă grafie și fără semnătură, dar probabil aparținând lui Gh. Gheorghiu-Dej, următoarele observații: „Ce semnificație să aibă declarația cu care sfârșește memoriul? Mi se pare inspirată în orice caz, pt. care motive?”]

(Arh.St.București, CC al PCR. Cancelarie, dos. 141/1949, f.96-100)

Legația Republicii Populare Române
Tel-Aviv
Nr. 147

Tel Aviv, 8 februarie 1950
Confidențial

Tovarășă Ministru,

Am onoare a vă referi următoarele cu privire la *Problema emigrației și încadrarea în muncă a emigranților*.

Sioniștii susțin că imigrația, coloana vertebrală a politicii lor, trebuie privită din două puncte de vedere: 1) Existența unor evrei în Galut (țările împrăștierei) și aducerea lor în Israel (asta înseamnă Kibutz Galiot), și 2) Nevoia de a întări statul Israel pentru a putea face față unor noi atacuri din partea arabilor.

A aduce toți evreii în Palestina este vechiul cântec al sionismului bazat pe educația religioasă a masei mijlocii evreiești, pe nostalgia Ierusalimului. Aducerea evreilor în Palestina necesită fonduri mari și aici visul devine o realitate. În toate țările și mai ales în America există „colecta”. Ea aduce sume destul de importante în Israel, din America a adus în [19]49, după cifre oficiale, 115.000.000 (o sută cincisprezece milioane lire), în loc de 150 de milioane cât era proiectul.

Aducerea evreilor în Palestina ridică o serie de probleme, și anume: încadrarea lor în muncă, găsirea de locuințe. Probleme extrem de greu de rezolvat în situația de azi a statului Israel. Astăzi situația este următoarea: din imigranții veniți până astăzi, peste 90.000 trăiesc în lagăre, în condiții de viață excepțional de proaste. Întreținerea lor este o problemă pentru Israel, greu de rezolvat. Încadrarea lor [este] o problemă și mai grea, ca și instalarea lor în locuințe. Aceasta este una din marile probleme ale statului Israel.

Cu toată poziția mesianică a lui Ben-Gurion, care a declarat că și evreii, care au fost aduși de Moise în Palestina, au stat în corturi fără confort și au mâncat mană, iar pe atunci Palestina n-avea deloc industrii și totuși evreii au venit, greutățile pământești create de imigrație în 1949 nu pot fi împlinite de vigoarea premierului Israelului.

Întreținerea unui imigrant, după cifre date, costă aproximativ 1 LI pe zi în Beth-Olim[1], asta înseamnă la 90.000 oameni cca. o sută de milioane dolari pe an. Imigranții cer pe lângă mâncare și locuințe, încadrare în muncă și școală pentru copii. Or, politica lui Ben-Gurion de supunere americanilor, nu duce la rezolvarea problemei acesteia. Politica de a aduce capitaluri străine, nu dă rezultate bune. Capitalul american, chiar în mâini de origine evreiască nu se sentimentalizează nici de viața mizerabilă din Beth-Olimuri, nici de faptul că s-a creat un stat evreiesc. Înainte de toate el își iubește banii și vrea asigurări că nu se vor produce aici naționalizări (vezi și declarația lui Walter Eitan, director g-ral MAE, „Israel nu va fi niciodată comunist”), profitul nu vrea să și-l lase în Israel, ci vrea să și-l transporte în întregime acasă. Nu este de lucru nu numai pentru aproape sută de mii de oameni din Beth-Olimuri, număr care crește mereu, ci nici pentru alte multe zeci de mii de oameni, șomeri și semișomeri. De altfel, nu se mai publică cifre de multă vreme despre șomaj, iar numărul oamenilor fără lucru se înmulțește mereu. De asemenea, numărul oamenilor din Beth-Olimuri, arătat oficial, chiar dacă este cel adevărat, nu reprezintă realitatea imigranților care nu au de lucru și locuință. Ca

să scadă numărul oamenilor din Beth-Olimuri, Agenția Evreiască la coborârea de pe vapor trimite o parte din imigranți la rude sau la aceia care i-au trimis certificatul și adesea se întâmplă ca și acesta să fie un nou imigrant care nu are unde să doarmă pentru că Agenția l-a trimis la fiul său, un copil de 15 sau 17 ani, sau la vărul său, care i-a trimis certificatul și care la fel stă pe capul unui fiu sau rude. Această nouă metodă produce mari nemulțumiri în masa imigranților.

Imposibilitatea guvernului de a încadra oamenii se vede în felul în care Golda Mayerson[2], vorbind la o întrunire, a definit situația mâinii de lucru în Israel: „Acum nu mai avem nevoie de brațe de muncă, ci de muncă pentru brațe”. Cu toată această situație, conducătorii sioniști și guvernul Israel strigă mereu că nu acceptă nici o reducere a imigrației.

Instituția sionistă care se ocupă de imigrație este Agenția Evreiască. Ea a trecut în anul trecut printr-o grea criză financiară, fiind silit guvernul să-i împrumute zece milioane de lire. Funcționarii ei sunt neplătiți, iar condițiile de viață din Beth-Olim devin tot mai grele, scăzând standardul, și așa destul de scăzut, de viață al olimilor. (Trebuie ținut seamă și de faptul că multe din produsele destinate Beth-Olimurilor iau drumul bursei negre). Față de greutățile reale ridicate de imigrație, Agenția Evreiască în ultima ei ședință ținută la sfârșitul lui ianuarie la Ierusalim, cu care ocazie s-au adunat acolo responsabili ai Agenției din toată lumea, a discutat următoarele probleme fundamentale: 1) raporturile între mișcarea sionistă și statul Israel; 2) imigrarea. La punctul întâi nu s-a putut ajunge la stabilirea de principiu, care să precizeze raporturile între stat și mișcare. La punctul 2, declarațiile sună că nu s-a restrâns imigrația. Imigrația rămâne liberă, cifrele dovedesc însă altceva, și anume: se vorbește de una sută cincizeci de mii imigranți, pentru anul 1950, în anul 1949 au fost aproape 300.000 imigranți. Numărul satelor care se anunță că vor fi făcute în 1950 este de cca. 70, față de cele 150 care s-au făcut în 1949. Doctorul Goldstein, unul din conducătorii departamentului imigrației, a declarat după ședința Agenției că s-a hotărât ca să fie admiși atâția imigranți câte fonduri sunt, adică una sută cincizeci de mii imigranți, dacă guvernul va construi 50.000 case, pentru a descongesciona lagărele, iar dr. Nahum Goldmann, președintele secției americane[3], a spus: „S-a luat în mod definitiv hotărârea de a merge pe un drum de politică financiară clară, ceea ce n-a fost posibil anul trecut, din cauza afluxului de imigranți”.

Deci, din toate aceste declarațiuni și cifre, se vede că de fapt s-a hotărât restrângerea imigrării. Ca să aibă cât mai multe fonduri, pe lângă cele intrate prin colectă, guvernul și Agenția caută fonduri în toate chipurile. Astfel, prin diverse tratate comerciale încheiate de stat se caută să se obțină plata mărfurilor cu averea evreilor emigranți din acea țară. Imigranții care au avere mobilă prefac banii care îi au în mărfuri, blănuri, bijuterii, ceasornice, pe care apoi le desfac în Israel, de obicei sub prețurile pieței. Guvernul a hotărât să confişte orice mărfuri aduse în țară de imigranți, care depășesc nevoile individuale. S-a creat un fond de imigrare sub formă de impozit indirect, care apasă pe muncitori.

Nenumărate colecte interne, sute și mii de copii sunt lanșați pe străzile orașelor cu cutia alb-albastră în mână și cu diferite stegulețe sau insigne, care atacă trecătorul și îi scot piaștrii din buzunar. Toate aceste mijloace nu duc și nu pot duce la rezultate, iar guvernul Ben-Gurion prin politica sa crează astfel de condiții că nu va putea soluționa problemele ridicate de imigrare.

Față de problema imigrației, partidele din Israel au următoarea atitudine: sioniștii toți sunt pentru Kibbutz Galiot, adică pentru aducerea *tuturor* evreilor în Israel. Cu aceștia nu se poate discuta problema în mod serios. S-au și făcut planuri

de felul cum vor fi plasați și întrebuințați două milioane și jumătate evrei în Israel. Dacă întrebi unde să bagi unsprezece milioane în acest mic Israel, ți se răspunde prin ridicare de umeri. Singur Begin, conducătorul Herutului[4], spune deschis: „Să mărim țara”. Ceilalți, dacă nu o spun atât de clar o cred însă, pentru că altfel n-ar cere ca să vină toți. Deci cuceriri, deci expansiune și totuși israelienii sunt aceia care strigă mereu că imigrația este necesară, pentru că există amenințarea de război din partea arabilor, sau cum se spune aici „dușmanii, adică arabii pregătesc al doilea rond”.

PCI este în principiu pentru imigrări, el leagă însă imigrarea de transformări interne economice și politice, de luptă contra imperialismului. PCI subliniază mereu existența unei mase uriașe de evrei în America, care ar putea să emigreze în Israel. Pentru crearea de condiții de absorbire a imigrării, PCI propune naționalizarea marilor industrii, naționalizarea importului, ceea ce ar putea să facă numai un regim de democrație populară[5].

Primiți vă rog, tovarășă ministru, asigurarea respectului meu.

Însărcinat de afaceri a.i. la Legația din Israel
Paul Davidovici[6]

Tovarășei Ana Pauker, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și Ministru de Externe București

(Arhiva Ministerului de Externe București, fond Israel 1948-1950, Generale, nepaginat)

[1] Bet-Olimurile erau lagăre unde imigranților li se asigura întreținerea completă, cu facilități în ce privește educația și asistența medicală.

[2] Golda Meir [Mayerson] (1898-1978) a fost prima ambasadoare a Israelului în URSS, după numai opt luni revenind în țară și fiind aleasă în Knesset (parlament), ocupând totodată postul de ministru al Muncii și construcțiilor de locuințe în guvernul Ben-Gurion. A avut o biografie legendară, ce nu poate fi cuprinsă în doar câteva rânduri. Cu toate acestea, trebuie menționat faptul că Golda Meir a fost printre fondatorii partidului Mapai (1930), iar în 1946 a condus negocierile cu britanicii, dar a avut contacte secrete și cu regele Abdullah al Iordaniei. S-ar putea spune totodată că războiul de independență a Israelului s-a purtat cu uriașa sumă de bani adunată în principal de Golda Meir (peste 50 milioane de dolari). La mijlocul anilor '50, este numită ministru de Externe, iar ulterior ajunge prim-ministru, contribuind în același timp la refacerea partidului Mapai, puternic zdruncinat după plecarea lui Ben-Gurion, care și-a creat propriul partid, Rafi.

[3] Nahum Goldman (1895-1982), absolvent al facultăților de drept și de filosofie din Heidelberg (a studiat cu H. Rickert, K. Jaspers și M. Weber), inițiatorul marelui proiect de editare a *Encyclopaediei Judaice* (început în 1923, dar finalizat abia în 1972). Încă din perioada interbelică s-a implicat în mișcarea sionistă, în 1934 fiind numit reprezentantul Agenției Evreiești pentru Palestina pe lângă Comisia de Mandate a Ligii Națiunilor; s-a numărat totodată printre organizatorii Congresului Mondial Evreiesc (WJC), devenind președinte al executivei acestuia (1936). Din mai 1943 a condus biroul politic din Washington al Agenției Evreiești, în 1949 a fost ales președinte al WJC (până în 1977, când a renunțat), iar mai târziu devine președinte al Agenției și al Organizației Sioniste Mondiale (1956-1968). Totodată, este creatorul Claims Conference, cu scopul de a obține reparații morale și materiale pentru poporul evreu.

[4] Menahem Begin (1913-1992), discipol al lui Vladimir Jabotinski (vezi în acest volum doc. 150, nota [4]), fondator și președinte al mișcării Herut. Ulterior a ajuns liderul Likud-ului, devenind primul ministru al Israelului, în timpul său semnându-se acordurile de la Camp David (27 septembrie 1978), care prevedeau acordarea unui statut de autonomie palestinienilor din teritoriile ocupate și încheierea unui tratat de pace între Egipt și Israel. Într-un raport al însărcinatului cu afaceri la Legația română din Tel Aviv, Paul Davidovici, din 20 iunie 1950, se analiza astfel activitatea lui Menahem Begin și a partidului Herut: „Partidul Herut nu joacă

pentru moment un rol important în Israel, deoarece politica lui Ben-Gurion și a coaliției guvernamentale nu fac acum necesară creșterea acestui partid de către forțele imperialiste, cât și de vârfurile burgheziei interne. Partidul duce lipsă de bani, deși Begin, conducătorul partidului, a fost anul acesta de două ori în America de Sud. În prezent, partidul nu este unitar. Sunt trei fracțiuni, și anume: fracțiunea Begin, șeful partidului, face demagogie național-socialistă. Se consideră reprezentantul maselor evreiești și nu recunoaște că ar fi partid de dreapta. Begin este vândut americanilor, dar el nu face politică pe față proamericană, ci afișează o atitudine antiengleză, încercând să exploateze ura masei evreiești contra foștilor mandatar, servind astfel pe americani” (*Arhiva Ministerului de Externe București, Fondul Israel 1948-1950*, nepaginat).

[5] În același raport menționat în nota anterioară, activitatea Partidului Comunist Israelian apare astfel caracterizată: „Este singurul partid consecvent în lupta de clasă și conducător al clasei muncitoare. Cu toate greutățile ce întâmpină, cu toată lupta dusă contra lui de sioniști și de guvern, partidul a crescut în ultimul an de la 16 la peste o sută de secțiuni locale. PCI este singurul partid politic din Israel care stă pe principiul internaționalismului proletar, cuprinzând arabi și evrei. După unificarea într-un singur partid a partidului evreu și arab, influența lui a crescut, ca și forța lui organizatorică. Influența partidului este mai puternică între arabi decât între evrei, aceasta din cauza componenței sociale a acestor două popoare conlocuitoare. Congresul al zecelea al partidului, din octombrie 1949, ca și excluderea din partid a grupului titoist al lui Preminger, a întărit unitatea partidului” (*Ibidem*).

[6] În legătură cu problemele dezvoltate în acest document, vezi și raportul lui Davidovici din 9 septembrie 1950, publicat în vol. *România-Israel. 50 de ani de relații diplomatice, I, 1948-1969*, ed. D. Bleoancă, N.Al. Nicolescu, C. Păiușan și D. Preda, București, Edit. Sylvi, 2000, p.70-75.

Partidul Muncitoresc Român
Comitetul Județean Someș-Dej

Notă asupra muncii dușmanului de clasă

Dușmanul de clasă, chiaburimea, în ultimul timp a început să fie mai activă – și aceasta tocmai ca urmare a frământării țărănimii muncitoare de a crea gospodării colective –, întrebuițând noi metode. Ea devine tot mai agitată și nu se dă înlături de a întrebuița toate metodele ei, începând de la lansare de zvonuri și până la amenințări sau chiar bătaie. Aceasta din cauză că țărănimea muncitoare este atrasă tot mai mult în jurul partidului prin organizațiile de bază și de masă, lucru ce face ca dușmanul de clasă să rămână izolat, și atunci când întreprinde vreo acțiune de sabotaj, cum a fost la înființarea G[ospodăriilor] A[gricole] Colective sau în campania însămânțărilor, ei să fie demascați de țărănimea muncitoare.

Pentru a câștiga simpatia unor elemente din rândul țărănimii muncitoare, acești bandiți au întrebuițat metoda de a face diferite concesii, așa cum a fost la Tg. Lăpuș [jud. Maramureș], unde chiaburul Tilici Nicolae a încercat să dea o bucată de pământ gratis unui țăran sărac. Sau în satul Uriu de Sus din Plasa Ciceu [jud. Bistrița-Năsăud], unde chiaburul Matei Bernath a oferit un purcel la mai mulți membri de partid, care au refuzat, în afară de Gáll Nicolae, care era de fapt unealta chiaburului, lucru dovedit prin verificare, în urma cărui fapt a fost exclus din partid.

Altă metodă de a atrage elementele sărace de partea lor a fost întrebuițată de un chiabur din satul Ciceu Mihăiești din Plasa Ciceu [jud. Bistrița-Năsăud], care a

influențat pe tov. secretar al org. de bază – om sărac – să se căsătorească cu fiica lui. Fiind observat la timp, această căsătorie nu s-a mai făcut.

Altă metodă a reacțiunii este de a rupe afișele sau portretele conducătorilor noștri și de a lipi manifeste prin care agită contra comuniștilor. În munca de rupere a afișelor sunt antrenați copii de școală, cum a fost în satul Vița din Plasa Chiochiș [jud. Bistrița-Năsăud], unde reacțiunea s-a folosit de copiii din școală ca să rupă fotografia tov. Stalin, sau în Beclean portretul tov. Ana, și în Căianul Mic [jud. Bistrița-Năsăud] portretul tov. Stalin. În satul Țentea din Plasa Chiochiș [jud. Bistrița-Năsăud], chiaburul Szabó Gh. a pus un manifest reacționar pe poarta de triumf cu ocazia zilei de 7 noiembrie. La fel, afișe în număr de 4 au fost lipite pe pereți în ziua de 8 martie 1950 în Gherla, prin care se face apel ca să se lupte contra comuniștilor, pentru că ei răpesc libertatea și duc la prăpastie. Aceste manifeste erau scrise la mașină și semnate în numele Gărzii Albe și Comitetului Partizanilor. Astfel de afișe au apărut și în satul Nușeni din plasa Beclean [jud. Bistrița-Năsăud], prin care sunt amenințați comuniștii că vor fi spânzurați.

Dușmanul de clasă în furia lui folosește și metoda de intimidare, cum a fost în satul Câțcău [jud. Cluj], unde secretarul organizației de bază, Solomon Margit, a primit o scrisoare de amenințare, prin care i se cerea de a nu mai lupta pentru colectivizare, în caz contrar va fi omorâtă. În încheiere este sfătuită să plece în Palestina, pentru că este evreică. La fel este amenințat prin scrisori și tov. Lacan Iosif din satul Cutca, plasa Chiochiș – care întors cu delegația de țărani muncitori din URSS a început să ducă munca în vederea constituirii Gosp. Agr. Colective în satul lor – de elementele dușmanului de clasă din satul Sânmărtin din aceeași plasă[1].

În afară de aceste amenințări la adresa membrilor de partid din satele arătate mai sus, care caută să introducă linia partidului mobilizând țărănimea muncitoare în jurul partidului, dușmanul de clasă nu s-a dat înlături de a trimite o scrisoare de amenințare și Com. Jud. al partidului, prin care spune că ei vor un trai fără comuniști și amenință pe tov. Briceag Nicolae, șeful Securității[2], și pe tov. Iulius, tot din Securitate[3]. Scrisorile de amenințare și manifestele le trimitem anexate în original. În această acțiune de a scrie scrisori, manifeste și de a le răspândi sunt atrase în majoritatea cazurilor cei excluși din partid cu ocazia verificărilor (în județ avem excluși în total peste 1300).

În afară de acestea, dușmanul de clasă se folosește și se manifestă și prin sectele religioase, cum este în satul Chieuești din plasa Babdiu [jud. Cluj], unde există 3 categorii de secte (penticostali, bapțiști și sombatiști), care caută să atragă în sectele lor pe țărănimea săracă și în special îi influențează chiar să meargă la com. prov. pentru a-și cere trecerea de la ortodoxism la secta respectivă. Influențați de conducătorii lor, care toți sunt chiaburi (Petruț Petre, Kádár Vasile și Trifan Andrei), au strâns suma de 80.000 lei, cu care au cumpărat o biserică evreiască veche, pentru a o transforma în casă de rugăciuni.

În această acțiune a dușmanului de clasă, ca și în celelalte, org. de bază, conducătorii org. de mase și com. prov. au demascat conducătorii acestor secte, care sunt chiaburi, și în celelalte cazuri pe cei din fruntea acțiunilor, ca dușmani ai regimului de democrație și ai clasei muncitoare. Tocmai aceste demascări sunt principalul motiv care îi face să se manifeste deschis, văzând că prin fiecare demascare țărănimea muncitoare tot mai puțin crede zvonurile lansate de ei cu ani de zile în urmă, și care au rămas minciuni până azi. În afară de aceste prime măsuri s-au luat măsuri de la caz la caz și pe linia administrativă.

Dușmanul de clasă lucrează și în mijlocul populației evreiești, lucru reieșit din psihoza de emigrare ce s-a accentuat în ultimul timp în jud. nostru și în unele cazuri chiar în rândul celor săraci.

Munca dușmanului de clasă în această direcție a fost ușurată într-o oarecare măsură și în urma noilor vize de ieșire din țară, acordate unor evrei, ce dispuneau de certificate de emigrare în statul Israel, și printre care au fost 5 cazuri și în orașul Dej.

Această stare de lucruri a fost alimentată de dușmanul de clasă și prin diferite zvonuri ca: ajungerea la un acord cu guvernul nostru, care în viitorul apropiat va da vize de ieșire din țară la un număr de 40.000 de evrei, că s-a format un birou pentru Israel cu sediul în București, că săptămânal pleacă vapoare din Constanța cu emigranți în Israel, că alții ar fi auzit că la un număr de 100.000 evrei se vor da vize de ieșire din țară etc, au contribuit la o și mai mare accentuare a febrei de emigrare în cursul lunii a II-a și mai ales la începutul lunii martie.

În fruntea acestor acțiuni de a răspândi zvonuri sunt în marea majoritate elemente excluse din partid și diferiți cetățeni, care circulă prin județ, venind sau plecând din județul nostru. Ca urmare a acestei situații, am avut în județul nostru până la data de 15.II un număr de cca. 30-40 evrei care frământă problema emigrării. Tot până în jurul acestei date au plecat din județul nostru 9 familii cu 21 persoane.

Dușmanul de clasă a mai folosit în această acțiune comentarea dușmănoasă a concedierii celor 4 elemente de la magazinul de stat „Dejul”, prin care au fost trei evrei (Deutsch Arthur, Zinger Alexandru, Nasch Iosif și Szekeres Ludovic). Primii trei sunt evrei, iar al patrulea maghiar. Între ei, 2 sunt membri de partid. Scoaterea acestor elemente de la mag. de stat, secția textilă, a fost făcută între zilele de 15-17 februarie.

Deutsch Arthur, fost moșier și comerciant, actualmente exclus din partid.

Zinger Alexandru, ai cărui părinți au avut o fabrică de pălării, unde a lucrat și el, exploatând împreună cu părinții până în 1948.

Szekeres Ludovic, muncitor sărac, membru de partid, însă speculant și el.

Nasch Iosif, funcționar sărac, om de legătură a celor primii doi de mai sus și frate cu secretarul CDE-ului județean[4].

Pentru că scoaterea lor s-a făcut fără a se analiza lipsurile și situația lor materială, în așa fel ca să nu se creeze nemulțumiri în rândurile populației evreiești, elementele sioniste au folosit această lipsă ca o armă împotriva partidului, spunând altor angajați evrei că mâine le va veni și lor rândul să fie dați afară din muncă, pe motivul că sunt evrei. În această situație, când problema emigrării în Palestina era destul de accentuată în rândurile populației evreiești, această scoatere a celor de la mag. de stat, care a fost deformată de elementele dușmănoase, a făcut ca problema emigrării să se accentueze și mai mult.

Față de această situație, Comitetul Democratic Evreiesc, care trebuia să întreprindă acțiuni pentru combaterea acestui curent de emigrare, nu a luat nici o măsură, pe motivul că între cei dați afară, unul era frate cu secretarul CDE-ului, ci din contră, conducerea CDE-ului, prin secretarul său, a îngăduit împletirea psihozei dinaintea scoaterii celor de la mag. de stat cu atmosfera creată în urmă prin munca dușmanului de clasă din sânul populației evreiești. Consecințele acestui lucru sunt că până la 20 martie avem un număr de 135 evrei care umblă să procure acte pentru emigrare, și numărul lor crește. (În ziua de 23.III s-au mai înscris 5, iar în 24 s-au înscris încă 6). Alăturat vă înaintăm un tabel nominal cu cei 135 evrei care umblă să-și procure acte pentru emigrare.

Lipsa Com. Jud. de partid a fost că la scoaterea lor nu s-a stat de vorbă cu conducerea CDE-ului, apoi nu s-a analizat mai temeinic dacă este justă scoaterea lor deodată, și apoi dacă au fost scoși nu s-a prelucrat cu salariații de la mag. de stat abaterile lor și motivele scoaterii din muncă.

Pentru îndreptarea situației, s-a prelucrat pe linie sindicală abaterile lor, pentru care au fost scoși, iar pe ziua de 13.III a.c. au fost convocați toți tov. din bir. CDE-ului (Nasch Emil, secretar, Diker Ludovic, Brozinger Andrei, Rozenfeld Iosif și Matlai Sigismund), unde au participat tov.: Florea Simion, secretarul Com. Jud. de partid; tov. Cozma Iosif, resp. sect. organizatorice; tov. Medveșanu Ioan, resp. sect. de cadre; apoi tov. Rădulescu Ștefan, instructor CC al partidului, și tov. Vexler, din partea CC al CDE-ului, unde s-a făcut o analiză a muncii CDE și a slăbiciunilor ce le-a avut conducerea CDE în problema celor scoși din câmpul muncii, și în special a tov. Nasch Emil, secretarul jud. al CDE-ului, care fără a întreba jud. partidului s-a dus la București la CC al CDE-ului în problema scoaterii celor de la mag. de stat.

La această ședință s-au stabilit măsurile ce trebuiesc luate pentru îmbunătățirea muncii, după cum urmează:

1. Prelucrarea Rez[oluției] partidului în problema națională cu activul CDE.

2. Organizarea muncii de lămurire din casă în casă pentru combaterea curentului de emigrare, întrebându-se în acest scop scrisorile ce vin din Palestina, care arată mizeria celor plecați.

3. Organizarea de conferințe și programe culturale în scopul lămuririi și popularizării drepturilor de care se bucură naționalitățile conlocuitoare în RPR.

4. Antrenarea tineretului în munca de construire a socialismului.

Toate acestea se vor face sub îndrumarea și controlul org. de partid.

Pentru cele două elemente sărace, scoase din muncă, s-au luat măsuri de a fi plasați în munca altor instituții, iar pentru al 3-lea (Zinger Alexandru), să fie îndrumat la oficiul de repartizare a brațelor de muncă.

Față de măsurile luate de CDE se simte o îmbunătățire în munca CDE-ului, iar în ce privește avântul de emigrare, nu mai este așa de accentuat. Prin ajutorul și controlul org. de partid județeană ce îl va da de acum CDE-ului, munca se va îmbunătăți și mai mult.

În afară de acestea, în munca sa dușmanul de clasă folosește și pe un preot dușman al regimului, care are posibilitatea prin buletinul oficial „Biserica Ortodoxă” să folosească altarul cu ocazia diferitelor adunări, ce le fac în cadrul pozițiilor cuprinse în acest buletin, și caută pentru a-și atinge scopurile lor prin denaturarea problemelor.

Astfel de cazuri am avut la Gârbou [jud. Sălaj], protopopul Borz Gavril spune – referitor la lupta pentru pace – „credincioșilor” adunați ca în acest Post Mare să se roage la „Dumnezeu”, ca să îmbuneze „inimile” anglo-americanilor să nu facă război. Rezultatul a fost că cei care au ascultat, și în special femeile, au ieșit și din biserică plângând, iar dușmanul de clasă a folosit aceasta spunând că de acum tot trebuie să fie ceva cu războiul, pentru că și în biserică se spune ca să ne rugăm pentru a nu fi război și dacă „Dumnezeu” nu vrea, desigur că nu va fi.

Din cauza aceasta, cetățenii nu văd destul de clar că partidul este acela care mobilizează oamenii muncii în lupta pentru pace alături de URSS.

Ca prime măsuri luate a fost propunerea de mutare a acestui protopop în altă parohie, pentru că este și un dușman al regimului, iar pentru a preîntâmpina alte asemenea cazuri s-au luat măsuri prin comitetele de plasă ca org. de bază să antreneze com. de luptă pentru pace în mobilizarea țărănimii muncitoare la lupta

pentru pace, prin demascarea lansatorilor de zvonuri și a sabotorilor în diferite acțiuni ale partidului.

Alăturat vă trimitem și o convocare prin care sunt mobilizați preoți la asemenea adunări.

Dej, la 24 martie 1950

Secretarul Com. Județean
[indescifrabil]

Instr. al com. jud.
[indescifrabil]

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Cluj, fond 5, dos. 183/1950, f.142-147)

[1] În realitate, localitățile Cutca și Sânmărtin nu țineau de această plasă, actualmente aparținând jud. Cluj.

[2] Nicolae Briceag (1916-1998) a fost chestorul poliției din Dej. În 1948 devine șeful Securității din Gherla, cu gradul de maior, iar între 1954-1956 este numit comandantul raionului de Securitate Sibiu, fiind și avansat la gradul de locotenent-colonel. Din 1956 ocupă funcția de adjunct al comandantului Miliției Regionale Cluj, ieșind la pensie în 1967.

[3] Este vorba de plutonierul-major Iulius Wilhem, pentru scurtă vreme (1949-1950) cu funcție de răspundere la Securitatea din Dej.

[4] Fratele său era Nasch Emil, secretarul CDE din localitate.

178

Comitetul Democratic Evreiesc
Comitetul Central
București, Calea Moșilor nr. 128

25 martie 1950

NOTĂ cu privire la problema plecărilor în Israel

Întrucât se acordă posibilități de plecare după criterii foarte largi și indiferent de vârsta și poziția socială a solicitatorului, credem că această situație crează o atmosferă neprietnică, având în vedere că și evreii sunt cetățeni români și că sunt lăsați să plece într-o țară capitalistă, unde există șomaj și mizerie[1].

De asemenea, apare ca un regim acordat în mod excepțional evreilor, posibilitatea de a putea pleca, dacă vor, mai ales că printre cei care pleacă sunt și oameni încadrați în câmpul muncii.

După ultima plecare organizată spre statul Israel, din ianuarie 1949, au mai avut loc în primăvara aceluiași an, în fața legației statului Israel, unele manifestări a celor care își exprimau dorința de plecare. Cu sprijinul partidului și prin munca CDE-ului, aceste manifestări au încetat.

Cererile de plecare erau îndreptate către autoritățile competente, care le rezolvau, problema neprezentând caracter de masă, cu aspecte politice negative. La micșorarea proporției acestei probleme a contribuit într-o măsură hotărâtoare importantul număr de încadrări în munca productivă, în cursul anului 1949 (peste 18.000 evrei au fost încadrați prin îndrumarea CDE-ului, pe lângă un număr de evrei încadrați în același an și care nu sunt cuprinși în numărul de mai sus). Aceste fapte au determinat ca la ședința Comitetului Democratic Evreiesc,

Comitetul Central, din iunie 1949, să putem face aprecierea: „Se constată o scădere mare a influenței sioniste din rândurile maselor muncitoare și sărace a populației și o participare din ce în ce mai largă a acestora la opera de construire a socialismului”.

În iarna 1949-1950, frământările pentru plecare au cuprins din nou, într-un grad accentuat, o parte a populației evreiești. În mai multe orașe, Bacău, P. Neamț, Oradea, Satu Mare, se stă „la coadă”, chiar 24 ore, pentru a putea obține formularul necesar formelor de plecare. La Bacău s-au eliberat 3000 formulare față de o populație evreiască de 12.000 oameni. La Focșani 1000, Satu Mare 550, Cluj 400, Oradea 500, Tg. Mureș 300, Alba Iulia 400, față de o populație evreiască de 1200 oameni ș.a.m.d.

Între cei înscriși, numărul celor aflați în câmpul muncii este destul de mare. Spre exemplificare, putem arăta că de la 1-10 martie 1950 s-au înregistrat în Capitală un număr de 1074 cereri pentru certificate fiscale, necesare pentru formalitățile de plecare. Acest număr cuprinde 409 salariați, 227 fără profesiune, 223 casnice, 73 fără muncă, 43 elevi și studenți, 38 pensionari, 33 mici meseriași, 13 liber profesioniști și 12 diverse categorii. Acest fenomen coincide cu faptul că prin organele administrative ale Ministerului de Interne cererile de plecare sunt soluționate favorabil, într-un număr mare, fără deosebire de vârstă și poziția socială a solicitatorului.

Sesizați de aceste frământări din întreaga țară, am analizat fenomenul, am cercetat cauzele lui și am ajuns la următoarele constatări:

– Munca de lămurire dusă de CDE în rândurile populației evreiești și de combatere a naționalismului sionist, sub toate formele lui de manifestare, nu a fost suficient de adâncă. Elemente slab pregătite politicește sau necontrolate îndeajuns au fost folosite în această muncă de lămurire.

– Posibilitățile largi de plecare au creat rezerve serioase la cei neîncadrați în producție, care nu mai caută o asemenea încadrare, în așteptarea zilei de plecare și de teamă că încadrarea în producție ar putea să constituie o greutate în plecarea lor.

– Uneltirile sioniste șovine reușesc să influențeze puternic o parte a populației muncitoare evreiești și s-o antreneze pe calea plecărilor, adică împotriva intereselor regimului și construcției socialismului în RPR, folosind mai ales în propaganda lor pericolul special pentru populația evreiască de aici, în cazul unui nou război.

– Cei încadrați în producție depun printre actele cerute pentru plecare certificatele de la întreprinderile respective, prin care se arată că ei nu sunt necesari producției.

– Este greșită atitudinea conducerilor acelor întreprinderi, care eliberează certificate, că evreii, oameni ai muncii, încadrați în acele întreprinderi, nu sunt utili producției, deoarece în condițiile construirii socialismului toate brațele de muncă sunt necesare și folosibile.

– De asemenea, prin eliberarea unor asemenea certificate se poate interpreta că ar exista dorința unor conducători de întreprinderi de a înlătura muncitorii evrei.

– În organizațiile de masă, sindicate, UTM, UFDR, și nici în ședințele organizațiilor de partid, nu se prelucrează această problemă, și noi nu am cerut sprijinul în această direcție, deși o parte din membrii acestor organizații, sub influența sionistă, sunt antrenați în plecare.

– Foștii mici negustori întâmpină mari greutăți la încadrarea în producție.

– Deși există unele manifestări antisemite și deși legea sancționează aspru astfel de manifestări, totuși nu cunoaștem și nu știm să fi fost făcută cunoscut vreo

sanctiune aplicată împotriva unor asemenea manifestări. Sunt însă unele cazuri chiar de achitări nejustificate.

– Există un număr foarte restrâns de elemente muncitoare religioase care vor să respecte repaosul de sâmbătă, fapt care constituie o greutate în încadrarea lor în muncă.

– Există categorii de evrei care își vor manifesta dorința de plecare în orice caz și asupra cărora munca de lămurire rămâne în cea mai mare măsură ineficace, ca de exemplu: părinți vârstnici ai căror copii sunt în Israel; copii până la 18 ani, ai căror părinți sunt acolo; soți care se găsesc despărțiți; elemente refractare ale micii burghezii evreiești.

– În două rânduri am ridicat partidului noile aspecte ale acestei probleme a plecărilor. În ambele cazuri ni s-a repetat că în această problemă linia partidului este următoarea: „Cei care sunt obsedați de plecare, să plece”, cu sublinierea în același timp că munca politică a CDE-ului trebuie intensificată pentru ca fenomenul să nu pătrundă în rândurile masei muncitoare evreiești.

Din aceste constatări am tras următoarele concluzii și facem următoarele propuneri:

1. Munca politică de lămurire de la om la om, ca și sub alte forme, a CDE-urilor va fi intensificată și îmbunătățită.

Va fi intensificată și îmbunătățită de asemenea acțiunea pentru combaterea uneltirilor naționaliștilor sioniști, adoptându-se în acest scop forme multiple și variate de agitație (broșuri agitatoare, campanii de presă, popularizarea și folosirea elementelor muncitoare evreiești cu atitudine pozitivă și hotărâtă etc). Activiștii care se deplasează pe teren vor trebui să cunoască îndeaproape pe cei care îi vizitează și vor avea asupra lor material de lămurire, pentru a se putea astfel orienta mai ușor în munca lor.

2. Dacă pentru: părinți vârstnici ai căror copii sunt în Israel; copii până la 18 ani ai căror părinți sunt în Israel; soți care se găsesc despărțiți – acordarea posibilităților de plecare este justificată, considerăm că pentru elementele din câmpul muncii și pentru elementele mic-burgheze, reeducabile și care pot fi încadrate în muncă, acordarea dreptului de plecare nu este în interesul construirii socialismului. De asemenea, plecarea elementelor refractare ale micii burghezii și a elementelor mari burgheze, dușmane Republicii, nu este justificată.

3. Credem că ar fi bine să se dea indicații ca să nu se mai elibereze certificate doveditoare că solicitantul nu este necesar în producție.

4. Propunem ca partidul să dea sarcină organizațiilor de masă, sindicate, UTM, UFDR, să facă muncă de lămurire în rândurile sindicaliștilor, tineretului și femeilor, pentru combaterea influenței sioniste și a tendințelor de plecare. De asemenea, să se facă prelucrări în organizațiile de partid și să se dea ca sarcină, în special membrilor de partid evrei, să ducă muncă de lămurire în rândurile populației evreiești, cu atât mai mult cu cât sunt și membri de partid antrenați în plecare și care își fac chiar formele de plecare. Aceasta este cu atât mai necesar cu cât o bună parte a oamenilor muncii evrei, încadrați în producție, sunt de puțină vreme în câmpul muncii și deci nu s-a format încă la ei o conștiință muncitorească, capabilă să-i lege mai strâns de producția socialistă și să-i facă astfel mai puțin șovăielnici în fața uneltirilor sioniste.

5. Socotim că este necesar de a se lua măsuri ca și foștii mici negustori să se poată încadra în producție cu mai multă ușurință.

6. Socotim că este necesar ca manifestările de antisemitism să fie sancționate conform legilor în vigoare. Aceasta va însemna aplicarea justă a principiilor par-

tidului în problema națională și va duce la micșorarea numărului acestor manifestări. De asemenea, va avea o influență pozitivă asupra populației evreiești și va constitui astfel un sprijin în munca noastră politică.

7. Dat fiind că în unele cazuri se dau aprobări de plecare unor persoane a căror atitudine și activitate dușmănoasă regimului nostru de democrație populară este bine cunoscută de noi și pentru a se evita asemenea situații, care ridică și greutatea mari în munca noastră politică, propunem să se țină seama de ajutorul pe care noi îl putem da în această problemă.

8. Întrucât problema sub aspectul care se prezintă nu este una exclusivă a Comitetului Democratic Evreiesc, ci una de ordin general, socotim că ar fi bine ca problema să fie din nou reexaminată, luând măsurile care vor reieși din analiza acestei situații.

Comitetul Central
[Bercu] Feldman

(Arh.St.București, CC al PCR. Cancelarie, dos. 91/1950, f.3-7)

---

[1] Într-un raport al lui Paul Davidovici, însărcinatul cu afaceri al Legației române din Tel Aviv, din 20 iunie 1950, situația din Israel, pe această temă, era prezentată astfel: „Din cauza importului – cu și fără devize – multe fabrici s-au închis: capitalistul face speculă, muncitorii șomează. (...) Imigranții vechi nu văd cu ochi buni sosirea marelui număr de imigranți noi, care le periclitează existența. Chiar cei mai noi sosiți nu sunt bucuroși de sosirea mereu a altora. Pentru stat și pentru guvern sosirea acestora în număr mare devine o cale spre catastrofă. Ar dori să reglementeze, să raționalizeze sosirile. Agenția Evreiască are o capacitate limitată de primire de noi emigranți. Încadrarea lor este de nesoluționat. Fabrici noi nu se fac, fabrici vechi se închid. Șomajul crește și pentru cei vechi. În lagăre e o viață câinească: promiscuitate, focare de boli. Rațiile de alimente se fac tot mai mici pe măsură ce sosesc oamenii noi și se fac noi lagăre. Încercarea de a-i caza la țară eșuează față de rezistența imigranților, oameni de oraș, încercarea de a obliga kibuțurile să-i primească la lucru, ca salariați, a fost respinsă de centralele kibuțurilor. Se produc conflicte între șomeri și locuitorii din lagăre, care lucrează mult mai ieftin. Consecințele nu sunt greu de prevăzut. Oamenii vor ajunge să moară de foame, să fie decimați de boli și demoralizare. Sunt cazuri răzlețe de sinucideri, care se vor înmulți (mulți din cei ce ne vizitează la Legație vorbesc de sinucidere)”. (*Arhiva Ministerului de Externe București, Fond Israel 1948-1950, nepaginat*).

179

Comisia județeană de verificare Cluj

PROCES-VERBAL

Numele și prenumele: Karpf Francisc. Anul și locul nașterii: 1913, Târnăveni. Originea socială: mic burgheză. Profesia de bază: avocat, în prezent funcționar. Stagiul în partid: 1947.

A fost exclus din partid în ziua de 10.XII.1947 de către Subcomisia de verificare nr. 1, Sectorul I, pentru următoarele motive:

Din anul 1926 și până în 1946 a fost membru în org. sionistă „Ihud”, luând parte și în conducere. În timpul deportării a fost în legătură cu capitaliștii și a fost pus într-un grup care a fost dus în Elveția. Din anul 1947 până în 1949 a fost director la fabrica „Printz” din Satu Mare. Se purta foarte dictatorial cu muncitorii, fiind omul de încredere al fabricantului Printz.

În urma recercetării cazului s-a constatat că cele menționate mai sus corespund adevărului. Susnumitul, în 1944, când evreii au fost deportați, el cu mai mulți capitaliști au format un grup cu scopul de a pleca în Palestina, dar în 1945 ajungând în Elveția, din diferite motive nu au putut pleca mai departe și se întorc la Cluj în anul 1945. Din martie 1946 și până în august 1947 a avut birou avocațial, pe urmă intră la fabrica „Printz” în Satu Mare, având funcția de director până în 1949, de când este la întreprinderea nr. 9 construcții Cluj, ca responsabil administrativ, unde se află și în prezent.

Susnumitul a fost atașat cu trup și suflet elementelor burgheze, naționaliste, dovedindu-se prin următoarele fapte:

În 1944, când majoritatea populației evreiești a fost deportată, el, prin legăturile sale avute cu capitaliștii și org. sionistă, a reușit să plece cu grupul „Elvețian”, care, cum este știut, au plătit această favoare cu aur bandei hitleriste, contribuind astfel în bani la întărirea lagărului antisovietic.

La reîntoarcere, în loc să se încadreze în lupta dusă de clasa muncitoare, el stă pasiv așteptând alte vremuri, deschizându-și birou avocațial. Totodată intră pe mai departe în org. sionistă, activând până în 1946. În 1947, ca director de fabrică se purta foarte dictatorial cu muncitorii, fiind omul de încredere al proprietarului fabricii. În septembrie 1947, văzând că partidul se întărește pe zi ce trece, intră în partid din oportunism, pentru a-și ascunde trecutul și pentru interesele personale.

În 1948 a fost arestat timp de 3 săptămâni de Siguranța din Satu Mare, fiindcă în timpul acela proprietarul fabricii unde era el director a fugit în Ungaria și el a fost bănuit că a știut de plecarea proprietarului și nu a anunțat autoritățile.

Este un element cu atitudine reacționară-burgheză, rafinat, egoist, încrezut și nesincer față de partid. Toate faptele lui dovedesc că este un oportunist, străin de spiritul partidului.

În baza celor menționate, Comisia Județeană de Verificare respinge contestația și confirmă excluderea lui din partid.

Cluj, la 27 martie 1950

Urmează semnătura membrilor care formează comisia:
[indescifrabilă]

În baza hotărârii Comitetul Central, în cazul dacă cel ce a făcut apelul este nemulțumit de hotărârea Comisiei Județene de Verificare, poate face din nou apel la Comisia Centrală de Verificare.

Am luat la cunoștință: Karpf Francisc

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Cluj, fond 8, dos. 26/1950, f.100-101)

Comitetul Democratic Evreiesc Oradea
Str. M. Eminescu no. 5. Tel. no. 27-28
Resort adm. nr. 325/1950

Oradea, la 29 martie 1950

PROCES-VERBAL

Dresat în sediul Comitetului Democratic Evreiesc din Oradea,
La data de 29.III. a.c., în prezența Biroului

Conform dispozițiilor primite din partea Comitetului Central, se decide predarea catalogului despre numele celor întorși din deportare. Catalogul are 202 de pagini și figurează 4276 de persoane, prevăzute cu numere curente (adică sunt numerotate).

Deci, odată cu predarea acestui catalog, începând cu ziua de azi, dreptul de a elibera dovezi celor care s-au întors din deportare va fi numai al Sfatului Popular, secția juridică.

Secretar
Schön Eugen

Responsabil administrativ
Baum Alexandru

Anexă: 1 catalog[1]

(Arh.St.Oradea, Primăria Municipiului Oradea, dos. 14a/1950, f.1)

[1] Dosarul conține „Catalogul persoanelor întoarse din deportare”, 202 f.

Ședința Biroului Politic din 4 mai 1950

Prezenți tovii: Gheorghiu-Dej, Ana Pauker, V. Luca, T. Georgescu, L. Rădăceanu, I. Chișinevschi, Al. Moghioroș[1], Gh. Apostol[2], E. Bodnăraș, M. Constantinescu[3], T. Iordăchescu[4], Gh. Vasilichi[5], Șt. Voitec, Chivu Stoica, M. Moraru[6], I. Rângheț[7], Zaharia Tănase[8] și V. Vaida[9].

Prezidează tov. Gheorghiu-Dej.

Ordinea de zi: Comunicare asupra trădării lui Mișa Levin[10].

Tov. Gheorghiu: S-a convocat Biroul Politic pentru a lua cunoștință despre un caz destul de neplăcut și totodată de a lua o hotărâre privitor la acest caz. Este vorba de fuga lui Mișa Levin, despre dezertarea lui în lagărul dușmanilor țării noastre, dușmanilor frontului socialismului și al păcii.

La urma urmei nu este vorba de un om politic excepțional, nu este vorba de un om care să fi avut o legătură cât de cât cu interesele clasei muncitoare și cu interesele partidului nostru, un tip de carierist, tip de mic burghez, lumpenproletar, care nu s-a mulțumit cu cinstea pe care i-a făcut-o partidul nostru, numindu-l în postul de consilier, care și-a văzut probabil de interesele sale personale, de interese cu totul străine de țelurile clasei muncitoare, străine regimului nostru și și-a luat

tălpășița înșelând buna credință a partidului nostru, încrederea care i s-a acordat și s-a dus în băltoaca unde se simte mai bine, unde se simte acasă la el. Este neplăcută situația aceasta, pentru că totuși ne-a înșelat buna noastră credință. Arată că nu am fost destul de atenți, destul de vigilenți. Unde s-a dus, ce va face acolo, asta nu e greu de înțeles, acolo se va întâlni fără îndoială cu alți fugiți din țară, cu Voinea, Gherman și alții. Scurt, a dezertat de la datorie, este un dezertor, un trădător. Sigur, ca fost membru al CC, el trebuie exclus din CC și va trebui în această privință o hotărâre.

Tov. Luca: Scos din CC și exclus din partid.

Tov. Gheorghiu: Da, cu mențiunea să nu dăm amploare, nu merită. Să menționăm că este scos din CC și este exclus din partid pentru dezertare, pentru trădare. Acest lucru trebuie să ne facă a fi mai atenți pe cine trimitem în străinătate. Trebuie bine cântăriți, bine aleși oamenii, bine verificați, să fie oameni legați de popor, legați de regim, legați de partid, devotați partidului dacă vrem să-i trimitem în străinătate și să nu avem asemenea neplăceri ca cu acest pezevenchi de Mișa Levin. Propun de a se lua o hotărâre în sensul arătat, totodată Biroul Politic să sublinieze – bineînțeles, este vorba de o indicație, o dispoziție a noastră interioară – că în viitor să nu mai trimitem în străinătate în asemenea posturi sau altele asemănătoare decât oameni absolut verificați și oameni în care se poate avea încredere. Consider că noi am făcut greșeala că l-am trimis pe Mișa Levin acolo. Iată rezultatul. Aș da citire proiectului de hotărâre.

Tov. Ana: Rămâne internă scoaterea din CC și se publică că este exclus din partid.

Tov. Gheorghiu: Sigur (citește textul hotărârii). În legătură cu cele spuse și cu textul hotărârii are ceva de spus ceva?

Tov. Voitec: Din fundul inimii îmfierez nemernicia trădătorului Mișa Levin. Toată activitatea lui am socotit-o ca a unui oportunist, este un act de ticălos, de oportunist. Chiar în fostul partid social-democrat a activat din oportunism. A fost un nemernic. A fost o greșeală că a fost trimis.

Tov. Rădăceanu: Aș putea găsi cuvinte și mai tari. Regret că nu-l avem aici ca să capete ceea ce merită asemenea bandit.

Tov. Vasilichi: Suntem de acord cu propunerea.

Tov. Bodnăraș: Mai am o propunere. Asemenea act de trădare cred că trebuie sancționat foarte grav. Excluderea din partid este o măsură grea, dar în hotărâre se spune că este trădător al partidului și al RPR, el a avut și calitate oficială și cred că în această calitate Mișa Levin ar trebui judecat și condamnat ca trădător, cu măsuri corespunzătoare trădării. Trădarea de patrie este cea mai grea crimă, trebuie pedepsită și pedepsită public. Noi publicăm că a fost exclus, deci în hotărârea noastră să fie și propunerea către guvern de a-l trimite în judecata instanțelor competente și o să-l pedepsim acolo.

Tov. Gheorghiu: Sunt de acord cu propunerea tov. Bodnăraș, însă în hotărâre nu este nevoie să punem aceasta. Pe linie de guvern, potrivit acestei hotărâri, consecințele decurg din textul de Constituție și se iau măsurile necesare. În spiritul acestei hotărâri și CGM [Conferința Generală a Muncii] trebuie să ia o hotărâre.

Tov. Bodnăraș: Și neamurile de aici trebuie să simtă.

Tov. Vasilichi: Aș propune să nu se facă cu prea mult tărboi.

Tov. Gheorghiu: În hotărâre se dă calificativul de trădător al clasei muncitoare și a RPR, de aici decurge sarcina pentru stat de a fi dat în judecată, dacă Biroul Politic este de acord cu propunerea, urmând ca toții care au răspunderea pe linie de stat să ia măsurile corespunzătoare.

Tov. Rangheț: Sunt de acord. Aș fi de acord chiar și cu propunerea pentru neamurile să luăm măsuri.

Tov. Gheorghiu: Neamurile lui sunt plecate.

Tov. Rangheț: Dar sunt alții, de altă natură de infraționi. Neamurile sunt aici, își fac de cap, au legături și nu i-am pus la punct.

Tov. Gheorghiu: Asta este treaba Securității. Cred să ne mărginim la hotărârea citită. Atunci putem considera hotărârea luată și să se dea curs spre publicare. Urmează ca pe linie de stat să se ia celelalte măsuri.

(Arh.St.București, CC al PCR. Cancelarie, dos. 31/1950, f.2-4)

[1] Alexandru Moghioroș (1911-1969), ilegalist, după 1948 membru în Biroul Politic al CC al PCR, secretar al CC al PCR (1948-1954, 1965-1969), președinte al Comitetului de Stat pentru Colectarea Produselor Agricole (1950-1951), prim-vicepreședinte și vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (1954-1965). În 1953 a fost numit șeful comisiei de partid care s-a ocupat de cercetarea cazului Anei Pauker.

[2] Gheorghe Apostol (n. 1913), membru al Biroului Politic (1948-1969) și al prezidiului permanent al CC al PCR (1965-1969), prim-secretar al CC al PCR (1954-1955), vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (1952-1954; 1961-1967), ministru al Agriculturii și Silviculturii (1953-1954), președinte al Consiliului Central al Sindicatelor (1955-1961), președinte al Uniunii Generale a Sindicatelor din România (1967-1969) și director general al Direcției Generale a Rezervelor de Stat (1969-1975). Din această ultimă funcție este destituit la 13 martie 1975 pentru „abatere de la morală”, ulterior fiind numit ambasador în diverse state sud-americane (Argentina, Uruguay și Brazilia, 1977-1988).

[3] Miron Constantinescu (1917-1975), membru al PCR din 1936, din august 1944 redactor șef al „Scânteii”. A fost membru în Biroul Politic (1945-1960), membru în CC al PCR (1945-1955; 1968-1974) și secretar al acestuia (1952-1954), președinte al Comisiei de Stat a Planificării (1949-1955), vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (1954-1957), ministru al Învățământului și Culturii (1956, 1957), director al Institutului de istorie a PMR (1958) și al Institutului de istorie al Academiei (1963) etc. Alături de Iosif Chișinevski, a fost exclus din conducerea partidului în 1957. Nicolae Ceaușescu l-a readus în viața politică, devenind ministru al Învățământului (1969-1970), vicepreședinte al Consiliului de Stat (1972-1974), rector al Academiei „Ștefan Gheorghiu” (1970-1972), președinte al Marelui Adunări Naționale. Asupra acestuia vezi Andi Mihalache, *Miron Constantinescu – breviar biografic*, în „Xenopoliana”, VII, 1999, nr. 1-2, p.104-115; Fl. Tănăsescu, *Miron Constantinescu (1917-1974)*, în „Arhivele totalitarismului”, VII, 1999, nr. 3-4, p.248-250.

[4] Teodor Iordăchescu (1884-1958), membru al CC al PCR (1948-1958) și al Biroului Politic (1948-1952), subsecretar de stat la Ministerul Afacerilor Interne (1947), ministru al Lucrărilor Publice (1948), președinte al Comisiei de Politică Externă a Marelui Adunări Naționale (1955-1958).

[5] Gheorghe Vasilichi (1902-1974), membru al CC al PCR (1945-1974) și al Biroului Politic (1945-1952), ministru al Învățământului (1948) și al Minelor și Petrolului (1949-1951).

[6] Mihai Moraru (1892-1953), membru al CC al PCR (1948-1955) și membru supleant al Biroului Politic (1948-1952).

[7] Iosif Rangheț (1904-1952), membru al CC al PCR și membru supleant al Biroului Politic (1945-1952), șef al Direcției de Cadre din CC (1945-1948), prim adjunct al șefului Serviciului Special de Informații (1947), președinte al Comitetului pentru Normarea și Repartizarea Combustibililor (1949-1950).

[8] Zaharia Tănase (1891-1967), membru al CC al PCR și membru al Biroului Politic (1948-1955), subsecretar de stat la Industrie și Comerț (1946-1947), membru în Prezidiul Marelui Adunări Naționale (1948-1953) și în Comisia Centrală de Revizie (1955-1965).

[9] Vasile Vaida (n. 1909), membru al CC al PCR (1945-1979), ministru al Agriculturii (1948-1952), prim-secretar al Comitetului Regional PCR Cluj în mai multe rânduri (ultima dată începând cu finele anului 1956). Ulterior va deveni președintele Casei de Pensii a Cooperativelor Agricole de Producție (din 1969) și al Casei de Pensii și Asigurări Sociale (din 1975), membru al Comisiei Centrale de Revizie (1979-1984).

[10] Asupra lui Mișa Levin vezi doc. 153, nota [3]. Numit prim-consilier la Legația română din Roma la 1 aprilie 1948, după doi ani alege calea exilului, stabilindu-se în Israel. Într-un raport din 28 iunie 1950, adresat Ministerului de Externe român de către P. Davidovici (de la Legația română din Tel Aviv), în care este relatată discuția cu Aron Cohn, membru în CC al Partidului „Mapam”, cel din urmă prezenta astfel situația lui Levin la numai câteva luni după exil: „Sunt vechi prieten și bun prieten cu el. Am lucrat împreună în Hașomer Hațair în România. Acum a venit la mine și am discutat foarte mult cu el. M-a convins astfel că el a venit aici numai din motive sufletești. El a rămas legat de ideologia marxistă”. În România nu mai avea nici o rudă, toate fiind stabilite în Israel. Trăiește modest, împreună cu familia surorii lui, într-o singură cameră. Partidul Mapai i-a propus să intre în Ministerul de Externe israelian, dar a refuzat, și la fel a procedat când „Serviciul de spionaj i-a propus să facă declarații asupra stării evreilor din RPR sau asupra situației generale a țării”, deși, „dacă primea, ar fi avut și bani și locuință. Ca să-l ferim de o eventuală presiune a Mapaiului, eu [Cohn] și un alt prieten al lui dintr-un kibbuț ne gândim să-l adăpostim la noi. Levin vrea să intre în producție, să lucreze meseria și să se ție departe de politică, până va cunoaște bine țara. El vrea să scrie toate acestea tov. Ana Pauker și eu l-am sfătuit s-o facă imediat”. (cf. *Arhiva Ministerului de Externe București, fond Israel 1948-1950, nepaginat*).

[12 mai 1950]

Hotărâre

Secretariatul Comitetului Central al PMR, luând în discuție în ședința sa din 12 mai 1950 problema emigrărilor în Israel, hotărăște:

1. Sunt libere de a pleca în Israel acele elemente din rândurile populației evreiești care își vor exprima voința de plecare prin completarea formularelor distribuite de MAI.

2. Organizațiile de partid și de masă vor duce o muncă sistematică de lămurire a populației muncitoare evreiești, în special în rândurile elementelor productive din întreprinderi și instituții (muncitori, tehnicieni, ingineri, contabili, medici), pentru ca aceștia să rămână în Republica Populară Română, unde au un viitor asigurat. Instituțiile economice și întreprinderile vor sprijini încadrarea în producție a elementelor dornice de muncă, din păturile sărace și mijlocii ale populației evreiești.

3. Prin presă, broșuri, conferințe, prin agitatori speciali evrei, români și maghiari, se vor duce acțiunile de lămurire în problema emigrărilor:

a) *Se va arăta ce deosebește RPR de statul Israel; ce înseamnă a schimba cetățenia unui stat în care se construiește socialismul, viață nouă, liberă, luminoasă, pentru a deveni cetățean al unei țări capitaliste, unde la putere este burghezia; o țară unde cei ce muncesc sunt exploatați, asupriți, o țară aservită imperialismului american etc; o țară care servește imperialiștilor anglo-americani drept bază de pregătire războinică împotriva țărilor de democrație populară și împotriva Uniunii Sovietice.*

b) *Se vor arăta condițiile economico-politice din ce în ce mai grele ale maselor muncitoare din Israel, șomaj, lipsă de locuințe, foamete, mizerie.*

c) *Se va intensifica demascarea și combaterea sionismului, a conținutului său reacționar, contrarevoluționar etc; se va trata problema evreiască din punct de vedere teoretic leninist-stalinist, în opoziție cu punctul de vedere al sionismului, al bundismului[1], al Congresului Mondial Evreiesc, organizație care reprezintă in-*

teresele marii burghezii evreiești internaționale; se va arăta că problema evreiască există numai în țările capitaliste, fiind legată de exploatarea capitalistă și asuprirea națională, rezolvarea ei acolo unde proletariatul a răsturnat burghezia și a luat în mâinile sale puterea politică; rezolvarea problemei evreiești în URSS și țările de democrație populară, unde s-a desființat exploatarea omului de către om și asuprirea națională.

4. În centrele cu populație evreiască se vor trimite instructori speciali de partid pentru prelucrarea acestor probleme.

5. Vor fi luate măsuri practice de către organele de stat împotriva organizațiilor sioniste care își desfășoară activitatea ilegal. Se vor lua măsuri speciale pentru ca, printre cei care pleacă, să nu se strecoare elemente urmărite de autorități. De asemenea, vor fi luate măsuri pentru a împiedica înstrăinarea operelor de artă și alte valori (aur, devize etc).

6. Nu se vor mai da comunicate în legătură cu emigrările, indiferent de forma sau scopul acestor comunicate.

7. Se vor lua măsuri de intensificare a transportului celor care emigrează.

(Arh.St.București, CC al PCR. Cancelarie, dos. 91/1950, f.1-2)

[1] Vezi, în epocă, I. Faerstein, *Bundism și sionism. Două aspecte ale naționalismului burghez*, „Unirea”, V, 1949, nr. 221 (2 aprilie), p.2.

183

Secret

Circulara nr. 42 din 24 mai 1950

Către Comitetul Județean PMR

Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român a hotărât să lase liberă plecarea în statul Israel a acelor elemente din rândurile populației evreiești care își vor exprima voința de plecare prin completarea formularelor distribuite de MAI.

Din lipsă de înțelegere justă a liniei partidului în această chestiune, unele organizații de partid, organizații de masă și ale CDE-ului, în loc de a duce muncă de lămurire au lăsat ca naționaliștii sioniști, dușmanii de clasă, să folosească aceste plecări, atrăgând și unele elemente muncitorești, tehnicieni etc, cu o slabă pregătire politică.

Pe baza Hotărârii Comitetului Central, Comitetele Județene își vor întocmi un plan de acțiune, conform indicațiilor de mai jos:

1) În reședințele de județ cu populație evreiască, Comitetul de Partid Județean va face un instructaj în legătură cu această problemă, la care vor participa:

a. Toți tovarășii cu munci politice din aparatul Comitetului Județean de Partid (instructori, activiștii secțiilor etc);

b. Birourile comitetelor de plasă și de sectoare de partid, unde există populație evreiască.

c. 2-3 tovarăși din conducerea sindicatelor, a UTM-ului și a UFDR-ului.

d. Președintele, vicepreședintele și secretarul Comitetului Provizoriu Județean și ai Comitetului Provizoriu Municipal.

e. Biroul Comitetului Județean CDE.

2) Comitetul Județean PMR va alege un număr de tovarăși din cei care iau parte la instructaj, cu care va face seminar. Acești tovarăși vor fi apoi trimiși să prelucreze cu organizațiile de bază în care există un număr mai mare de tovarăși evrei.

Acolo unde numărul membrilor de partid evrei este mic, prelucrările se vor face nu pe organizații de bază, ci pe grupe de sectoare sau orășenești.

La aceste prelucrări vor participa și secretarii organizațiilor de bază, președinții sau secretarii Comitetelor de fabrică, care au muncitori și funcționari evrei, precum și unii tovarăși muncitori neevrei.

3) Îndeosebi se va insista pe linia sindicală cu elementele muncitorești și tehnicieni. Comitetele de întreprinderi vor sta de vorbă individual și colectiv cu muncitori, ingineri, tehnicieni, contabili, medici etc evrei – convingându-i să renunțe la plecarea. Acei care n-au manifestat dorința de a pleca și sunt elemente de încredere și activi, vor fi folosiți ca îndrumători.

De asemenea, se va prelucra cu membrii evrei ai Cooperativelor de producție (acolo unde sunt cooperatori evrei).

4) UTM-ul și UFDR-ul vor ține de asemenea consfătuiri cu membrii organizațiilor lor, evrei și neevrei, în legătură cu această problemă (se vor evita consfătuirile cu un număr mare deodată).

5) Pe linia CDE-ului se vor lua următoarele măsuri:

a) CC al CDE-ului va trimite un număr de instructori care vor ține ședințe cu Comitetele Județene ale CDE-ului, unde se vor da îndrumări cu privire la sarcinile ce le revin. La aceste ședințe va lua parte și câte un membru al Biroului Comitetului Județean PMR.

b) După ce se vor termina prelucrările cu activul județean și cu membrii de partid evrei, Comit. Jud. CDE va organiza:

– consfătuiri cu activul CDE-ului;

– consfătuiri cu îndrumătorii;

– echipe de îndrumători pe străzi și în cartiere, care vor sta de vorbă numai cu elementele sărace și mijlocașe ale populației evreiești.

6) Organizațiile de partid și de masă vor duce o muncă sistematică de lămurire prin agitatori evrei – români și maghiari – ai populației evreiești, în special în rândurile elementelor productive din întreprinderi și instituții (muncitori, tehnicieni, ingineri, contabili, medici etc), pentru ca aceștia să rămână în Republica Populară Română, unde au un viitor asigurat.

a. *Se va arăta ce deosebește RPR de statul Israel:* ce înseamnă a schimba cetățenia unui stat în care se construiește socialismul, viața nouă, liberă, luminoasă, pentru a deveni cetățeni ai unei țări capitaliste unde la putere este burghezia, o țară unde cei ce muncesc sunt exploatați, asupriți, o țară aservită imperialismului american etc; o țară care servește imperialiștilor anglo-americani drept bază de pregătire războinică împotriva Uniunii Sovietice și a țărilor de democrație populară.

b. *Se vor arăta condițiunile economico-politice* din ce în ce mai grele ale maselor muncitoare din Israel, șomaj, lipsă de locuințe, foamete, mizerie.

c. *Se va intensifica demascarea și combaterea sionismului*, a conținutului său reacționar, contrarevoluționar etc, se va trata problema evreiască din punct de vedere teoretic leninist-stalinist, în opoziție cu punctul de vedere al sionismului,

al bundismului, al Congresului Mondial Evreiesc, organizație care reprezintă interesele imperialismului anglo-american și ale marii burghezii evreiești internaționale; se va arăta că problema evreiască există numai în țările capitaliste, fiind legată de exploatarea capitalistă și asuprirea națională; rezolvarea problemei evreiești acolo unde proletariatul a răsturnat burghezia și a luat în mâinile sale puterea politică – URSS și țările de democrație populară.

d. Presa locală de partid și a organizațiilor de masă va ajuta la realizarea sarcinilor stabilite în plan. Zilnic vor apare materiale în legătură cu această problemă.

e. Se vor lua măsuri de combatere a zvonurilor lansate de reacțiune pe această chestiune.

f. La fel, organizațiile de partid vor intensifica munca de combatere a manifestărilor antisemite, sub orice formă s-ar manifesta ele.

7) Comitetele Județene de Partid, prin Consiliile Sindicale și Oficiile de Plasare, vor sprijini încadrarea în producție (în întreprinderi industriale, instituții economice) a elementelor dornice de muncă din populația evreiască, rămasă încă în afara câmpului muncii productive.

Dacă în județul respectiv nu sunt posibilități de încadrare, Oficiile de Plasare vor îndruma, prin organul central al Oficiilor de Plasare, brațele de muncă disponibile în județele cele mai apropiate, unde este nevoie de ele.

8) *Atragem din nou atenția că acțiunea în legătură cu emigrările se va concentra în mod special pe lămurirea elementelor muncitorești, tehnicieni, contabili, medici, ingineri, mici meseriași.*

Prin urmare, se va da atenție specială numai elementelor productive, căutând ca pe ele să le convingem a renunța la plecarea din țară. Întreaga muncă va fi dusă în spiritul luptei de clasă, combătând și demascând elementele naționaliste, ca dușmani ai populației muncitoare evreiești.

9) Se atrage atenția Comitetele Județene de Partid că acelor membri de partid, care în ciuda muncii de lămurire vor rămâne totuși pe vechea lor poziție de a emigra, să li se ridice toate documentele de partid, să fie excluși și prelucați în org. de bază. În nici un caz nimeni nu trebuie să fie lăsat a pleca cu documentele de partid la el.

10) Comitetele Județene vor trebui să fie foarte vigilente ca nu cumva să se strecoare la plecare elementele urmărite de autorități (legionari, maniști, fasciști etc)

De asemenea, vor fi luate măsuri pentru a împiedica înstrăinarea operelor de artă și alte valori (aur, devize etc).

Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român

(Arh.St.Cluj, Comitetul Județean PCR Cluj, fond 3, dos. 12/1950, f.1-4)

Comitetul Democratic Evreiesc
Turda

[mai 1950]

Raport de activitate

A CDE-ului din Turda și județ pe luna mai 1950

Începând cu data de 2 mai 1950, data apariției anunțului că plecarea în Israel este liberă, populația evreiască a fost cuprinsă de influența curentului naționalist. La data de 3 mai a.c., la manifestarea culturală săptămânală obișnuită, nu s-au prezentat decât 3 oameni, și aceia s-au interesat numai ce va fi. În aceste condițiuni, s-a ținut la data de 3.V a.c. o ședință de birou, unde s-a analizat noua situație creată și s-a hotărât ca imediat să se ia legătura cu tov. König, secretarul de la CDE Cluj[1] și cu PMR din Turda. S-a mai hotărât ca munca de lămurire să fie dusă cu și mai mare tărie de la om la om și la aceasta vor fi mobilizați, afară de membrii în birou, tovarășii membri de partid, cei mai hotărâți și verificați, întocmind un plan de muncă.

La data de 12 mai 1950, Org. Jud. PMR a mobilizat pe toți membrii de partid evrei care, răspunzând la chemare, au venit în număr de 42 și au primit sarcini concrete. În fața lor, tov. secretar al Jud. PMR Turda și tov. Merzlinger, membru în Comitetul PMR jud. Turda, au prelucrat în mod amănunțit întreaga problemă, care a fost urmată de discuții și întrebări.

La data de 13 mai 1950, membrii de partid evrei au venit la CDE, unde au primit sarcini concrete astfel: după ce s-a prelucrat încă o dată importanța problemei, după ce s-a accentuat că această muncă de lămurire se va duce (de altfel ca și până acum) în spiritul luptei de clasă, că masa muncitoare evreiască și evreii cinstiți și apropiați de noi trebuie convinși ca să nu plece, că partidul clasei muncitoare vrea binele lor. După acele discuții, tov. au făcut mici rapoarte despre activitatea lor din ultimele 10 zile și după ce s-au analizat toate greutățile semnalate de către tovarăși și s-a arătat amănunțit care sunt mijloacele noastre de luptă pentru combaterea acestora, s-au distribuit sarcini concrete, ca munca de lămurire să fie dusă pe străzi, împărțind în fiecare stradă câte doi tov.

S-a mai hotărât să se organizeze în cadrul tuturor sindicatelor ședințe numai cu sindicaliști evrei, dându-se sarcini concrete tovarășilor care urmează să prelucrez problema. La aceste ședințe urmează să fie prezenți și secretarii de la org. de bază PMR.

La data de 17 mai 1950 a avut loc o conferință la CDE, unde tov. Lesch Al., membru în comitetul CDE, a ținut un moment politic cu situația politică internă și externă și a analizat situația din Israel. La discuții au luat parte 11 tov., care au completat în mod amănunțit și documentar conferința. La această conferință au luat parte peste 120 de oameni.

La data de 21 mai a.c., tovarășii au dat rapoartele lor despre munca depusă pe teren. În general, s-a constatat că munca de lămurire n-a dat rezultate satisfăcătoare. Constatările tovarășilor noștri au fost adânc analizate și s-au tras concluzii pentru îmbunătățirea muncii noastre în viitor. Ca încheiere, s-a tras ca sarcină celor prezenți să continue munca și pe mai departe și cu mai mult elan.

La data de 25 mai a.c. s-a ținut o conferință despre sionism de tov. Farkas Iosif, iar la discuții au luat parte 7 tovarăși, completând conferința. Au luat parte 52 de oameni.

Atmosfera: Acțiunea de lămurire a avut și unele rezultate. Astfel, o mică parte dintre cei care s-au înscris stau pe gânduri și sunt semne că în cele din urmă nu vor pleca.

Planul nostru de muncă nu a putut fi respectat din cauza situației nou create. În asemenea condițiuni, nu am fost în măsură să activizăm atât echipele culturale, formele de învățământ, cât și echipele de încasatori. Pentru acest motiv, nici nu am ținut de cuviință să înaintăm planul nostru de muncă.

Ținem să arătăm, cu toată situația grea în care ne aflăm, că noi nu am primit de la dv. nici până în prezent instrucțiuni pentru modul cum trebuie dusă munca pe mai departe în situația actuală, neavând decât sprijinul județenei PMR.

Menționăm aici că tov. König ne-a comunicat că va sosi la Cluj un delegat al CC al CDE, la care va participa și secretarul CDE din Turda, dar aceasta din urmă nu știu din ce motiv a fost revocată.

Legătura cu Ludușul a fost menținută, însă acolo situația este tot gravă ca și înainte.

Deci, văzând situația în care ne aflăm noi, vă rugăm ca – pentru a ne putea duce munca cu folos la sfârșit – să ne dați instrucțiunile cuvenite, numai așa putând da pe viitor un raport de activitate cum se cere.

Înainte pentru îndeplinirea și depășirea planului de stat.

Trăiască Republica Populară Română.

[indescifrabil]

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Cluj, fond 7, dos. 48/1950, f.3-4)

[1] Iosif König, secretarul CDE pe Cluj, era muncitor la uzinele „János Herbák”. Președinte al CDE Cluj era Eugen Neuman.

Partidul Muncitoresc Român
Comitetul Județean Cluj

**Notă despre atmosfera din rândul populației evreiești
din județul Cluj în legătură cu emigrările**

În sânul populației evreiești din localitate și județ, în urma înlesnirilor date de guvern în privința emigrării, în primele zile s-a putut constata o agitație serioasă care a cuprins aproximativ 70-75% din totalul populației evreiești de cca. 6100 suflete din județ, din care număr cca. 5000 locuiesc în Cluj.

Începând din prima zi, agitația în jurul acestei probleme a arătat o tendință crescândă, zilnic au fost cuprinse noi și noi categorii de persoane.

Provocatorii și agenții sioniști, precum și persoane de bună credință, dar care au căzut sub influența sioniștilor, au dus o propagandă vie, sub pretextul că emi-

grarea se face cu consimțământul și aprobarea partidului. La început, singura organizație care a dus o campanie de combatere în această problemă a fost organizația CDE.

După ce partidul, prin preluările făcute și prin articolele apărute în ziarul „Scânteia” și-a fixat poziția în această problemă, situația s-a schimbat simțitor. În urma prelucrării făcute pe linie de partid, cât și pe linia CDE-ului, din totalul celor care i-au preocupat gândul de emigrare și și-au scos formulare, aproximativ 30-40% ezită și nu înaintează actele, iar aproximativ 10% au renunțat să plece. Majoritatea celor care renunță și ezită sunt din categoria: muncitori în majoritate și mai puțini la număr intelectuali.

În urma prelucrării problemei de emigrare cu activul de partid, se duce o muncă intensă de lămurire în rândul populației evreiești din partea membrilor de partid, combătând agitația sionistă, în urma acestui fapt numărul celor care renunță să plece este în creștere, îndeosebi a celor din categoria de muncitori din diferite întreprinderi și fabrici.

Numărul total pe județ a celor care și-au scos formulare până la data de 31 mai 1950 este de 1966, din acest număr au depus actele pentru a pleca 992 persoane, dintre care 89 muncitori, 323 mici meseriași, 289 funcționari, 15 agricultori, 49 elevi și studenți, 126 comercianți și 101 casnici. Din acest număr de 1966 persoane au renunțat să plece 30 familii cu 92 membri, în urma muncii de lămurire a membrilor de partid și din partea CDE-ului, numărul celor care ezită în loc să renunțe este în creștere.

Din numărul total de 992 persoane, care au depus actele pentru emigrare, sunt în total 13 membri de partid, de la care au fost retrase carnetele de partid, după ce ei au declarat că sunt hotărâți să plece în Israel.

În legătură cu felul cum s-au prezentat înscrierile și depunerile de acte, situația s-a prezentat astfel până la 1.V:

De la 1 decembrie 1949 și până la 1 mai 1950 au depus actele 280 persoane, de la 1 mai până la 27 mai 1950 au depus actele 451 persoane și de la data de 27 mai până la 31 mai au depus actele 261 persoane. De la data de 31 mai și până azi s-au depus foarte puține acte, ceea ce se datorează muncii de lămurire, în urma căruia fapt foarte mulți șovăie să-și depună actele și o parte din ei renunță să-și mai procure actele necesare.

În general, putem spune că prelucrarea poziției partidului față de emigrare a pus pe gânduri pe mulți din cei care au ridicat formulare. Munca de lămurire se continuă intens din partea membrilor de partid, având rezultate destul de bune. În această muncă sunt antrenate și organizațiile de masă, care duc muncă de lămurire prin org. respective.

Cluj, la 6 iunie 1950

Șeful Sectorului cu documentarea de partid
[indescifrabil]

Secretar
[indescifrabil]

(Arh.St.Cluj, Comitetul Județean PCR Cluj, fond 3, dos. 14/1950, f.269-270)

138/1950-szig. biz.
 Bukarest, 1950. június 7.
 Előadó: Kecskédi köv. titk.

Szigorúan bizalmas

Tárgy: Izraeli kivándorlók kérdése

A Román Népköztársaság területén egyre nagyobb méreteket ölt a zsidó származású egyének kivándorlási kérelme Izraelbe. Ez a kivándorlási láz súlyos problémák elé állítja a Román Népköztársaság kormányát mind politikailag, mind gazdaságilag.

Politikailag súlyos azért, mert a román néprétegekben egy bizonyos fokú antiszemitizmus áll fenn egyrészt, másrészt pedig a kivándorlók között, illetve a kivándorlásra jelentkezők közt nagyon sok a párttag is. Ez súlyos probléma elé állítja magát a Román Munkáspártot is. Pl.: az Állami Könyvkiadón belül a technikai személyzet nagy része jelentkezett kivándorlásra. Magától értetődő, hogy akkor, amikor a Román Munkáspárt amúgy is káderhiánnyal küzd, ez a tény egy erős érvágás lenne a Párt keretén belül is.

Gazdasági szempontból azért súlyos ez a kérdés, mert a kivándorlásra jelentkezők legnagyobb része orvos, technikus, mérnök stb.

Az eddigi gyakorlat az volt román részről, hogy az illető kivándorlásra jelentkezőt, ha az üzemben vagy vállalatnál vagy közhivatalban dolgozott, azonnal elbocsátották. De mivel a kivándorlások elhárítása végett a Román Kormány sajtón keresztül erős ellenpropagandát fejt ki, ezt a gyakorlatot is megszüntették, és most már nem mondanak fel az illető kivándorlónak, és dolgozhat tovább munkahelyén a kivándorlási időpontig. A kivándorlások megszüntetése, illetve annak egy szűkebb keretbe való szorítása erős érdeke a Román Kormánynak annál is inkább, mert a román gazdaság most van erős lendületben, a romániai nehézipar és könnyűipar fejlődése pedig erősen küzd szakemberhiánnyal, és mint ilyen, nem mind-egy, hogy a jó szakkadereket kiengedi vagy sem.

Ebből a célból a román sajtó nap mint nap közöl Izraelből érkezett leveleket, amelyek olyan egyénektől származnak, akik már kivándoroltak ugyan Izraelbe, de még vannak itt rokonainak, vagy barátai stb. Az „izraeli paradicsom”, ahogy a román sajtó nevezi jelenleg Izraelt, a cionisták amerikai kiszolgálói vezetése alatt nem tudja biztosítani a kivándorlóknak még a legelemibb életszükségletet sem, nem beszélve arról, hogy a kivándorlók teljesen lakás nélkül vannak. Természetesen figyelemmel kísérjük a sajtó-ellenpropaganda hatását és azt, hogy a kivándorlók jelentkezése csökkenni fog-e vagy sem.

Itt kell megjegyezni, hogy a követséget is nap mint nap ostromolják magyar ajkú kivándorolni szándékozók abból a célból, hogy a követség igazolja azt, hogy nincsenek felvéve a magyar állampolgárok soraiba. Felsőbb utasításra természetesen ilyen igazolást a követség nem bocsát ki.

Kállai Gyula Külügyminiszter elvtársnak! Budapest.

[Traducere]

București, 7 iunie 1950
Prezentator: Secretar Consular Kecskédi

Strict secret

Subiect: Problematika emigranților în Israel

Pe teritoriul Republicii Populare Române există din ce în ce mai multe persoane de origine evreiască ce își manifestă dorința de a emigra în Israel. Această febră a emigrării pune guvernul Republicii Populare Române în fața unor probleme grave atât din punct de vedere politic, cât și economic.

Situația este gravă din punct de vedere politic, pe de o parte deoarece există în rândul populației românești un anumit grad de antisemitism, iar pe de alta din cauză că în rândul emigranților, respectiv al celor care cer să emigreze, sunt foarte mulți membri de partid. De exemplu, în cadrul Editurii de Stat, majoritatea personalului tehnic a solicitat permisiunea de a emigra. Este de la sine înțeles că mai ales acum, când Partidul Muncitoresc Român se confruntă cu lipsa de cadre, acest fapt ar afecta puternic și partidul.

Din punct de vedere economic această situație este gravă, deoarece majoritatea celor care își manifestă dorința de a emigra sunt medici, tehnicieni, ingineri etc.

Până în prezent, practica părții românești a fost aceea de a-i concedia imediat pe solicitanți dacă lucrau în uzine, întreprinderi sau instituții publice. Dar din cauză că guvernul român a inițiat o propagandă antiemigraționistă foarte puternică prin intermediul presei, această practică a fost întreruptă, iar celor care doresc să emigreze nu li se desface contractul de muncă, ci pot să funcționeze la locul de muncă până în momentul emigrării. Stoparea sau limitarea emigrării este un deziderat major al guvernului român, în special datorită faptului că economia românească este în plină ascensiune, iar dezvoltarea industriei grele și ușoare se confruntă cu o puternică lipsă de cadre specializate. Ca atare, nu este indiferent dacă specialiștii foarte valoroși sunt lăsați să emigreze sau nu.

De aceea, presa românească publică în fiecare zi scrisori sosite din Israel – expediate de persoane care au emigrat deja, dar au rude sau prieteni aici. „Paradisul din Israel”, după cum denușește presa românească Israelul, sub conducerea celor aserviți sioniștilor americani, nu poate satisface nici măcar nevoile elementare ale imigranților, aceștia fiind lipsiți chiar și de adăpost.

Bineînțeles, urmărim cu viu interes impactul contrapropagandei din presă, mai exact dacă numărul solicitărilor de emigrare va scădea sau nu.

Trebuie menționat faptul că și Consulatul este asaltat de vorbitori de limba maghiară, care îi solicită să confirme faptul că ei nu sunt incluși pe lista cetățenilor maghiari. Conform instrucțiunilor date de nivelurile superioare, Consulatul, bineînțeles, nu emite astfel de confirmări.

Tovarășului Ministru de Externe Gyula Kállai. Budapesta.

(Magyar Országos Levéltár, KÜM [Arh.St.Budapesta, Ministerul de Externe], XIX-J-1-J-Rom-16/j-00937/1950)

Comitetul Democratic Evreiesc
Județeană Someș-Dej

RAPORT GENERAL

Pe luna mai 1950

Viața politică. În urma acțiunii de lămurire și de combatere a emigrării în Israel, pornită de județeană de partid, pe linie de partid și a organizațiilor de masă, și totodată ca rezultat al conferințelor organizate pe linie de CDE și a muncii pe teren a lămuritorilor CDE, care au dus și duc o permanentă muncă de lămurire de la om la om, se poate constata în rândurile populației evreiești din județul nostru, în loc de psihoza de emigrare care a luat proporții serioase în primele săptămâni ale lunii mai și care a fost rezultatul agitației și propagandei sioniste în jurul circulei afișate de Miliție, în problema emigrării[1], se poate constata în ultimul timp că în loc de atmosfera agitată și nervozitatea cu care se trata în rândurile populației evreiești problema emigrării, o îmbunătățire simțitoare în ceea ce privește atmosfera politică și o calmare în ceea ce privește preocuparea cu problema emigrării. O parte însemnată a populației evreiești care și-a scos formularele cerere de emigrare, sau și-a înaintat actele pentru plecare, se preocupă cu problema de a renunța la plecare și de a cere anularea actelor.

Ca rezultat al ajutorului primit de către județeană de partid și de Comitetul Central CDE, prin tov. instructor Berkovici Laurențiu, printr-o serioasă muncă de lămurire am reușit ca cu ocazia ședinței plenare din 28 mai 1950, ca patru elemente să rupă și să ceară anularea actelor înaintate în interes de emigrare în Israel. Acestea au fost primele rezultate pozitive ale muncii noastre de lămurire, pentru combaterea tendințelor de plecare în Israel. Prin intensificarea muncii de lămurire, atât în oraș, cât și în județ, până în ziua de azi am ajuns la un număr de 15 renunțări, elemente care și-au rupt formularele cerere de emigrare. Totodată, avem perspectiva la noi renunțări, care la rândul lor suntem siguri că vor avea o influență mare asupra celorlalte elemente șovăitoare, în ceea ce privește problema emigrării.

Elementele sioniste au dus o permanentă agitație și propagandă în ceea ce privește emigrările, lansând diferite zvonuri menite să contribuie la creșterea tendințelor de plecare în Israel, care apoi au fost colportate mai departe de toți acei care se preocupau cu problema emigrării, fiind între acestea și elemente cinstite, de bună credință, care au ajuns sub influența propagandei burghezimii evreiești, devenind astfel unelte ale agitației sioniste. Astfel, s-a lansat zvonul că formularele cerere de emigrare sunt într-un număr limitat, deci trebuie scoase formularele cât mai repede (până când se mai găsesc) și au reușit chiar să creeze o atmosferă de nervozitate și o accelerare în ceea ce privește scoaterea formularelor. După ce o parte însemnată a populației evreiești din județ și-a scos formularele, a fost lansat un alt zvon, că actele nu se vor primi decât până la sfârșitul lunii mai, deci trebuie accelerată procurarea și înaintarea actelor. În ultimul timp, când deja elementele sioniste văd că, cu toată agitația și propaganda lor, sunt elemente care cu toate că au fost influențate să-și scoată formulare pentru emigrare, și-au anulat actele pentru plecare și alte multe elemente care au devenit șovăitoare și se preocupă cu problema de a renunța la plecare, vin cu o nouă teză, că în zadar renunță deja cine-

va la plecare că în toată viața lui va suferi din cauza acestei greșeli și vor fi de-clasați din punct de vedere politic. Obrăznicia elementelor sioniste a ajuns până acolo că, din lipsa noastră de vigilență, au reușit să-l influențeze pe tânărul muncitor Dub Lazăr Lupu din comuna Târgu Lăpuș, care s-a deplasat la Dej să participe la ședința plenară CDE din 28 mai, cu ocazia căreia să-și rupă formularele de cerere de emigrare, să nu se prezinte la ședință, făcându-l trădător al evreimii și dușman al familiei sale, astfel că respectivul nu s-a prezentat la ședință. N-am reușit să demascăm elementele în cauză, nefiind cunoscute de tânărul Dub.

Cu ocazia ședinței plenare din 31 mai 1950, am arătat că singura noastră metodă în lupta noastră pentru combaterea tendințelor de emigrare în Israel în fața elementelor cinstite este munca de lămurire și de convingere, însă vom lovi fără cruțare în toți aceia care duc o propagandă dușmănoasă față de regimul nostru, față de CDE. Totodată, cu ocazia acestei ședințe, au fost demascați: Markovits Suli din comuna Târgu Lăpuș, care se întreține la Dej, un element fost speculant, care este cunoscut că comportă glume reacționare și a făcut o propunere la un cunoscut de al său, Hubert Adolf, că în caz dacă are nevoie de bani pentru cheltuieli de plecare în Israel, îl poate ajuta la nevoie cu un împrumut de 60.000 de lei; un caz asemănător la comuna Uriul de Sus, unde chiaburul evreu Gold Wolf se face mărinos și influențează pe Salamon Carol, un element sărac din comuna respectivă, să emigreze în Israel, ajutându-l cu bani să-și procure actele și să-și părăsească soția cu care trăiește de cinci ani în concubinaj și copilul pe care îl are din această căsătorie, în etate de 4 ani (soția nefiind evreică). Prin demascarea făcută am arătat că cum arată acei care au interesul să agite problema emigrării în Israel, care nu se pot împăca ușor cu regimul nostru democrat. Aceste demascări au avut ca rezultat încetarea într-o mare măsură a agitației și propagandei sioniste, care era destul de accentuată în județul nostru. Demascările au fost un avertisment dat tuturor acelor care au devenit colportatori ai zvonurilor reacționare, pornite de sioniști.

Organizatoric: Toată munca noastră în luna mai 1950 a fost concentrată asupra obiectivului cel mai principal, care ne stă în fața noastră în momentul de față, lupta pentru combaterea tendințelor de emigrare în Israel. În acest scop am ținut trei ședințe cu lămuritorii, repartizând sarcini concrete individuale fiecărui lămuritor, repartizând 110 familii cinstite evreiești din Dej, cu care vom duce în mod organizat și continuu o muncă de lămurire pentru combaterea tendințelor de plecare în Israel. Totodată, în ziua de 4 iunie, 34 de lămuritori s-au deplasat la cele cinci comitete din județ, unde pe lângă ședințele plenare în cadrul cărora s-a prelucrat teza primită de la CC [al] CDE, în legătură cu problema emigrării, de către conferențiarul județenei CDE, s-a mai dus o muncă de lămurire de la om la om cu elementele cinstite care se preocupă cu problema emigrării. În județ, situația se prezintă în felul următor:

Gherla: În Biroul Comitetului CDE au rămas trei tovarăși care nu se preocupă cu problema emigrării, și anume: Schwartz Martin (secretarul), Markovits Adalbert (resp. de evidență) și Lazăr Melhior (resp. cultural). Tovarășii Klein Avram (resp. administrativ) și Pataki Herman (resp. organizatoric) și-au scos formularele. În plasa Gherla sunt în total 52 familii, respectiv 166 suflete evreiești, dintre care 15 familii sunt hotărâte să nu plece, sunt alte 8 familii șovăielnice, însă numărul acestora continuă să crească.

La Gherla au fost deplasați 6 lămuritori, în frunte cu resp. dr. Weisz Ernest. Conferința a fost ținută de către tov. Sajovits Izu. Au fost prezente 70 de persoane, însă la discuții n-am reușit să antrenăm decât o singură persoană, care a luat cu-

vântul contra problemei emigrării. Conferința ținută a avut un efect simțitor în rândul maselor evreiești, se poate constata o preocupare a problemelor prelucrate.

Târgul Lăpuș: În Biroul Comitetului au rămas trei tovarăși care nu se preocupă cu problema emigrării: tov. Brüger Feibiș, secretarul; Kaufmann Leo, resp. cultural; Hubert Adolf, resp. de evidență. Tovarășii Indig Géza, resp. organizatoric, și tov. Samuel Leopold și-au scos formularele. În plasa Târgu Lăpuș sunt 104 suflete, respectiv 49 familii, dintre care 10 familii sunt hotărâte să nu plece, iar restul elementelor evreiești în mare parte sunt elemente șovăitoare.

La Târgu Lăpuș au fost deplasați 7 lămuritori, în frunte cu responsabilul Grossmann Francisc. Conferința a fost ținută de către tov. Nasch Emil. Au fost prezenți 40 de activiști și simpatizanți ai CDE-ului. La discuții au luat cuvântul 4 elemente, 3 pozitiv și o femeie negativ, la problemele prelucrate. Am asistat la un caz specific, și anume când fetița unui croitor Elias Ignatz din Târgu Lăpuș, în etate de 11 ani, care este pionieră, a fost dusă la Dej să i se facă fotografii necesare pentru emigrare, la cererea părinților ca să-și scoată cravata de pionier, fetița s-a opus spunând că niciodată nu-și va scoate cravata de pionier, pe care vrea s-o păstreze cu cinste. Lămuritorii, împreună cu fetița, au reușit să lămurească pe părinți, care au anulat actele de plecare cu ocazia ședinței și care luând cuvântul au arătat că cum au ajuns sub influența agitației sioniste și au documentat că hotărârea pe care au luat-o, fiind ajutați de prietenii veniți din Dej, este în interesul lor și al familiei lor, și acesta este drumul pe care trebuie să aleagă oricare element cinstit evreu care-și iubește familia și care ține la fericirea lui. Cuvintele rostite de Elias Ignatz, precum și conferința ținută au avut o influență mare asupra ascultătorilor.

Ileanda: La Biroul CDE-ului din Ileanda, singur secretarul Riff Alexandru nu se preocupă cu problema emigrării. Restul membrilor din Biroul CDE și-au scos formularele de emigrare. În plasa Ileanda, din 38 familii evreiești, sunt trei familii care nu și-au scos formularele, ceilalți se preocupă cu problema emigrării.

La Ileanda au fost deplasați 5 lămuritori, responsabilul echipei fiind tov. Schwartz Tiberiu. Conferința a fost ținută de către tov. Eisikovits Mihai. La discuții s-au înscris trei elemente la cuvânt, care căutau să motiveze voința de plecare a lor, cu motive sentimentale familiare. Lămuritorii au dus totodată o muncă de lămurire de la om la om, elementele în proporție de 50% sunt șovăitoare, însă n-am reușit până în prezent să lămurim elementele de a anula actele de plecare.

Beclean: La comitetul din Beclean situația este cea mai rea dintre toate comitetele din județ. Tot Biroul CDE, împreună cu secretarul Berl Iacob, și-au scos formularele pentru emigrare. În Beclean în total sunt 130 de suflete evreiești, aproximativ 50 de familii, dintre care toți și-au scos formularele cerere de emigrare. Faptul că tov. Franck Moise, membru în Biroul de plasă al partidului din Beclean și secretarul Comitetului din Beclean, Berl Iacob, au fost primii care și-au scos actele pentru emigrare, a avut un efect negativ în cadrul maselor evreiești din plasa Beclean.

La Beclean au fost deplasați 6 lămuritori, care au dus o muncă de lămurire de la om la om. Conferința a fost ținută de către tov. dr. Olhbaum Alexandru, care însă a vorbit într-un nivel prea ridicat și a întrebuințat prea puține exemple pentru documentarea poziției noastre contra emigrărilor. S-a putut constata din partea celor 40 de elemente care au participat la conferință o rezervă față de problemele prelucrate, nimeni n-a luat cuvântul la discuții.

Reteag: În plasa Ciceu (Reteag) sunt în total 123 suflete, respectiv 56 familii evreiești. Din Biroul CDE, singur secretarul, Hirsch Samoilă, nu se preocupă cu

problema emigrării. În toată plasa în total sunt trei familii care sunt decise să nu emigreze, ceilalți toți și-au scos formularele cerere de emigrare.

La Reteag au fost deplasați 6 lămuritori, în frunte cu resp. Ghidali Emil. Conferința a fost ținută de către tov. dr. Rosenthal Ludovic și a avut un efect simțitor asupra maselor. Au fost prezenți 70 de activiști și simpatizanți ai CDE-ului. La discuții s-a înscris la cuvânt tov. Blum Isak, membru în Comitetul de plasa Ciceu, care a ridicat problema că este antisemitism și o mulțime de alte probleme negative, fără să poată documenta ceva din cele arătate. După ședință, lămuritorii au stat de vorbă cu unii tovarăși în mod individual, ducând o muncă de lămurire cu aceștia, fără însă să reușim să-și anuleze careva actele de plecare. Însă problema renunțării la plecare a devenit o preocupare în rândurile maselor evreiești.

Cu ocazia deplasărilor făcute în ziua de 4 iunie la Comitetele susmenționate, în toate localitățile s-a luat legătura cu Comitetul de plasă al partidului, făcând în comun o analiză a situației în ceea ce privește problema emigrării, în localitatea respectivă. Totodată, am pus un mare accent la toate Comitetele pe popularizarea aceluia care au cerut anularea actelor de plecare în Israel, aceasta având o mare influență asupra maselor evreiești din județ, care urmăresc cu atenție atitudinea populației evreiești din oraș, respectiv Dej.

Dej: La Dej s-au ținut două ședințe plenare, una în ziua de 28 luna mai 1950, la care a fost prezent din partea CC-CDE tov. Berkovits Laurențiu și din partea județenei PMR tov. Lilienfeld Iosif, membru în Biroul Jud. PMR. La această ședință a luat cuvântul tov. Berkovits Laurențiu, care a prelucrat problema emigrării. Au fost prezenți 88 de activiști[2]. Cu ocazia acestei ședințe s-au rupt primele formulare cereri de emigrare în Israel. La discuții nici un activist nu s-a înscris la cuvânt, afară de cei care și-au anulat formularele. Aceasta a rezultat dintr-o greșală a noastră, că am scăpat din vedere să pregătim dinainte vreo câțiva tovarăși pentru a lua cuvântul.

A doua ședință plenară s-a ținut în ziua de 31 mai 1950, cu ocazia căreia tov. Sajovits Izu a ținut o conferință intitulată „Sionismul, ideologia burgheziei naționaliste evreiești, în slujba imperialismului”, după broșura lui Bercu Iosif, editată de CC-CDE. La această ședință au fost demascați de către tov. Nasch Emil, secretarul CDE-ului elementele dușmănoase Markovits Suli și Gold Wolf, care au dus o agitație sionistă în rândurile populației evreiești. Au fost prezenți la ședință 130 de activiști și simpatizanți ai CDE-ului. La discuții s-au înscris 4 tov., care au demascat uneltirile sioniștilor și și-au luat angajamente să lupte pentru combaterea agitației și propagandei sioniste.

La Dej situația se prezintă în prezent în felul următor: dintre 330 de familii, sunt 66 de familii care nu și-au scos formulare sau au renunțat la emigrare, anulând formularele, care reprezintă un procentaj de 20% față de populația totală evreiască din oraș. Din numărul de 107 de activiști ai CDE-ului, 73 de activiști și-au scos formularele, ceea ce reprezintă un procentaj de 69% din totalul activiștilor CDE din Dej. Însă precum am arătat în analiza situației politice, se constată o preocupare de a renunța la plecare la o parte a populației evreiești.

În ceea ce privește munca de agitație și propagandă în jurul problemei de emigrare, am popularizat scrisori venite din Israel prin gazeta noastră de perete, ziarul de stradă al orașului și prin multiplicarea celor două scrisori pe care le-am difuzat într-un număr de 150 exemplare atât în oraș, cât și în județ. Totodată, am pus un mare accent pe popularizarea aceluia care au cerut anularea actelor, prin lămuritorii noștri, atât în oraș, cât și în județ, precum și prin radio-amplificator,

care aproape zilnic difuza numele acestora, preocupându-se pe larg cu problema emigrării.

Lipsuri și slăbiciuni:

– N-am organizat suficient controlul muncii de lămurire prin membrii Biroului Județean.

– N-am popularizat deloc acțiunile noastre în presă, cu toate că am avut o mulțime de material pe care l-am fi putut publica.

– N-a fost dusă o muncă destul de planificată în ultimul timp, unele acțiuni ale noastre nefiind înainte planificate și care a rezultat într-o mare măsură că s-a dus o muncă sectară din partea secretarului care n-a putut cuprinde destul de bine munca, pierzându-se în chestiuni mărunte de birou, neglijând astfel alte probleme mai importante.

Planul de muncă pe perioada de 25 aprilie-25 mai 1950 a fost înaintat încă în ziua de 25 mai atât CC-CDE, cât și Județenei PMR. Vom întocmi și trimite rapoarte periodice din 10 în 10 zile în ceea ce privește problema emigrării.

Secretar
Nasch Emil

Dej, la 10 iunie 1950

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Someș-Dej, fond 5, dos. 185/1950, f.10-13)

[1] Încă din 1947, într-un raport politic al Comitetului Județean PCR Someș-Dej (din 3 septembrie), se constatau următoarele: „O problemă serioasă în județ este munca reacțiunii în sânul evreimii de a-i mobiliza pentru emigrări, munca depusă prin organizații sioniste, Mizrahi, Ichud și Somer-Hațair. 80% din populația evreiască este cuprinsă în aceste organizații și chiar membrii de partid. Sunt tendințe serioase în mase. CDE și-a pierdut influența asupra evreimii, aceasta se datorează și lipsei noastre de legătură strânsă cu CDE” (*Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Someș-Dej, fond 4, dos. 8/1947, f.26*).

[2] Asupra acestei ședințe din 28 mai vezi nota informativă nr. 131 a Grupului Documentării de Partid din 12 iunie 1950, la care au participat, în afara celor menționați, reprezentanți de la Miliție și Securitate, făcându-se totodată instructajul celor care urmau să plece pe teren pentru a-i convinge să renunțe la emigrare pe cei ce-și depuseseră actele (*Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Someș-Dej, fond 5, dos. 185/1950, f.14-17*).

Comisia Județeană de Verificare Cluj

**Referat
Fodor Friedman Ludovic**

Data și locul nașterii: 25.VIII.1917, com. Ocna Mureșului, jud. Alba. Originea socială: mic burgheză. Profesia de bază: funcționar. Stagiul în partid: 1946.

A terminat 8 cl. de liceu și încă ca elev s-a încadrat în org. sionistă. Atât cu ocazia vacanțelor, cât și după terminarea liceului a lucrat în diferite întreprinderi și moșii, în cadrul taberei „Haluți”, cu scopul de a se pregăti profesional pentru a pleca în Palestina. În luna septembrie 1938 a și plecat în Palestina, iar în 1939 s-a reîntors în țară și a fost încorporat la Reg. 3 Grăniceri, de unde s-a desconcentrat în anul 1940.

Între anii 1940-41 rămâne în Cluj sub ocupație maghiară, fără serviciu. Fiind evreu și locul nașterii era România, a fost mereu persecutat de autoritățile maghiare. Pentru a scăpa de persecuție, a hotărât să plece în România și a luat legătura cu un individ cu ajutorul căruia vroia să treacă granița în clandestin. Acest individ a fost arestat de poliția maghiară și în urma acestuia a fost arestat și el, fiind bănuit cu spionaj. În urma procesului a fost condamnat la moarte, care pedeapsă a fost transformată apoi la închisoare pe viață. Pentru executarea pedepsei a fost dus la Budapesta, mai pe urmă la muncă obligatorie în diferite localități din Ungaria.

La închisoare, la munca obligatorie, a făcut cunoștință cu mai mulți tovarăși care lucrau în ilegalitate și de la acești tovarăși a primit o educație comunistă. În anul 1944 dezertează de la munca obligatorie și cu acte false rămâne ascuns pe teritoriul Ungariei, unde după eliberare s-a încadrat în Partidul Comunist Maghiar.

Se reîntoarce în țară în luna martie 1945 și tot în acest an este numit șef de secție la Tribunalul Poporului în Cluj. Din 1946 lucrează ca funcționar la ziarul „Új út”, în acest an se înscrie în PCR.

Este o fire nervoasă, materialist și influențabil. Cu toate că a suferit mult sub regimul capitalist și fascist, avea legătură cu tovarăși din ilegalitate care l-au ajutat să dezerteze de la munca obligatorie; nu este pătruns de ideea socialistă. În loc ca să contribuie la construirea socialismului la noi în țară și-a făcut actele de plecare în statul Israel. Dând dovadă prin aceasta de neîncredere în regimul nostru și rezolvarea problemei naționale, caută într-un stat capitalist.

În baza celor de mai sus, Comisia Județeană de Verificare propune excluderea lui din partid.

Cluj, la 13 iunie 1950

Urmează semnătura membrilor care formează comisia: [indescifrabil]

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Cluj, fond 8, dos. 86/1950, f.33)

189

Proces-verbal al ședinței cu tov. secretari ai comitetelor de partid județean și instructorii CC al PMR 15 iunie 1950

[...]*

Tov. Miron Constantinescu vorbește în legătură cu poziția partidului în chestiunea plecării evreilor din România în statul Israel.

Comitetele de Partid Județene au sesizat în ultimul timp Comitetul Central asupra situației care s-a creat într-o serie de întreprinderi și instituții în legătură cu chestiunea emigrării în Israel a unei părți din populația evreiască. Secretariatul Comitetului Central a luat o hotărâre în această privință. Printr-o circulară trimisă de curând s-a comunicat conținutul acestei hotărâri și măsuri practice ce trebuie luate.

Voi da câteva explicații în legătură cu această hotărâre. În RPR sunt cca. 300-350.000 evrei. O parte din aceștia, după statistica din 1948 – 135.000 –, nu cunosc

decât limba idiș, iar peste 200.000 vorbesc limbile română și maghiară. Mulți din ei sunt de multe generații stabiliți în țara noastră. Din punct de vedere al clasei, majoritatea populației evreiești este o populație mic burgheză, foarte mulți negustori și mici negustori, meseriași și liberi profesioniști, o parte este burgheză și în ultimul timp a crescut numărul muncitorilor. În această privință, guvernul republicii noastre a hotărât ca să ajute acei mic-burghezi, liberi profesioniști, meseriași care vor să intre în fabrici, care vor să intre în procesul de producție, să fie ajutați în calificarea lor în producție, pentru a-și transforma situația lor socială.

Cu toate măsurile acestea luate și pe linie economică, și pe linie politică, se constată în ultima vreme o creștere puternică a curentului pentru emigrare în statul Israel, care se datorește în primul rând unei intensificări a propagandei sioniste. Sionismul este un curent naționalist burghez evreiesc, care este susținut pe de o parte de burghezia evreiască din țara noastră și pe de altă parte de imperialiștii anglo-americani. Mai mult, tot mai clar se poate vedea în ultimii ani că organizațiile sioniste au devenit agenturi ale imperialismului anglo-american în țara noastră.

Partidele sioniste au fost dizolvate de către guvern acum un an, un an și jumătate, pentru că partidul și guvernul nostru consideră că aceste partide naționaliste nu trebuie să aibă în RPR drept de activitate legală. Sionismul s-a organizat pe baze ilegale. Acestea n-au fost supravegheate de organele noastre și ei au reușit, intensificându-și propaganda, să câștige o influență în rândurile populației evreiești, mai ales a populației mic-burgheze din țara noastră și să provoace acest curent pentru emigrare în Israel. S-au folosit de provocările războinice ale imperialiștilor, au căutat să provoace teama de un nou război, folosindu-se de argumentul că în cazul unui nou război vor avea din nou multe suferințe de îndurat. S-au folosit de faptul că unora din mic-burghezii evrei le-a venit greu să se încadreze în procesul de producție, să devină muncitori, că unora le place să-și continue viața în felul cum au dus-o până acum, adică trăind din afaceri comerciale. Sigur că la astfel de elemente, propaganda sionistă, care prezenta Israelul ca un stat în care vor avea multe posibilități de afaceri economice, a prins.

Trebuie să recunoaștem că munca noastră pe linie de partid pentru combaterea sionismului, această muncă de lămurire asupra adevăratei situații din Israel, asupra adevăratei situații economice a statului Israel, această muncă a fost în multe locuri neglijată de organizațiile noastre de partid. S-a considerat în mod ușor că toți evreii sunt democrați, progresiști, în unele locuri această problemă a fost chiar ignorată sau considerată ca o treabă a CDE-ului și Comitetelor de partid județene și organizațiilor de bază din întreprinderi, au lăsat-o pe seama unui organ a cărui muncă nu are rezultate decât dacă este sprijinită, îndrumată și condusă de către Comitetele de partid județene și organizațiile de bază.

Din această pricină, atunci când în urma unei hotărâri a guvernului s-a permis punerea la dispoziție a celor care vor să plece a formularelor necesare plecării, s-a produs o adevărată avalanșă de astfel de cereri de formulare. Sunt orașe întregi din Moldova și Ardeal unde au ridicat aceste formulare și intenționează să le completeze și să se înscrie pentru plecare. Mai grav este faptul că în unele locuri membri de partid trecuți prin verificare au ridicat și ei formulare și s-au înscris pentru plecare; directori de întreprindere, membri cu oarecare răspundere s-au înscris pentru emigrare.

Problema aceasta a devenit o problemă importantă, căreia conducerea partidului i-a acordat o deosebită atenție. Punctul de vedere al conducerii partidului este expus în hotărârea luată în ziua de 12 mai anul acesta. Această hotărâre arată că acelor evrei

care sunt obsedați de acest gând al plecării lor – această masă de oameni care este tot timpul cu ochii ațintiți în altă parte, formează un teren prielnic de agitație pentru dușmani –, acestora li se permite plecarea în Israel. Dar în privința muncitorilor evrei și a tehnicienilor evrei, a medicilor, inginerilor, a oamenilor muncii evrei care sunt încadrați în procesul de producție, care sunt încadrați în diverse servicii, să ducem o muncă specială cu dâșșii, pentru a-i determina să nu plece și să rămână în RPR, ceea ce este conform intereselor lor, conform aspirațiilor lor pentru o viață mai fericită.

În această privință, trebuie să aplicăm principiul de clasă, care îndrumă toată activitatea partidului nostru. Într-un fel privim burghezia evreiască și acea parte a micii-burghezii evreiești care nu vor să se încadreze în viața economică a republicii noastre și altfel pe toți aceia care desfășoară o muncă utilă societății. În timp ce față de prima categorie nu vom împiedica plecarea lor, în privința celor din a doua categorie, trebuie să depunem o muncă permanentă, perseverentă, de lămurire a lor, de îndrumare a lor pe drumul just, de convingere a lor că aci este patria lor.

Care trebuie să fie temele pe care să le discutăm cu acești oameni ai muncii evrei? În primul rând trebuie să-i lămurim asupra adevăratei situații din Israel, să arătăm care este caracterul politic al regimului din Israel. La conducerea statului se află Mapam-ul, adică social-democrații de dreapta, agenți ai imperialiștilor anglo-americani. Ben-Gurion și ceilalți conducători sunt legați de interesele anglo-americane. În statul Israel este o dictatură a burgheziei evreiești sprijinită pe social-democrația de dreapta pe de o parte, pe de altă parte de partidele clericale evreiești. Trebuie lămurii oamenii evrei din țara noastră că în Israel nu este un regim democratic, că este un regim burghez-reacționar, care se sprijină pe aceste partide ale social-democrației de dreapta și clericale evreiești.

O altă chestiune este aceea a situației economice din statul Israel, care se agravează tot mai mult. Acolo nu este dezvoltată o industrie grea. Regimul politic burghez nici nu are interesul să industrializeze această țară. Situația economică a oamenilor muncii din Israel se înrăutățește tot mai mult, există mulți șomeri. Vin mereu emigranți din diferite țări ale lumii, statul nu construiește locuințe și aceștia locuiesc în lagăre și barăci, iar alimentația este mizerabilă. Fără perspective de muncă, condiții de viață proaste, care se agravează pe zi ce trece, aceasta îi așteaptă pe acești emigranți și ziarele dau destule date în această privință, le găsim în „Scânteia”, „Unirea”, „Contemporanul”[1].

Sionismul este un curent naționalist reacționar, un curent naționalist burghez, sprijinit de imperialiștii anglo-americani. Trebuie lămurii oamenii muncii evrei din țara noastră că tot așa cum trebuie să lupte împotriva fascismului român și maghiar, trebuie să lupte și împotriva fasciștilor evrei, adică a sioniștilor. Iată cum a precizat conducerea partidului nostru temele care trebuie să formeze lămurirea oamenilor muncii evrei.

Presa de partid, ziarele locale, de asemenea să fie îndrumate în acest sens. Ați văzut cum presa centrală conține în aproape fiecare număr un articol care se ocupă de această chestiune și care lămurește poziția partidului față de sionism. Și presa locală trebuie îndrumată în același sens.

Comitetele de partid județene, organizațiile de bază trebuie să prelucreze aceste materiale și să ducă muncă de lămurire și de convingere atât în cadrul organizațiilor de partid, cât și în cadrul organizațiilor de masă, cât și în rândul populației locale evreiești. Circularele care le-ați primit precizează concret cum trebuie dusă munca de lămurire, pe grupe în care să fie și membri de partid evrei și români, în organizațiile de masă, de asemenea CDE-ul trebuie sprijinit în muncă și trebuie să

primească directive de la Comitetul de Partid Județean, să primească îndrumarea și ajutorul partidului. În cartierele unde trăiește populație masivă evreiască trebuie organizate echipe mixte din tovarăși evrei și români care să meargă în casele muncitorilor evrei și să ducă această muncă de lămurire și îndrumare. Vor trebui organizate conferințe publice cu teme pe linia dată de conducerea partidului, în care să se arate care este poziția noastră, care sunt perspectivele care le are populația evreiască din țara noastră. În toate prelucrările trebuie făcută antiteza dintre situația din RPR, unde sunt oamenii liberi, și perspectivele, și pe de altă parte situația din Israel actuală și perspectivele mai grave în viitor.

Acestea sunt sarcinile care revin Comitetelor de Partid Județene, organizațiilor de partid în această muncă de lămurire. Trebuie să considerăm această sarcină pe care ne-o dă conducerea partidului ca o sarcină în cadrul luptei împotriva imperialiștilor, pentru că sionismul este o armă a imperialiștilor, pentru că Israelul este condus de agenții imperialiști. Munca aceasta face parte din munca pentru întărirea democrației, pentru întărirea socialismului. Convingerea oamenilor muncii evrei de a rămâne în RPR este o parte a sarcinii noastre pentru întărirea regimului de democrație populară pe drumul construirii socialismului.

Întrebări:

Î.: Dacă se pot opri unii evrei care au fost înainte în muncă de partid și au cunoștință în ceea ce privește metodele de muncă ale partidului nostru?

Î.: La Satu Mare noi ne-am conformat acestei circulări și am prelucrat în organizațiile de bază problema emigrării evreilor. Cu toate acestea constatăm că o bună parte au înaintat totuși formularele. Noi n-am procedat până acum la ridicarea carnetului lor de membru. Care să fie metoda noastră de acum înainte? Să le ridicăm imediat carnetele din moment ce au înaintat actele pentru plecare?

Î.: Ce se poate face cu directorii din întreprinderi care în vederea plecării frânează oarecum munca?

Î.: La sfârșitul lunii aprilie am luat măsuri în spiritul circularei primite. Membrii de partid din 1945 și chiar din ilegalitate spun acum după prelucrare: „Acum noi ne-am demascat și degeaba duceți muncă de lămurire cu noi, căci acum tot trebuie să plecăm”. Ce facem cu aceștia?

Î.: (Maramureș) Un fost ofițer sovietic poate fi reținut?

Î.: (Năsăud) O membră a Comitetului de partid județean, ilegalistă, s-a înscris pentru plecare. Ea este de mult timp bolnavă de piept și noi o subvenționăm în spital. Continuăm s-o subvenționăm?

Î.: Care este situația unor elemente care lucrau în „organizațiile de stânga” sioniste?

Răspuns:

Într-adevăr, sioniștii au fost destul de abili ca să prezinte anumite organizații ale lor ca muncitorești. În fond, toți cei care sunt sioniști sunt naționaliști burghezi-evrei. Deci firmele acestea de stânga nu sunt decât camuflaj, ele nu trebuie să ne amăgească. Este adevărat că într-o anumită perioadă a fost o colaborare cu o parte din acești sioniști de stânga și au participat chiar la CDE. Era o perioadă în care partidul nostru colabora cu anumite partide, erau anumite condițiuni istorice, atunci era necesar, astăzi însă ar fi greșit. Partidul nostru a dat directivă CDE-ului încă de acum 2 ani de zile să izgonească din rândurile sale pe acești reprezentanți ai organizațiilor de stânga.

Eu consider o întrebare care a fost pusă aci, așa cum a fost pusă exprimă un oarecare fatalism. Tovarășii consideră că oricât am prelucra, orișice am face nu se mai poate schimba nimic. Hotărârea partidului nostru face o distincție clară între burghezia evreiască, o mică parte a micii-burghezii și altfel privim pe muncitorul evreu, care dacă este amăgit de propaganda sionistă munca trebuie îndreptată asupra acestei categorii a populației evreiești. Nu consider just punctul de vedere că orișicâtă muncă s-ar duce nu pot fi aceștia lămuriți. Am să vă dau un exemplu din instituția unde lucrez eu. Din 600-700 evrei câți sunt salariați, s-au înscris 20 pentru plecare. S-a dus muncă pe linie de partid, pe linie sindicală și până astăzi 6 sau 7 au restituit formularele pe care le ridicaseră de la Miliție. Este adevărat că s-a stat câte 4-5 ore de vorbă cu ei. Desigur, sunt numeroase cazuri de felul acesta, însă trebuie dusă o muncă stăruitoare, căci și sioniștii duc o muncă de zi cu zi.

Alta este situația membrilor de partid evrei în măsura în care ei sunt oameni ai muncii, însă dacă după această înscriere a lor de a pleca, dacă mai pot rămâne membri, aceasta este altă chestiune. Oamenii aceștia nu mai pot face parte din detașamentul de avangardă al clasei muncitoare. Aci va trebui procedat studiind situația concret și trebuie văzut cu ce prilej să li se ridice acestora carnetul de membru de partid și analizat fiecare caz în parte, însă principial ei nu pot fi membri ai PMR.

În ceea ce privește chestiunea acelor vârfuri administrative și aci trebuie analizat de la caz la caz, dacă este vorba de un inginer de valoare care a restituit formularul, dacă este vorba de un director administrativ și aci trebuie să judecăm că în privința oamenilor care au avut muncă de răspundere, ei nu pot fi conducători. Într-un fel trebuie tratați acei care pot fi ușor înlocuiți, în alt fel trebuie tratați acei tehnicieni care cu greu pot fi înlocuiți și care trebuie lăsați la locul de producție. Însă și aci trebuie analizat fiecare caz în parte. În instituția pe care o conduc, acei care s-au înscris pentru plecare și au renunțat au fost deferiți în alte munci, unde nu dețin secrete.

În chestiunea Iașilor s-a spus ca să aibă loc numai o manifestație locală. Antisemiții caută să reamintească mereu nelegiuirile care s-au petrecut, caută să-i ațâțe pe evrei, să-i înspăimânte cu perspectiva unui nou război. Noi însă trebuie să arătăm cum s-a schimbat situația în regimul nostru de democrație populară.

Sosesc mii de scrisori din Israel, sunt vreo 5000 de cereri de întoarcere în România la Legația din Israel. Aceasta arată care este situația emigranților din Israel[2]. Aceste scrisori trebuie publicate în presă, pentru că sunt documente reale asupra situației de acolo.

În legătură cu acea bolnavă care s-a înscris pentru plecare, cred că nu mai trebuie să spun că partidul nu subvenționează trădători.

[...]*

(Arh.St.București, CC al PCR. Cancelarie, dos. 44/1950, f.43-49)

* Fragmentul lipsă nu se referă la tematica volumului (abordează problema raionării teritoriului României, îmbunătățirea muncii de partid în GAC ș.a.).

[1] „Contemporanul” a apărut la București la 20 septembrie 1946, având ca subtitlu, până în 1972, *Săptămâna politic, social, cultural*, iar apoi *Săptămâna al Consiliului Culturii și Educației Socialiste*.

[2] Într-un raport al lui P. Davidovici trimis de la Tel Aviv în august 1949, situația emigranților era prezentată astfel: „În general imigranții din RPR sunt rău văzuți. Cei veniți cu ultimele două

vase (în 1948/1949) sunt suspecți ca comuniști. Sunt numiți «oamenii Anei Pauker». Nu li se dă de lucru. La birourile de plasare sunt oamenii Mapam-ului. Ei înlătură pe românii din această categorie sub diverse pretexte de la lucru. [...] Foarte mulți sunt dezamăgiți crunt de realitățile din Israel. Pe lângă lipsa de lucru, lipsa de locuințe, lipsa de igienă în lagăre. De lipsa de sprijin din partea rudelor care adesea i-au îndemnat să vie. Viața de coloniști a creat aici un om aspru, trecut prin multe greutăți”. (cf. *Arhiva Ministerului de Externe București, Fond Israel 1948-1950. Politica internă, nepaginat*).

Consiliul de Miniștri
Arhiva BP al CC al PMR
Nr. 909 din [iunie] 1950

Hotărâre

Începând cu ziua de 8 iunie 1950, regimul efectelor de strămutare pentru emigranții în orice țară, este următorul:

1. Se interzice scoaterea din țară a următoarelor: mobile, obiecte de artă, tablouri, covoare de orice fel, aparate de radio, aparate electrice de orice fel, răcitoare electrice, mașini de gătit cu aragaz și buteliile lor, patefoane, aparate fotografice, aparate de proiecție, orice fel de instrumente muzicale, orice fel de obiecte și instrumente optice, orice fel de obiecte și instrumente tehnice, biciclete, motociclete, automobile, arme, blănuri, cărți de știință, orice fel de obiecte fabricate din metale prețioase cu excepția unei verighete și a unui ceas de mână sau de buzunar.

2. Se permite ca emigranții să ia cu ei bagaj cu efecte personale și de uz casnic, cu condiția ca acestea să nu fie noi, în următoarele cantități:

a) oameni din câmpul muncii: muncitori, mici meseriași, funcționari, pensionari, salariați: 70 kg de persoană.

b) alte categorii: 40 kg de persoană.

3. Copiii până la 12 ani pot avea cu ei efecte personale în greutate cu 10 kg mai mică decât părinții.

4. Liberii profesioniști, artiștii, meseriașii, vor putea lua uneltele sau instrumentele muzicale strict necesare exercitării profesiei lor, cu aprobare specială, prezentând un certificat eliberat de autoritatea tutelară respectivă, însoțită de cartea de muncă doveditoare că își exercită în mod efectiv profesiunea. Aceste unelte se vor calcula în greutatea efectelor de strămutare admisă la export persoanei respective.

5. Obiectele personale servind cultului religios (pentru rugăciune) sunt permise, ele calculându-se în greutatea efectivelor de strămutare admisă la export persoanei respective.

6. Nu se permite exportul de efecte de strămutare persoanelor care au părăsit țara.

7. Din ziua de 8 iunie 1950 nu mai este necesară eliberarea permiselor de export pentru strămutare, decât în cazurile prevăzute în articolul 4.

Petru Groza, Teohari Georgescu, Gheorghiu-Dej, Ana Pauker, I. Chișinevski

(*Arh.St.București, fond CC al PCR. Cancelarie, dos. 124/1950, f.1*)

Arhiva BP al CC al PMR
Nr. 258/174 din 1950

Traducerea scrisorii elevilor de la școala idiș către profesori și director.

Cu ajutorul lui Dumnezeu!

Stimate domnule director și stimați domnilor profesori și profesoare,

Vă comunicăm hotărârea noastră și anume: renunțăm la toate binefacerile ce ni le promiteți, pentru a nu vă mai da prilejul să ne mai iubiți, am hotărât a nu mai frecventa școala voastră.

Veți înțelege că nu mai vrem să fim îmbrăcați în aur atunci când nu mai avem libertate. Pentru ce a merge în întuneric, fără ca o lumină să ne lumineze drumul, să fim trădătorii poporului evreiesc.

Vom merge pe drumul luminat de soarele adevărului nostru, decât cu adevărul vostru.

Cu toate fericirile ce ni le promiteți, numai noi vom găsi locul nostru în parcuri, în peșteri și vom mânca cartofi putrezi așa cum am mâncat în Transnistria, decât să credem promisiunile voastre și a ne vinde libertatea.

Știți voi ce înseamnă libertate? Puteți înțelege acest lucru?

Dacă ați înțelege acest lucru, nu ne-ați fi chinuit cu fericirile voastre.

Într-un timp credeam în sinceritatea voastră, dar văzând că nu aveți încredere de a ne arăta căminul, ne-am convins că aveți gânduri rele față de noi. Așa că am hotărât că până mâine, ziua sosirii d-lui Feld, să nu mergem la școală. Vom cere de la el să ne înscrie în orice altă școală de stat, cu limba de predare română.

Să se ducă dracului școala idiș cu toate fericirile ei! Servietele, ghiozdanele și călimările vă restituim, numai lăsați-ne libertatea. N-avem nevoie de bunătatea voastră și nici de răutatea voastră, noi nu vă cunoaștem și voi nu ne cunoașteți. Era pentru noi un vis urât!

Vă atragem numai atenția că dacă nu ne veți lăsa în pace, țipetele noastre vor fi auzite în ulița evreiască și atunci nu vă vom ierta.

Voi nu credeți în Dumnezeu, voi sunteți atei, dar trebuie să știți că Dumnezeu este tatăl nostru și el nu se leapădă de noi, și o să răsplătească necazurile noastre, și numai atunci veți înțelege ce grav ați păcătuit, dar va fi prea târziu.

Vă rugăm să ne lăsați în pace, noi nu vrem răul vostru și voi nu vreți binele nostru. Să știți că noi suntem gata să ne sacrificăm pentru a nu sluji păgânismului. Nimic nu ne poate speria, voi sunteți profeți falși, adevărul vostru nu este cel just.

Ne luăm rămas-bun de la voi spunând: Șalom, să ne vedem în țara noastră sfântă!

(Arh.St.București, CC al PCR. Cancelarie, dos. 149/1950, f.1-2)

Raport asupra curentului antisemit

Antisemitismul este adâncit în toate păturile sociale de evreii sioniști care au pătruns în tot aparatul de stat, de unde provoacă permanent pe români. Prin aceste provocări au reușit să creeze o convingere, aproape generală, că țara este condusă numai de evrei. Credința aceasta a cuprins și mințile și inimile multor membri de partid. Disproporția, atât de izbitoare, în aparatul de stat, între elementul românesc și cel evreiesc, fac ca și mai mult să se adâncească antisemitismul în rândurile membrilor de partid români. De peste tot vin știri cum că elementul românesc în aparatul de stat este în minoritate și în unele locuri pe cale de lichidare, fiind împinși afară de elementele evreiești sioniste.

Din convorbirile cu chiriarhii și clerul din Transilvania, acolo situația este și mai tragică. Maghiarii șovini și evreii sioniști, lucrând mână în mână, sub adăpostul Uniunii Populare Maghiare, nu acceptă pe români, oricâte drepturi ar avea, să ocupe posturi în administrația de stat. Celor ce sunt în funcțiune li se inventează, de altfel ca și celor din administrația de stat din restul țării, de către evreii sioniști, dosare pentru a-i scoate din posturile ce ocupă. În același timp însă, se promovează elementele sioniste și maghiare șovine, care prin trecutul lor de foști mari negustori, mari industriași, mari comercianți, mari proprietari etc, nu ar avea dreptul să fie promovați. De aici credința că toate ușile sunt deschise evreilor, indiferent că sunt membri de partid sau sioniști, cât și tuturor maghiarilor.

În universități: Toate posturile administrative de conducere, instructori, comitetele studentești, conduceri de cantine, conduceri de cămine etc cuprind în componența lor majoritate evrei, românii fiind lăsați într-un număr infim sau chiar deloc. Aceste comitete exercită asupra studențimii române hărțuiri cu scopul de a-i împiedica să-și urmeze cursurile, să-și prepare examenele și de a-i ocupa cu ședințe interminabile și cu îndeletniciri incompatibile cu demnitatea unui student. Ca să poată să fie prezenți și să scape de toate amenințările, studenții români sunt nevoiți să se lipsească, aproape zilnic, de câte o masă, pricinuinându-le o proastă dezvoltare fizică, tocmai în momentul creșterii lor. Dormind ore puține și silindu-se prin eforturi mari să-și însușească cunoștințele studiilor, în majoritatea lor au ajuns într-o slăbiciune revoltătoare.

Sfidarea, prin atitudine, cât și printr-un lux în îmbrăcăminte a studenților evrei față de români, crează o atmosferă nefavorabilă partidului, iar reacțiunea, speculând toate acestea, a lansat în rândurile studențimii zvonul că toate aceste măsuri de hărțuială sunt organizate de evrei, pentru a degenera și a nimici generațiile de tineri români.

În fabrici. Antisemitismul a pătruns în mai toate fabricile din țară, provocat de conducerea fiecărei fabrici care este, în unele părți, în totalitatea ei compusă numai din evrei. Salariile lor, în total, întrec pe cele ale muncitorilor din producție. Pentru a se verifica acest lucru este suficient ca oameni de încredere să stea la tramvaiele unde se urcă muncitorii și să asculte discuțiile dintre ei, să se urce în tramvai cu ultimele echipe și să asculte discuțiile lor.

Antisemitismul în masele rurale. În ultimul timp, din cursul anului 1949, acțiunea sionistă, patronată de Partidul Democrat Evreiesc (CDE), s-a îndreptat către

masele țărănești. Acapararea societăților de stat, MAT, IPIL, COMCAR etc au fost primele obiective. După indicațiile unei oculte, care nu este străină de reprezentanții anglo-americani în țara noastră, toți sioniștii angajați în aceste societăți aveau să-și îndeplinească sarcina de a nemulțumi pe țărani și de a-i înlătura din rândurile partidului. După știrile primite în ultimul timp, rezultă că în toate aceste sectoare acțiunea lor a reușit nu numai să îndepărteze masele de partid, să le mențină într-o stare de teroare și amenințare cu pușcăria, dar au reușit să adâncească antisemitismul până în cele mai îndepărtate colțuri ale țării.

Organele MAT-ului au refuzat să ia vinul țăranilor în prețul stabilit prin „Monitorul Oficial” pentru vin, ci în prețul pentru oțet, declarând mai toate vinurile țărănești oțetite, ca după aceea să le prefacă prin mijloace chimice (cretă, clei etc, etc) și să le dea în consum pe preț urcat, aducând prin aceasta o mare pagubă țăranimii viticultoare. Aceste procedee au fost folosite în toate regiunile viticole, începând cu Drăgășani. În ceea ce privește țuica și rachiul, până acum nu s-au ridicat încă de la țărani nici cele fabricate acum doi ani, punându-i în situația de a nu putea să-și câștige existența familiilor lor, neavând bani cu care să cumpere porumb și îmbrăcăminte.

La IPIL, după știrile primite, situația este mult mai gravă. IPIL-ul n-a organizat exploatarea pădurilor după aceleași norme de exploatare ale CAPS-ului. Nu s-a îngrijit de aprovizionarea cu porumb și alte alimente la preț oficial pentru muncitorii tăietori de lemne, acest lucru a stârnit mari nemulțumiri atât în rândul muncitorilor cu brațele, cât și în rândul căruțașilor, care sunt obligați de IPIL să lucreze la prețurile oficiale. Pe deasupra, după știrile primite, organizarea transporturilor și aprovizionărilor orașelor a fost mai degrabă o sabotare decât o aprovizionare. De exemplu: Craiova a fost aprovizionată cu cca. 800 vag. lemne de foc din Gorj, iar Craiova a aprovizionat Bucureștiul cu 900 vag. lemne. Înlăturarea elementului românesc din exploatare, folosit de CAPS, și înlocuirea lui cu elemente evreiești au adâncit antisemitismul și în rândul acestor muncitori și țărani. Nu mai amintesc de COMCAR, care lua vitele și păsările oamenilor pe preț mic și care a sabotat aprovizionarea orașelor mari.

De la evreii care au emigrat în vara anului trecut s-au putut afla unele lucruri foarte ciudate. Cei care doresc să plece sunt supuși unei verificări. Cei în care au încredere că mergând în America de Sud vor fi devotați capitaliștilor anglo-americani, trec la o școală a CDE-ului, la o muncă mai ușoară, de unde căpătând un certificat de însușirea cunoștințelor marxiste (asta de formă) capătă pașaport și merg la locurile indicate de delegații Ambasadei Americane. Cei în care nu au încrederea aceasta desăvârșită, sunt trimiși în câmpul muncii, în țara noastră, cu obligațiunea să ocupe orice post în administrația de stat, unde să activeze de așa fel ca să provoace nemulțumiri în rândurile populației românești, să creeze Partidului Comunist o atmosferă nefavorabilă și ostilă, să saboteze actele de guvernare ale miniștrilor și să adâncească antisemitismul, pentru ca evreii comuniști să fie urâți de popor. După îndeplinirea unor asemenea misiuni, verificate de această ocultă sionistă anglo-americană, pot căpăta învoiala de a intra în America. Cei mai mult bănuți sunt trimiși să ocupe locuri în Securitate, unde să înlesnească corespondența și legăturile între sioniștii din țară de la noi și cei din străinătate, cât și ajutoarele trimise din străinătate celor din țară.

În acțiunea lor sunt foarte mult ajutați, încurajați de către rabinii lor. Toți propovăduiesc sionismul, singura salvare a neamului evreiesc. O parte dintre rabini

au început să predice și cosmopolitismul, provocând la aceasta și pe șefii altor culte, pentru „posibilitatea de unificare a tuturor religiilor – după cum spune dl. șef rabin Bențion Roller din Buhuși în scrisoarea adresată Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române – și despre care (unificare a religiilor) voi mai căuta să mai stau de vorbă cu reprezentanții religiilor la timpul oportun” (se anexează această scrisoare).

Rabinul dr. David Schafran[1], activând pe aceeași linie, a vrut să capete permisiunea Patriarhului de a ține o prelegere la Institutul Teologic Universitar în fața celor 500 de preoți de la cursurile de îndrumare misionară. În acest scop a depus Patriarhului planul a două prelegeri. După ce un om de încredere al Patriarhului l-a ascultat pe David Schafran la Sinagogă cum vorbea, atunci Patriarhul nu i-a dat voie să țină prelegerile, verificând planurile a găsit că ele erau în spirit sionist șovin și puteau da naștere unei mari provocări. (Se anexează scrisoarea cu planul prelegerilor). Alți oameni de încredere au ascultat predicile și ale altor rabini, toate aveau caracter sionist șovin. Totuși, Securitatea, prin sioniștii ei, n-a trimis la închisoare pe nici unul din ei[2].

N-am stăruit asupra amănunțelor raportate de toți cei din subordine. După toate informațiunile, nu luată întâmplător, ci culese timp de aproape un an de zile, o mare parte din ele verificate prin oameni de încredere, au dus la concluziile menționate în toate rapoartele, cât și în cel de față. Am căutat să nu exagerez unele fapte, totuși, dacă în unele părți s-au strecurat, fără voia mea, aceasta să fie socotită ca un prinos al dragostei față de adevăr.

(Arh.St.București, CC al PCR. Cancelarie, dos. 156/1950, f.8-11)

[1] Rabinul David Șafran era nepotul fostului rabin șef al României, Alexandru Șafran, și fusese contracandidatul lui Moses Rosen la această funcție, în iunie 1948. Ulterior a fost arestat, iar după eliberare, în 1954, a imigrat în Israel.

[2] Asupra acestui aspect vezi și un alt Raport secret, din același fond arhivistic, intitulat *Provocările Securității*, din care reproducem un fragment:

„În lumea satelor, Milițiile țin sub amenințare marea majoritate a preoților, fie pentru chia-burie, fie sub diferite pretexte, pentru predici sau cuvântări, cum și din îndemnul luptei de clasă împotriva bisericii și clerului, care sunt socotiți dușmanii clasei muncitoare. Multe abuzuri sunt săvârșite de Miliție și din necunoașterea problemei religioase și a raporturilor ce există între biserică și stat.

Am rămas foarte surprins din discuțiile avute cu dl. general Drăgănescu, cu coloneii, maiorii și ofițerii Miliției, în sept. 1949, la Herculane. Când au citit cartea *30 de zile în URSS*, editată de Patriarhie și oferită de mine, nu s-au mai dezlipit de ea. Mi-au mulțumit foarte recunoscător că le-am procurat un material lămuritor asupra acestei probleme, asupra căreia nu sunt lămurii și asupra căreia n-au fost îndrumați. Dâșii, până la acea dată, nu știau cum să se comporte față de biserica ortodoxă și față de preoții ei și nu cunoșteau care sunt raporturile între biserică și stat și cum trebuie privită, în prezent, religia. În concluzie: partidul n-a dus o acțiune de lămurire a acestei probleme.

Securitatea. În rândurile Securității au pătruns elemente legionare și sioniste. Părerea generală, în rândul maselor din întreaga țară, este că Securitatea este complet în mâna evreilor sioniști ce folosesc pe legionari ca agenți de informație și de denunțare. Ținta Securității este ca prin toate mijloacele să instituie o atmosferă de teroare asupra maselor, în numele partidului, pentru ca partidul să piardă simpatia maselor. Unul dintre obiectivele principale ale actualei Securități este biserica ortodoxă cu clerul și ierarhii ei. Pentru atingerea acestui obiectiv are angajați, pe tot cuprinsul țării, ca agenți descoperiți foștii preoți legionari și foști preoți basarabeni. Unii dintre aceștia (preotul C-tin Staicu și preotul Vasilian Ioan din București) nu-și ascund această sarcină nici în fața credincioșilor. Ca ei, toți ceilalți, fac la fel. Preotul Vasilian Vasilescu se afișează, în văzul credincioșilor, cu conducătorii evrei de la Securitate fie pe stradă, fie la diferite petreceri în casa parohială. Mai mult, Cucernicia Sa a afișat pe ușă un

ordin de la Securitatea Ministerului de Interne, prin care aduce la cunoștință că nici o persoană nu are voie să cerceteze casa preotului, nici chiar Oficiul de închirieri. De aici convingerea tuturor că preotul este un agent de Siguranță cu firmă.

În lumea clerului, numele arhimandritului Valerian Zaharia, fost legionar, autorul dărâmării Sinagogii de la Râpa Galbenă din Iași, pe când era director de Seminar la Iași, este cunoscut de toți ierarhii și preoții de frunte ai bisericii ortodoxe române, ca agent al Securității și al Serviciului Secret, ocupându-se cu denunțuri mincinoase împotriva lor.

Nu-i mai pomenim pe preoții agenți ai Securității din Iași, Roman, Sibiu, R. Vâlcea, Craiova, Buzău, Galați etc. Toți au avut grijă ca să se anunțe, pentru ca clericii să le știe de teamă. În timp ce din rândurile clerului ortodox au fost trimiși sute de preoți în închisori, din rândurile rabinilor, care desfășoară cea mai deșănțată activitate șovină sionistă, în predicile lor, cât și din rândurile clerului protestant maghiar, care dezlănțuie sub auspiciile Uniunii Populare Maghiare aceeași activitate șovină și anticomunistă, nu a fost trimis nimeni. Acest lucru este viu comentat în toate cercurile preoților ortodocși, care cred că clericii cultului mozaic și cultului reformat nu sunt mai loiali statului român și nu sunt mai pe linie decât clericii bisericii ortodoxe, care urmează, cu sacrificii personale, cursuri de îndrumare și orientare pastorală, socială și politică. Ei înșiși au căutat să asculte predicile și cuvântările unor rabini și a unor pastori protestanți.

În atingerea scopului urmărit de Securitate, de a ține permanent atenția încordată a partidului și guvernului asupra bisericii ortodoxe, cât și pentru a provoca teroarea și nemulțumirea în rândul maselor de credincioși ortodocși, această Securitate, într-un mod brutal și stângaci, n-a cruțat nici obștile mănăstirilor din țară. Au căutat ca și prin aceste instituții să-și facă propagandă despre puterea ei temătoare. A recurs la folosirea unor agenți provocatori”.

(*Arh.St.București, CC al PCR. Cancelarie, dos. 156/1950, f.15-16*).

Tot pe această temă vezi și *Raport privind acțiunea antireligioasă a membrilor corpului didactic din Ministerul Învățământului Public*:

„Acțiunea antireligioasă, organizată de Ministerul Învățământului Public în anul 1948, când au fost scoase icoanele și crucile din toate școlile și au fost multe troițe distruse și incendiate, a părut la un moment dat că a încetat, odată cu venirea d-lui Popescu Doreanu în fruntea Ministerului. Cum însă au rămas mai departe la posturile lor alții avansați, aceiași oameni care organizaseră acțiunea antireligioasă din iunie-noiembrie 1948, era mai mult ca sigur că această acțiune va continua sub alt aspect. Un mare număr de inspectori și de instructori au luat locul inspectorilor și instructorilor ce luaseră parte la acțiunea nejustă din 1948.

Sionismul a avut grijă să strecoare în acest sector elementele cele mai provocatoare. Ca o dovadă a celor afirmate este continuarea acțiunii antireligioase în toate școlile de curs primar și secundar, unde zilnic copiii sunt sfătuiți să nu poarte Sf. Cruci la gâtul lor sau orice insignă creștină și să nu mai participe în bisericile creștine la Sf. slujbe deși, în școlile din capitală, ca și în școlile din celelalte orașe, sunt și copii ai altor culte, totuși nu se stăruie, în aceeași măsură, față de elevii acestor culte. Interzicerile pentru copii, în legătură cu frecventarea bisericilor, nu sunt aceleași, de exemplu, și pentru evrei. Acest lucru face ca copiii creștini și părinții lor să vadă în corpul didactic evreiesc, în inspectorii și îndrumătorii evrei de la Ministerul Cultelor niște dușmani ai credinței creștine.

Mulțimea directorilor și directoarelor de la școlile primare și secundare, de naționalitate evreiască, cât și mulțimea funcționarilor, copleșitoare, de la Ministerul Învățământului, cu atitudini provocatoare la adresa corpului didactic de naționalitate română, a adâncit și adâncește antisemitismul în rândurile corpului didactic creștin.

Părerea generală a clerului și ierarhilor creștini este că susținătorii și organizatorii acțiunii antireligioase sunt dirijați din umbră de sioniștii din țara noastră, instrumente ale anglo-americanilor, în primul rând și în special împotriva bisericii ortodoxe. Biserica ortodoxă nu și-a început încă catehizarea tineretului de teamă de a nu intra în conflict cu guvernul țării și de a nu oferi agenților provocatori un nou prilej de dezbinare între biserică și stat. În sânul ierarhilor ortodocși, cât și al celorlalți ierarhi creștini, în urma informațiilor lor – în mare parte precise – asupra persoanelor care dirijează, care acoperă, care inițiază asemenea acțiuni, este statornică convingerea că acești oameni și această acțiune sunt străine atât de guvernul țării, cât și de conducerea Partidului Muncitoresc Român. Numele unor persoane s-a popularizat în rândul clerului și chiar al credincioșilor. În rândurile lor sunt socotiți d-nii Roller și Răutu, d-na Lenormanda Benari, dl. Herșcovici Bradu și bănuiala merge până la dl. și d-na Chișinevschi, socotiți ca ocrotitori ai sioniștilor și îngăduitori ai propagandei antireligioase. [...]”

(*Arh.St.București, CC al PCR. Cancelarie, dos. 156/1950, f.21-22*).

11/1951.-szig.biz.-Pol.
Előadó: Kecskédi köv. titk.

Bukarest, 1951. január 12.
Szigorúan bizalmas!

Tárgy: Izraeli kivándorlások Romániából

Az RNK-ban az Izraelbe való kivándorlás még mindig elég magas fokon áll. Annak dacára, hogy a felvilágosító munkába most már nemcsak a Demokrata Zsidószövetség, hanem a különböző tömegszervezetek, így pl. az Ifjúsági Munkás Szövetség, valamint a Demokratikus Nők Szövetsége is bekapcsolódott. A felvilágosító munkát különösen az üzemekben végzik erősen, ahol veszélyeztetve van az, hogy nemcsak szakmunkások, hanem technikusok is kivándorolnak Izraelbe. Külön meg kell jegyezni, hogy az RNK-ban a termelés frontján erősen küzdenek szakmunkáshiánnyal. Ehhez még hozzáadódik az is, hogy a kivándorlók között akadnak orvosok is, akikre szintén nagy szükség van egészségügyi szempontból.

A tömegszervezetek felvilágosító munkája mellett a Demokrata Zsidószövetség óriási munkát fejt ki a cionista ügynökök leleplezésére, illetve azok működésének a megakadályozására. Különösképpen erős munkára van szükség a moldvai, valamint az Északkelet-Erdély részeiben tartózkodó területeken, ahol a zsidóság aránylag nagyobb létszámmal bír.

Mind a Zsidószövetség, mind általában a tömegszervezetek minden adódó alkalmat megragadnak arra, hogy bebizonyítsák a kivándorolni akarók előtt az Izraelben fennálló nyomort, és erre a célra amellet, hogy biztosítják az illetőknek a megélhetését a termelési fronton, tudomásukra juttatnak mások, már kivándoroltak leveleit, akik megírják levelükben az izraeli nyomort, és akik kifejezik az irányú óhajukat, hogy vissza szeretnének térni az RNK-ba. Ebbe a felvilágosító munkába bekapcsolódik a Zsidószövetség lapja is, mind a román, mind a magyar, és minden lehető megtesz arra, hogy megakadályozza a további kivándorlást.

Ennek dacára a kivándorlások még mindig magas fokon állnak, és nem is kell mást tenni, mint kimenni a pályaudvarra, ahol mindennap tömegével állnak a kivándorlók csomagjai. (Ugyanis minden poggyász a bukaresti pályaudvar vámszervezetén megy tovább.)

Az alábbiakban tömören ismertetem a Romániából való kivándorlás eddigi fázisát. A zsidók tömeges kivándorlása Palesztinába, azaz Izraelbe 1947-ben kezdődött meg az úgynevezett allyják formájában. 1947 nyarán és őszén a cionisták Romániában két allyját szerveztek meg, amelyekkel kb. egyenként 5-6000 zsidó emigrált. Abban az időben a hajókat a Joint bocsátotta a kivándorlók rendelkezésére. Az 1947. év második felének elején kb. 3-4000 emigráns ment Bulgárián keresztül (Giurgiu-Russe) Várnába, ahol a Joint által rendelkezésre bocsátott hajóra hajózták be őket. 1947 decemberében következett be az utolsó, a cionisták által megszervezett allyja, amely a kivándorlók számának szempontjából minden eddigi allyját felülmúlt. Ebből az alkalomból 14.000 zsidó emigránst hajóztak be Konsztancán keresztül két hajón, amelyet a cionisták bocsátottak rendelkezésre.

1948 májusáig, vagyis az izraeli állam megalakulásáig Romániából kb. 32.000 zsidó vándorolt ki Palesztinába.

A fenti tömeges kivándorlás előidézte azt, hogy 1948-ban bekapcsolódjon a Zsidók Demokratikus Egyesülete, és igyekezzen megakadályozni az ily tömeges kivándorlásokat.

Az egyesület első tevékenysége az volt, hogy nyilvánosságra hozta azt a rendelkezést, mely szerint a kivándorolni szándékozó zsidóknak jelentkezniük kellett az egyesületnél. Az egyesület valóban összeállította azoknak a zsidóknak a listáját, akik kivándorolni óhajtottak Izraelbe, és előzetes – valószínűleg politikai természetű – felülvizsgálat után, a feliratkozottaknak egy része meg lett hívva, hogy a ZSDE által rendezett politikai tanfolyamot látogassa, amelynek az eredményes elvégzése a kivándorlás elmaradhatatlan feltétele lett volna. Néhány hónap múlva, 1948 végén, illetve 1949 elején azoknak a hallgatóknak egy része, akik a politikai tanfolyamot elvégezték, értesítést kapott, hogy 48 vagy legjobb esetben 72 óra alatt készen kell lenniük, hogy behajózás miatt Konstancába utazzanak. (A tanfolyam, több mint valószínű, politikai szűrőtanfolyam volt.) Ily módon a ZSDE által szervezett allyjával körülbelül 3500-4000 zsidó vándorolt ki Izraelbe.

Meg kell jegyezni, hogy az Izrael állam megalakulásáig, azaz 1948 májusáig a kivándorló zsidókat a mandátumhatalommal bíró Anglia nem engedte be, és azokat az angol hajók lefoglák, majd Ciprusba vitték, ahol lágerrekbe internálták őket.

1949 nyarán azok a zsidók, akiknek Izraelben rokonaik voltak, és azoktól bevándorlási engedélyeket kaptak, egyéni kérésekkel fordultak a Belügyminisztériumhoz, hogy kivándorlási engedélyeket kapjanak. Ilyen kérvényeket az első időben csak szórványos számban nyújtottak be, miután azokhoz speciális nyomtatványok kellettek, és azokat a hatóságoktól nehezen lehetett megkapni. A hatóságok csak igen ritkán adtak helyet ezeknek a kérelmeknek, azaz inkább csak idősebb emberek kapták meg az engedélyt, olyanok, akiknek gyermekei, vagy olyan gyermekek, akiknek szülei éltek Izraelben. Az 1949. év végén új rendelkezések jöttek, amelyek minden zsidónak lehetővé tették a kivándorlást, függetlenül attól, hogy rokonai élnek-e Izraelben, vagy sem. Ekkor kezdték meg a kérvénynyomtatványokat tömegesen kiadni. Ebben az időben egy kivándorlási tömegláz kezdődött a romániai zsidók között, és nagy számban nyújtották be kivándorlási kérelmüket. A beadott kérvények száma megfelelő hivatalos adatok hiányában nehezen állapítható meg. Hozzávetőlegesen azonban 1950 áprilisáig kb. 25.000-re becsülhető. Hozzá kell fűzni, hogy ezek a kérvények családonként és nem egyénenként lettek beadva, és így 3 főt számítva átlagosan egy családra a kivándorlók száma 75.000 főt tehetett ki.

A román hatóságok a kivándorlási igazolványokat 1950 márciusától tömegesen adták ki, úgyhogy havonta 6-7000 zsidó vándorolt ki. Ez a nyári hónapokban volt, amikor a Transilvania hajó 4 utat tett havonta, és minden úttal 1700-1800 zsidót szállított. 1950 őszén a Transilvania hajó útjait havi 4-ről havi 1-re korlátozta, és a hajó azóta nem visz magával többet, mint 1000-1200 személyt. Ebben az időszakban fordult elő, hogy azok a zsidók, akik értesítést kaptak, hogy kivándorlási kérelmüket kedvezően intézték el, váratlanul ellenkező utasítást kaptak, sőt sok olyan volt, akinek már útlevele kézben volt, és bevonták azt. Azok, akik elutasító választ kaptak, valamint azok, akiktől útlevelüket elvették, fellebbezést terjesztettek elő, és így sok közülük újból megkapta a kivándorlási útlevelét.

A munkafolyamat most már kezd lanyhulni, illetve a kivándorlások kérdését kezdik szorítani újból. Így az 1950. év végéig azokból a kérvényekből, amelyek 1950 áprilisáig voltak benyújtva, kb. 3000 nincsen elintézve. Az általános elképzelés az a kivándorlók között, hogy ezek a kérvények előbb-utóbb kedvező elintézést nyernek, és hogy 1951 januárjában újabb kivándorlási kérelmek kerülnek majd be-

nyújtásra. A jelek azonban azt mutatják, hogy a kormányzat most újból jobban fontolóra veszi a kivándorlások kérdését, és megnézi jól azt, hogy kiket enged ki. A dolog úgy néz ki, hogy a magyarországi zsidók visszavándorlását is ki fogják használni a kivándorlás megakadályozása érdekében.

Az 1950 áprilisáig beadott kérvények elintézésének leállításához még egy tényező is hozzájárult. Ugyanis 1950 január végén két megvesztegetési eset leplezték le az Útlevéln hivatalnál, és így az Útlevéln hivatal több tisztviselőjét, akik állítólag megvesztegetési pénzeket fogadtak el, letartóztatták, és vizsgálatot indítottak ellenük. Így az útlevél kiadása is természetesen elhúzódott, mert mindazok, akiknek kérvényét a gyanúsított tisztviselők egyike kezelte, nem kapták meg útlevelüket, miután azok is gyanúba keveredtek.

Ami a kivándorlók magukkal vihető értékeit illeti, a Külügyminisztérium egy listát állított össze, amelynek értelmében a kivándorlók magukkal vihették bútoraikat és használati tárgyaikat. 1950. június 8-án azonban új rendelkezés lépett életbe, melynek értelmében minden kivándorló csak 70, illetőleg 40 kg-ot vihet magával aszerint, hogy az illető a Román Népköztársaságban munkás, tisztviselő, nyugdíjas, foglalkozás nélküli, szabadfoglalkozású stb. volt. Ezek a rendelkezések állnak fenn még ma is.

A jelek azt mutatják, hogy a kormányzat az elintézetlen kéréseket kedvezően intézte el, és ilyen formában a kivándorlás az utolsó hetekben újból erősen megindult.

Ugyancsak erősen indult meg az újbóli kérvények beadása is. Tekintettel arra, hogy az új kivándorlási kérések elég tömegesen mennek az illetékesekhez, meg kellett indítani az akciót a kivándorlási láz ellen. Ilyen formában aztán a felvilágosító munkának egyelőre kevés eredményei vannak, de a megszervezés azt mutatja, hogy minden ok meglehet arra a gondolatra, hogy a kivándorlások, illetve a kivándorlók száma csökkenni fog.

A kivándorlók az ingóságok megszigorítása mellett más megszigorításban is részesülnek. Így például a hajóba való beszállás után senkivel nem beszélhetnek. Pártvonalon pedig erősen elítélik azokat, akik kivándorolnak, de elítélik azokat is, akik jelentkeztek kivándorlásra, de valamilyen ok miatt visszamaradtak. Úgy néz ki a helyzet, hogy az illető kivándorolni akaró, de visszamaradt és bekapcsolódott a termelési munkába, minden lehetőséget megkap arra, hogy becsülettel és tisztességgel végezze munkáját, és a Párt esetleges más hibáit meg is bocsátja, de a kivándorolni akaró folt egyelőre rajta marad, ami érthető is, mert hiszen a Párt minden lehetőet megtesz, hogy minden becsületesen dolgozni akaró ember megtalálja a helyét a termelési munkában.

A kivándorlók anyagi kérdése pedig olyan formában áll, hogy az illető kivándorló 15 ezer lejt kell kifizessen a bukaresti izraeli követségen, ami természetesen nem fedezi az illető és családjának szállításával felmerülő költségeket, és így a többi költséget a követség fedezi, mely összegkülönbötetet az illető kivándorlónak Izraelben kell kifizetnie.

Még egyszer ki kell hangsúlyozni, hogy mind a párt, mind a kormányzat mindent megtesz annak érdekében, hogy a kivándorlások száma minimumra csökkenjen, és éppen ez az, ami okot adott arra, hogy a tömegszervezetek és az üzemi szervezetek bekapcsolódjanak ebbe a munkába, hogy ilyen formában a jövőbeni kivándorlások lehetőleg minél jobban csökkenjenek. Hogy ez mennyiben fog sikerülni, az még egyelőre nem tudható, de az tény, hogy a kormányzat nem fukarkodik a cionisták elleni harc fokozásával, illetve a cionistaellenes propagandával, vagyis a becsületes zsidók felvilágosításával.

Kalló követ

[TRADUCERE]

11/1951. Strict secret-Pol.
Prezentator: secretar consular Kecskédi

București, 12 ianuarie 1951
Strict secret!

Subiect: Emigrarea din România în Israel.

În România cota emigrărilor în Israel este încă foarte ridicată. Aceasta cu toate că în munca de informare s-au implicat acum, pe lângă Uniunea Democrată a Evreilor, și alte organizații de masă, cum ar fi: Uniunea Tinerilor Muncitori, Uniunea Femeilor Democrate. Munca de informare se face mai ales în uzine, unde pericolul este că, pe lângă muncitorii calificați, și tehnicienii se vor decide să emigreze.

Trebuie menționat aici că pe frontul producției RPR se confruntă cu o acută lipsă de muncitori calificați. La aceasta se mai adaugă și faptul că între emigranți există și medici, de care este foarte mare nevoie în ocrotirea sănătății.

Pe lângă munca de informare a organizațiilor de masă, Uniunea Democrată a Evreilor face eforturi uriașe pentru a demasca agenții sioniști, respectiv pentru a împiedica activitatea lor. Este nevoie de eforturi deosebit de mari mai ales în regiunile din Moldova și Transilvania de Nord, unde numărul evreilor este relativ mai mare.

Atât Uniunea Evreilor, cât și organizațiile de masă în general folosesc orice ocazie pentru a le demonstra celor care doresc să emigreze sărăcia care îi așteaptă în Israel. În acest scop, pe lângă faptul că le asigură acestor doritori posibilitatea de a-și câștiga existența pe frontul muncii, le aduc la cunoștință și conținutul unor scrisori trimise de cei care au plecat în Israel, care descriu nenorocirea de acolo și își exprimă dorința explicită de a se întoarce în RPR. În această muncă de informare este inclusă și revista Uniunii Evreilor, atât versiunea în limba română, cât și cea în limba maghiară, făcând totul pentru a împiedica emigrarea.

În pofida acelor eforturi, emigrarea este încă intensă și pentru a te convinge trebuie doar să te duci la gară, unde în fiecare zi se pot vedea grămezile de bagaje ale emigranților. (Acest lucru din cauză că fiecare bagaj trebuie să treacă prin vama gării București.)

În cele de mai jos voi prezenta concis etapele emigrării din România până în prezent. Emigrarea în masă a evreilor în Palestina, adică în Israel, a început în 1947, sub forma așa-numitelor allia. În vara și toamna anului 1947, sioniștii au organizat două allia în România, cu care au emigrat câte 5-6000 evrei. În acea perioadă vasele erau puse la dispoziția emigranților de către Joint. La începutul celei de a doua jumătăți a anului 1947, aproximativ 3-4000 emigranți au trecut prin Bulgaria (Giurgiu-Russe) la Varna, unde au fost imbarcați cu ajutorul unui vas pus la dispoziție de Joint. Ultima allia, organizată de sioniști, a fost în decembrie 1947 și care din punctul de vedere al emigranților a întrecut orice allia precedentă. Cu această ocazie au emigrat 14.000 evrei, trecând prin Constanța cu două vase, puse la dispoziție de sioniști.

Până în mai 1948, adică până la înființarea statului israelian, din România au emigrat aproximativ 32.000 evrei.

Aceste emigrări masive au condus la faptul că Uniunea Democrată a Evreilor s-a implicat și a încercat să împiedice aceste emigrări masive.

Prima activitate a asociației a fost aceea de a aduce la cunoștința opiniei publice acele decrete conform cărora evreii care intenționează să emigreze trebuie să se prezinte la asociație. Asociația într-adevăr a întocmit lista acelor evreii care doreau să emigreze în Israel și unii dintre ei, probabil ca rezultat al unei anchete politice, au fost invitați la cursurile de natură politică organizate de CDE. Parcurgerea cu succes a acestor cursuri era condiția absolut obligatorie pentru ca cineva să poată emigra. După câteva luni, la sfârșitul anului 1948, respectiv la începutul lui 1949, o parte din cursanții care au absolvit seminariile politice au primit o înștiințare că în decurs de 72 ore trebuie să fie pregătiți să călătorească la Constanța pentru a se îmbarca. (Cursul a fost, probabil, un fel de filtru politic.) În aceste condiții, cu alia organizată de CDE, au părăsit țara cu destinația Israel aproximativ 3500-4000 evreii.

Trebuie menționat că până la nașterea statului Israel, adică până în mai 1948, Anglia, care avea putere de mandat, nu a primit evreii imigranți și vasele englezești îi capturau, îi duceau în Cipru, unde îi internau în lagăre.

În vara anului 1949, acei evreii care aveau rude în Israel și care au primit de la ei permise de emigrare, s-au adresat Ministerului de Interne cu cereri individuale pentru a obține dreptul de a emigra. La început, aceste cereri se depuneau doar rareori, pentru că era nevoie de imprimare speciale care se obțineau greu de la autorități. Autoritățile aprobau aceste cereri doar în cazuri speciale, mai ales pentru oameni în vârstă care aveau copii în Israel, sau pentru copii care aveau părinți acolo. La finele anului 1949 s-au primit noi dispoziții care făceau posibilă emigrarea tuturor evreilor, indiferent dacă aveau rude în Israel sau nu. În acest moment a început și tipărirea masivă a formularelor de cerere. S-a pornit astfel o febră a emigrării evreilor din România, care au început să înainteze numeroase cereri de emigrare. Numărul cererilor înaintate, în lipsa datelor oficiale adecvate, este greu de estimat. Cu aproximație, până în aprilie 1950, această cifră probabil că a atins 25.000. Trebuie adăugat că aceste cereri se depuneau pentru familii, nu individual, ceea ce înseamnă că la un număr mediu de 3 membri pe familie, numărul emigranților poate fi estimat la 75.000.

Autoritățile române au început eliberarea masivă a permiselor de emigrare în martie 1950 și ca urmare lunar emigrau 6-7000 de evreii. Acest lucru se întâmpla în lunile de vară, când vasul „Transilvania” făcea patru drumuri lunar, cu fiecare drum transportând 1700-1800 de evreii. În toamna anului 1950 vasul „Transilvania” și-a redus numărul drumurilor lunare de la patru la unu și de atunci vasul nu transportă mai mult de 1000-1200 de persoane. În această perioadă s-a întâmplat ca unii evreii care inițial au primit înștiințare că cererea lor a fost aprobată, pe neașteptate au primit o înștiințare care o contrazicea pe prima. Mai mult decât atât, au fost cazuri când persoanele deja obținuseră pașaportul, iar apoi el a fost retras. Cei care au primit răspunsuri negative, precum și cei cărora li s-a retras pașaportul au înaintat contestații și ca urmare mulți dintre ei au primit din nou pașaportul de emigrant.

În prezent, acest proces a început să încetinească, adică emigrările încep din nou să fie restrictive. Astfel, din cererile care s-au depus până în aprilie 1950, aproximativ 3000 nu sunt rezolvate încă. Cei care doresc să emigreze cred că aceste cereri, mai devreme sau mai târziu, vor fi soluționate favorabil și ca urmare în ianuarie 1951 se vor putea depune noi cereri. Semnele arată însă că guvernării vor dori să vadă mai îndeaproape problema emigrărilor și vor cântări mai mult cui să îi dea permisiunea de a emigra. Se pare că pentru a împiedica emigrarea ei se vor folosi și de exemplul întoarcerii evreilor în Ungaria.

A existat încă un factor care a contribuit la sistarea rezolvării cererilor depuse până în aprilie 1950. În ianuarie 1950 s-au descoperit două cazuri de mituire la Biroul de Pașapoarte și ca urmare mai mulți funcționari care sunt acuzați că au acceptat bani au fost arestați și s-au pornit anchete pentru a cerceta cazul. Din această cauză, eliberarea pașapoartelor s-a amânat, pentru că nimeni dintre cei ale căror cereri au fost prelucrate de unul din funcționarii suspectați nu și-a primit pașaportul, fiind și ei suspecti la rândul lor.

În ceea ce privește bunurile care pot fi scoase din țară de către emigranți, Ministerul de Externe întocmise o listă conform căreia emigranții își pot lua mobila și obiectele de folosință. În schimb, la 8 iunie 1950 a apărut un nou ordin, conform căruia fiecare emigrant poate lua bagaje cu greutatea de 70, respectiv 40 kg, în funcție de ocupația persoanei în Republica Populară Română, adică dacă persoana a fost muncitor, funcționar, pensionar, șomer, liber profesionist etc. Această hotărâre este valabilă și în ziua de azi.

Se pare că guvernul a dat răspuns favorabil la cererile nesoluționate și, ca atare, în ultimele săptămâni emigrarea s-a intensificat din nou.

De asemenea, s-a intensificat înaintarea de cereri noi. Ținând cont de faptul că și cererile noi continuă să curgă, a trebuit să fie demarată o acțiune împotriva febrei emigrării. Astfel, rezultatele muncii de informare par să fie șubrede, dar organizarea arată că speranța de a reduce numărul emigrărilor, respectiv al emigranților este îndreptățită.

Pe lângă limitarea strictă a bunurilor care pot fi transportate, emigranții mai au și alte restricții. De exemplu, după îmbarcare nu au voie să vorbească cu nimeni. Pe linie de partid, cei care emigrează sunt expuși unor condamnări puternice, dar sunt condamnați și cei care au intenționat să emigreze și din diferite cauze nu au reușit. Se pare că cel care a intenționat să emigreze, dar nu a reușit și ca urmare s-a integrat în câmpul muncii, are toate posibilitățile să își efectueze munca cu cinste și demnitate și partidul îi iartă orice greșeli, dar stigmatul de om care a dorit să emigreze rămâne atașat numelui său, ceea ce este de înțeles, deoarece partidul face totul pentru ca fiecare persoană care dorește să muncească cinstit să își găsească locul în munca de producție.

În ceea ce privește aspectul material al emigrării, emigrantul trebuie să plătească 15.000 lei la Ambasada Israelului, ceea ce bineînțeles nu acoperă cheltuielile legate de transportul persoanei și al familiei sale și, ca urmare, Ambasada acoperă restul cheltuielilor, diferența urmând să fie restituită de emigrant după ce a ajuns în Israel.

Trebuie subliniat din nou că atât partidul, cât și guvernul fac totul pentru a reduce numărul emigranților la minim și chiar acest aspect a determinat organizațiile de masă și organizațiile din uzine să se alătore muncii acesteia, pentru ca numărul emigrărilor să scadă pe viitor cât mai mult. Deocamdată nu se știe în ce măsură va reuși acest lucru, dar cert este că guvernul nu precupețește nici un efort în lupta contra sioniștilor, respectiv împotriva propagandei sioniste, adică în munca de informare a evreilor cinstiți.

Kalló, Ambasador

Tovarășului Ministru de externe Gyula Kállai, Budapesta

(Magyar Országos Levéltár, KÜM [Arh.St.Budapesta, Ministerul de Externe], XIX-J-1-j-Rom-16/j-002322-1951)

„Új Út”, Kolozsvár

1. Hogyan nyilvánul meg a zsidók magatartása a Román Népköztársasággal mint hazájukkal szemben, és miként tükröződött ez a lap utolsó számaiban.

Minden más nemzetiségtől eltérően, a zsidó lakosság körében különleges kritérium adódott annak megnyilvánulásával, hogy valaki hazájának tekinti-e a Román Népköztársaságot, és ragaszkodik-e hozzá mint ilyenhez. Ez a kritérium: az Izraelbe való kivándorlás lehetősége, illetve annak kérvényezésének a lehetősége s másrészt e lehetőség visszautasítása. Ebből a szempontból tekintve lehet mondani, hogy a zsidó lakosság négy kategóriára oszlik:

a) Akik szilárdan kitartottak hazájuk mellett, első perctől kezdve a kivándorlási propaganda ellen foglaltak állást, ennek megfelelően ki sem váltották az űrlapot (formulárt), amelyen adott esetben a kivándorlási kérést be kell adni.

b) Akik a cionista propaganda befolyása alatt meginogtak, a formulárt kivetkék ugyan, de később – a Párt, a szakszervezetek és a ZSDB felvilágosító munkája nyomán és részben az Izraelből érkező levelek hatása alatt – visszaadták a formulárt, és nyilatkozatot tettek, hogy itt maradnak az RNK-ban, lemondanak a kivándorlásról.

c) Akik kivetkék a formulárt, de még ingadoznak, a kivándorlás engedélyezése iránti kérvényt nem adták be, hogy úgy mondjuk, várakozó állásponton vannak.

d) Akik benyújtották a kérvényt, el vannak szánva a kivándorlásra, és várják az útlevelet.

Az első két kategória a kivándorlás szempontjából tanúsított magatartásával már önmagába véve bizonyosságot tett arról, hogy a Román Népköztársaságot hazájának tekinti: alig van lapszám, amelyben erre vonatkozó levél vagy tudósítás ne tükrözné vissza az ilyen emberek magatartását. Másrészt a termelési riportokban, tudósításokban és levelekben a zsidó dolgozók magatartása a munkával szemben szintén a hazafiság megnyilvánulásának tekinthető, és ez is majdnem minden termelési riportunkban, illetve az üzemi levelezőktől kapott írásaikban visszatükröződik.

Néhány példa:

A 232. lapszámban: Dr. I. Abramovici temesvári főorvos az egészségügyi téren elért megvalósításokról ír, s többek között arról is, hogy „hazánkban ... minden dolgozni akaró ember előtt hatalmas fejlődési lehetőségek nyílnak”. Ugyanebben a lapszámban dr. Singer József aradi képviselőjelölt többek között ezt írja: „A dolgozó nép választottjai odaadón fognak küzdeni azért, hogy tovább építsék hazánkat, az RNK-t.” Ugyanitt Windt Margit gyulafehérvári háztartásbeli élesen állást foglal a kivándorlás ellen, bár rokonainak túlnyomó többsége Izraelben él. S végül ugyanebben a lapszámban Farkas Illés máramarosszigeti munkás azt írja, „ünnap volt számomra és családom számára az a nap, mikor visszakértem kivándorlásra beadott irataimat”.

A 234. lapszámban: Friedmann Margit Vörös Zászlót nyert a Herbákban. Spitz Józsefné margittai háziasszony a zsidó anyákhoz intézett nyílt levelében foglal állást a kivándorlás ellen: „Maradjatok itthon, mert itt boldog jövő vár gyermekeitekre.”

A 239. lapszámban: Eibenschütz Ágnes aradi textilmunkásnő levelében azt írja, hogy „büszkeséggel és meghatottan gondolok öt éves tervünkre...”, majd tovább „büszke vagyok arra, hogy a Román Népköztársaság dolgozója és állampolgára lehetek”. Ugyanebben a lapszámban Blau Zsigmond nagyváradi levelező beszámol azokról, akik már megérkezett útleveleket utasítják vissza. Ezek közül például Fuchs Zoltán kijelenti, hogy „Itt nem tesznek különbséget ember és ember között, itt megtalálom a munkám utáni biztos megélhetést. Csak a gazemberek mennek el innen, ahol a békét és a boldogságot építik”.

Hangsúlyozzuk, hogy mindez csak néhány kiragadott példa. De majdnem minden lapszámban találhatunk ilyen vagy ehhez hasonló megnyilvánulásokat, majdnem minden lapszámban vannak termelési riportok, amelyekben – egyebek között – a zsidó dolgozóknak a tervvel és a munkával szembeni egészséges magatartását népszerűsítjük.

2. Az együtt élő nemzetiségek testvériségének megnyilvánulása, különösen kulturális téren.

Ebben a vonatkozásban már sokkal kevesebbet mondhatunk. A zsidó dolgozók a kultúrotthonokban, munkásklubokban stb. együtt vesznek részt a többi dolgozóval, magyar anyanyelvüknél fogva azonban ez mint kulturális megnyilvánulás nem tekinthető külön zsidó megnyilatkozásnak, hanem inkább a magyar vonalra esik.

Mindenesetre tükröződik a testvériség a termelési riportokban, ahol mindig igyekszünk zsidó és nem zsidó munkások együttműködéséről írni. Másrészről (kulturális vonalon) beszámolunk azokról a ZSDB-s kulturális rendezvényekről, amelyeken éppen a testvériség jeléül rendszerint román és magyar művészek, szakszervezeti kultúrcsoportok stb. is közreműködnek.

3. Az ellenség megnyilvánulásai antiszemitizmus és sovinizmus terén, valamint az izraeli állammal kapcsolatos problémák tekintetében.

Ebben a vonatkozásban bennünket elsősorban a cionizmus, a zsidó sovinizmus érdekel. Az első pontban elmondottakkal összefüggésben természetesen minden megnyilatkozás egyúttal leleplezése a cionista propagandának is, egyúttal állásfoglalás a cionista sovinizmussal szemben.

Hasonlóképpen ez egyúttal állásfoglalás a kivándorlás, tehát Izrael állam problémáival kapcsolatosan. Izrael államról magáról egyébként majdnem minden lapszámban jelenik meg külön cikk is, amelyben részben az ottani súlyos helyzetet tárják fel, részben az ottani reakciós kormányzatot leplezik le. Példák egész sorozatát hozhatnánk fel, de ezt feleslegesnek tartjuk, mint mondtuk, majdnem minden lapszámban ezzel a kérdéssel külön cikk foglalkozik.

Hallottunk egyes eseteket arról, hogy voltak kivándorlással kapcsolatosan a reakciónak egészségtelen megnyilvánulásai – nem zsidó részről is. Amikor például a román vagy magyar feljebbvaló helyesléssel vette tudomásul zsidó alkalmazottjának bejelentését kivándorlási szándékáról. Az ilyen esetet azonban illetékes főrumaink utasításai értelmében mi nem írtuk meg.

A cionisták leleplezése terén hiányosságunk, hogy nem mindig voltunk elég konkrétak. Kevés konkrét leleplező anyagot kaptunk, mert általában a cionista ügynökök nem merészkednek nyíltan dolgozni, s így nehezebb őket leleplezni. Míután szerkesztőségünk létszáma alacsony, nem vagyunk elegenden a terepen, a ZSDB-től pedig kevés ilyen irányú konkrét leleplező anyagot kapunk.

4. Aspecte politice despre problema națională.

Külön cikkekben ezzel a kérdéssel csak alkalomszerűen, egyes ünnepi számokban foglalkoztunk. Például a Népköztársaságunk évfordulója alkalmával írt ünnepi vezércikkben természetesen hangsúlyoztuk a nemzetiségi kérdés megoldása terén elért eredményeket is. Közzítettünk egy contrafondot a 235. számban az RMP KV Politikai Irodájának a nemzeti kérdésben hozott határozatának második évfordulója alkalmából. A választások alkalmából írt cikkeinkben hangsúlyoztuk a nemzetiségi egyenjogúságot.

[indescifrabil]

Kolozsvár, 1951.I.19.

[TRADUCERE]

„Új Út” [Drum nou] Cluj

1. Cum se manifestă atitudinea evreilor față de patria lor, Republica Populară Română, și cum s-a oglindit aceasta în ultimele numere ale revistei.

Spre deosebire de orice altă naționalitate, în mijlocul populației evreiești s-a ivit un criteriu specific legat de manifestarea faptului dacă cineva consideră Republica Populară Română propria patrie și este ori nu legat de ea. Acest criteriu este posibilitatea emigrării în Israel, respectiv posibilitatea de a cere acest lucru, iar pe de altă parte refuzul acestei posibilități. Din acest punct de vedere se poate spune că populația evreiască se împarte în patru categorii:

a) Cei care au stăruit ferm pe lângă patria lor, au luat din prima clipă atitudine împotriva propagandei de emigrare și potrivit acestui lucru nici nu au scos formularul cu care se poate cere emigrarea după caz.

b) Cei care sub influența propagandei sioniste au șovăit, au scos formularul, dar mai târziu – în urma muncii de lămurire a partidului, a sindicatelor și a CDE-ului, și în parte sub influența scrisorilor primite din Israel – l-au dat înapoi și au declarat că vor rămâne aici în RPR și că renunță la emigrare.

c) Cei care au scos formularul, dar încă sunt nehotărâți și nu au înaintat cererea pentru aprobarea emigrării, sunt – să spunem așa – pe o poziție de așteptare.

d) Cei care au înaintat cererea, sunt hotărâți pentru emigrare și așteaptă pașaportul.

Primele două categorii, cu atitudinea lor față de emigrare în sine au dat deja dovadă de faptul că Republica Populară Română este considerată de ei ca propria patrie: aproape că nu există număr în care printr-o corespondență sau informație să nu se oglindească atitudinea acestor oameni. Pe de altă parte, în reportajele, informațiile și corespondența legată de producție, atitudinea muncitorilor evrei față de muncă de asemenea poate fi considerată o manifestare a patriotismului, iar acest fapt de asemenea se reflectă aproape în fiecare reportaj de producție sau în scrierile trimise de corespondenții noștri din uzină.

Câteva exemple:

În numărul 232: Dr. I. Abramovici, medic șef din Timișoara, scrie despre realizările în domeniul medical și printre altele și despre faptul că „în țara noastră..., în fața oricărui om care vrea să lucreze, se deschid urișe posibilități de dezvoltare”. Tot în acest număr al revistei, dr. József Singer, candidat la deputăție din Arad, printre altele scrie următoarele: „Aleșii poporului muncitor se vor lupta cu devotament pentru a construi pe mai departe patria noastră RPR”. În același loc,

Margit Windt, gospodină din Alba Iulia, ia atitudine fermă împotriva emigrării, cu toate că cea mai mare parte a rudelor ei trăiește în Israel. Iar la urmă, tot în acest număr, Illés Farkas, muncitor din Sighetul Marmației, scrie: „A fost sărbătoare pentru mine și pentru familia mea ziua când mi-am retras actele înaintate pentru emigrare”.

În numărul 234: Margit Friedmann a câștigat drapel roșu la „Herbák”[1]. D-na Spitz József, gospodină din Marghita, a luat atitudine împotriva emigrării într-o scrisoare deschisă către mamele evreiești: „Rămâneți acasă, deoarece aici copiii voștri vor avea un viitor fericit”.

În numărul 239: Ágnes Eibenschütz, muncitoare în industria textilă din Arad, scrie în scrisoarea ei: „Mă gândesc cu mândrie și emoții la planul nostru de cinci ani...”; apoi, mai departe: „Sunt mândră că pot fi muncitor și cetățean al Republicii Populare Române”. În același număr, Zsigmond Blau, corespondent din Oradea, relatează despre cei care refuză pașaportul deja primit. Dintre aceștia, de exemplu, Zoltán Fuchs, declară că: „Aici nu se face deosebire între om și om, aici am un venit sigur după munca mea. Doar mișei pleacă de aici, unde se construiește pacea și fericirea”.

Subliniem faptul că toate acestea sunt doar câteva exemple scoase la întâmplare. În aproape fiecare număr însă, putem găsi asemenea manifestări, ori asemănătoare, aproape fiecare număr conține reportaje din producție în care – printre altele – popularizăm atitudinea sănătoasă a muncitorilor evrei în legătură cu planificarea și munca.

2. Manifestarea frăției naționalităților conlocuitoare, mai cu seamă în domeniul cultural.

În această privință putem spune mult mai puțin. Muncitorii evrei, în casele de cultură, cluburile muncitorești etc iau parte la activități cu ceilalți muncitori, dar din cauză că limba lor maternă este maghiara, această manifestare culturală nu se poate considera una evreiască, ci cade mai degrabă pe linia maghiară.

În orice caz, în reportajele din producție, unde încercăm să scriem mereu despre colaborarea muncitorilor evrei și neevrei se reflectă fraternitatea. Pe de altă parte (pe linie culturală) informăm despre acele manifestări culturale CDE, la care tocmai ca semn al fraternității de obicei colaborează și artiști, grupuri culturale sindicale etc române și maghiare.

3. Manifestările dușmanului în ceea ce privește antisemitismul și șovinismul și în privința problemelor legate de statul Israel.

Referitor la aceasta, pe noi ne interesează în primul rând sionismul, șovinismul evreiesc. Legat de cele spuse la primul punct, evident, orice manifestare este totodată și demascarea propagandei sioniste, luarea de atitudine împotriva șovinismului sionist.

De asemenea, aceasta este o luare de poziție față de emigrare, deci este legată de problemele statului Israel. Despre statul Israel în sine, aproape în fiecare număr apar și articole separate în care este prezentată în parte situația grea de acolo, în parte se demască guvernarea reacționară de acolo. Am putea aduce un șir întreg de exemple, dar considerăm de prisos, după cum am menționat aproape în fiecare număr un articol separat se ocupă de acest lucru.

Am auzit de unele cazuri când, în legătură cu emigrările, reacțiunea a avut manifestări nesănătoase – din partea unor neevrei de asemenea. De exemplu, când

superiorul român sau maghiar a luat la cunoștință aprobator anunțul angajatului evreu despre intențiile sale de emigrare. Asemenea cazuri însă, conform dispozițiilor forurilor noastre competente, nu au fost menționate de noi.

Referitor la demascarea sioniștilor avem deficiența că nu întotdeauna am fost destul de concreți. Am primit puțin material demascator concret, deoarece în general agenții sioniști nu au curajul să lucreze pe față, așadar sunt mai greu de demascat. Întrucât efectivul redacției noastre este mic, nu suntem destui pe teren, iar de la CDE primim puține astfel de materiale demascatoare.

4. Aspecte politice despre problema națională.

În articole separate, cu această problemă ne-am ocupat doar ocazional, în anumite numere festive. De exemplu, în articolul de fond festiv scris cu ocazia aniversării Republicii noastre populare, desigur am accentuat și rezultatele obținute în domeniul rezolvării problemei naționale. Am publicat un contrafond în numărul 235, cu ocazia celei de-a doua aniversări a hotărârii Biroului Politic al CC al PMR în legătură cu problema națională. În articolele noastre scrise cu ocazia alegerilor am accentuat egalitatea între naționalități.

Kahán Sámuel

Cluj, 19.I.1951

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR, fond 13, dos. 183/1951, f.189-192)

[1] Este vorba de fosta întreprindere „Dermata” – fabrică de încălțăminte, militarizată în vremea războiului, redenumită după naționalizare „János Herbák”, iar ulterior „Clujana”.

195

NOTĂ INFORMATIVĂ

Începând din luna mai, când în urma dispoziției guvernului s-au făcut înlesniri pentru cei ce vor să emigreze în statul Israel, propaganda și agitația naționaliștilor sioniști a devenit fățișă și foarte activă, reușind să atragă sub influența lor o bună parte a populației muncitoare evreiești din regiune, în așa fel ca ei să scoată formulare de plecare din RPR.

Pentru atingerea scopurilor lor, dușmanii de clasă sioniști lansau lozinci ca: antisemitismul veșnic, unitatea națională, posibilitatea unui nou război, care ar cauza un nou Auschwitz etc. Și unde nu puteau influența cu acestea, afirmau că evreii au datoria de a clădi socialismul în propria lor țară, deci trebuie să plece.

Dar dușmanul de clasă național sionist se folosește de toate posibilitățile – greutăți reale pe care le avem – ca argumente în propaganda lor ticăloasă. Astfel, greutățile în jurul locuințelor, în jurul aprovizionărilor, unele puneri în cadrul disponibil au fost deformatе de agenți și unelte ale sioniștilor și întrebuințate în scopurile lor.

Exemple: în str. Mikó, în imobilul de sub nr. 8, dintre 6 locatari au fost evacuate 4 familii (dintre care 2 foști exploatatori). Coincidența a făcut ca toți aceștia să fie evrei, iar cei doi rămași să fie neevrei, caz care a fost bine exploatat de

dușmanul de clasă, arătându-se că „trebuie să plecăm, căci n-avem liniște și siguranță nici în locuințele noastre”.

La UCC, pe la sfârșitul anului trecut, au fost concediați 120 de angajați, din motive întemeiate, 20 evrei și restul neevrei. Propaganda sionistă și din acest caz și-a făcut un argument, n-a vorbit despre cei 100 neevrei concediați, dar a scos în evidență demiterea evreilor. Toate aceste și alte cazuri asemănătoare au fost folosite pentru a îndemna populația muncitoare evreiască la plecare.

Se întâmplă ca organizația noastră să primească adrese anonime cu înjurături și amenințări, scrise de evrei, naționaliști, sioniști.

În același timp se manifestă și antisemitismul în mod izolat, din partea elementelor dușmănoase. Astfel, într-o adunare generală de la Coop. de producție „Mobile”, unii provocatori au antrenat majoritatea participanților în ieșiri antisemite. S-a manifestat antisemitismul și cu ocazia muncii din ziua de 26 dec. (a doua zi de Crăciun), când pe larg s-a protestat pentru faptul că trebuie să se muncească, pe când evreii au avut dreptul să-și țină sărbătorile lor. (Tov. Nusbecher Izidor, uzinele „János Herbák”, care făcea muncă de lămurire în vederea muncii din 26 dec., a fost dezarmat chiar de secretara org. de bază).

Ni s-a semnalat că tov. Klein Iacob, mecanic de precizie la întreprinderile Sfatului Popular Regional, str. Deportărilor, a fost decorat cu Ordinul Muncii, apărut în „Buletinul Oficial”, fără ca să i se înmâneze decorația. Nu cunoaștem adevărul în jurul acestui caz, ne-a fost semnalat ca un caz de manifestare antisemită, în orice caz, propaganda sionistă manevra și de data aceasta.

Pentru combaterea și demascarea propagandei sioniste, comitetul nostru duce o muncă de lămurire organizată.

Ca principal mijloc de combatere și demascare folosim munca de lămurire de la om la om, făcută cu activiștii noștri, formând echipe de câte două persoane. Ca un alt mijloc de lămurire a maselor, folosim adunările publice și manifestările culturale, organizate de 2 ori pe lună. Presa centrală și locală a CDE-ului se ocupă pe larg cu dezvăluirea adevărului în problema emigrării și ca mijloc de convingere se folosesc de scrisorile sosite din Israel, care sunt pe urmă folosite în munca noastră de lămurire. Punem un accent mare și pe agitația vizuală, folosindu-ne de caricaturi, lozinci, diapozitive etc.

În urma ajutorului permanent primit din partea partidului, a ajutorului primit din partea presei noastre de partid și în urma muncii noastre de lămurire, tot mai mult reușim să scoatem oamenii muncii evrei de sub influența dușmanului de clasă sionist și drept rezultat al acestei munci putem arăta că după sosirea primelor pașapoarte (din 15-20 dec.) marea majoritate a populației muncitoare evreiești a rămas calmă și hotărâtă de a rămâne în RPR, doar la o mică parte a populației evreiești se simte o nervozitate, la cei habotnici.

Cluj, 19 ian. 1951

Secretar
König Iosif

Resp. organizatoric
Schwartz Sigfried

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Cluj, fond 13, dos. 183/1951, f.191-192)

Comitetul Democratic Evreiesc
Comitetul Central

Propuneri
Pentru reducerea activului salariat la CC, Regiuni și Comitete locale*

	Schema existentă		Schema propusă		Salar. în puls	
	Polit.	Adm.	Polit.	Adm.	Polit.	Adm.
Comitetul Democratic Evreesc						
Comitetul Central	25	22	16	9	9	13
Comitetul Democratic Evreesc						
Capitala	30	17	16	8	14	9
Comitete Regionale						
Categoria I-a 4	17	10	9	2	8	8
Categoria a II-a 6	19	18	10	4	9	14
Categoria a III-a 10	21	17	15	-	6	17
Total	57	57	34	6	23	39
Comitete Locale						
Categoria I-a 15	26	11	17	-	9	11
Categoria a II-a 11	16	10	8	-	8	10
Categoria a III-a 11	15	6	-	-	15	6
Total	57	57	25	-	32	27
Total salariați existenți		Total salariați propuși		Total salar. în plus		
Activ politic	169	Activ politic	91	Activ politic	78	
Pers. ad-tiv	111	Pers. ad-tiv	23	Pers. ad-tiv	88	
Total	280	Total	114	Total	166	

18 aprilie 1951

(Arh.St.București, CC al PCR. Cancelarie, dos. 17/1951, f.26)

* Vezi și volumul *Minorități etnoculturale. Mărturii documentare. Maghiarii din România (1945-1955)*, ed. Andreea Andreescu, Lucian Năstasă și Andrea Varga, Cluj, CRDE, 2002, p.698-707.

Nr. Col. 121/13.VI.1951
23 aprilie 1951

NOTĂ
Către Regionala PMR. Colegiul de Partid Cluj

Vă semnalăm pe numita Kális Regina, membră în PMR, născută la 10.XI.1913 în Hunedoara, căsătorită cu Kális Solomon, ceasornicar și bijutier pe cont propriu în Cluj, domiciliată în Cluj, str. Molotov nr. 45, unde are și prăvălie de ceasornicar.

Susnumita a funcționat până la începutul anului 1951 ca funcționară la Oficiul de Plasare a Brațelor de Muncă în Cluj, iar în prezent ar fi plasată la o instituție în calitate de resp. de cadre.

Despre susnumita s-a constatat că este de morală ușoară, umblă în societăți unde spune bancuri reacționare la adresa membrilor din Comitetul Central. Totodată desfășoară și o activitate sionistă, făcând critică femeilor care retrag actele de a emigra, spunându-le că le va părea rău de faptul aceasta, fiindcă evreii nu au ce căuta aici. Ca mijloc de propagandă folosește metoda aceea: care au copii, le spune că nu vor putea mărita pe fiicele lor fiindcă toți băieții tineri se duc în Israel și o să trebuiască să le mărite cu un creștin.

Cluj, la 23 aprilie 1951

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Cluj, fond.13, dos. 365/1951, f.35)

21 June 1951

Increase of anti-Semitism in Moldavia

During the months of March and April 1951, starting with almost unnoticeable examples, but which are growing increasingly frequent, it became apparent that there was developing a strong revival of anti-Jewish sentiment in Moldavia. The Jews are accused there of manipulating and controlling the black market and of political obstructionism endangering the "Socialist Fatherland".

These persecutions have been conducted with a special violence on the part of the political authorities and of the police at Iasi, which has a Jewish population of almost 50 per cent. The "Paza" and units of the regular army have been involved in revolting and at times bloody incidents.

In the evening of 18 March, around 23.00 hours, two men, Hornestein A. and Turnbull M., who had been found in possession of a small package of butter and of one kilo of sugar, were arrested and taken to the police station. Accused of having bought these items on the black market, as they had tried to hide inside their shirts when stopped by the police, they were subjected to long and torturous questioning. They were released only after more than 40 hours. And then only after they

had made a "voluntary" contribution of 22.000 lei to the local Communist Youth Organization of Iasi. And this because the police had found out after a few questions that they had been dealing with a farmer and a small businessman, both of whom were Jews.

Since this interrogatory, which ended with the "voluntary" contribution, the daily persecutions of Jews in the city of Iasi have increased incredibly. Merely the fact of being a Jewish doctor, lawyer or businessman, causes difficulties, which in the most fortunate case end with "voluntary" contributions to the Romanian communist Party.

On 22 April, however, something far more serious occurred. In the late afternoon, towards sunset an Army patrol composed of soldiers, stationed in the nearby Hotel Palma, which some time previously had been requisitioned by the Army, broke into the "Farmacia Centrală" in the principal square of Iasi. The doors were closed, so that no one could neither enter nor leave the premises. All the people who were found in the pharmacy, were searched, and women particularly were forced to undress in front of everybody in spite of the protests of all the civilians present, which brought on laughter and obscene gestures on the part of the soldiers. After this search, which showed no results, all the Jews among those present were arrested and the others allowed to go.

The pharmacist Bartok Zoltan, was accused of selling foreign drugs on the black market and especially of having sold worthless penicillin. Two false witnesses were found who swore that they had paid 6000 lei for a phial of American penicillin, which was four years old.

The group of Jews who had been found in the pharmacy were accused of being in connivance with the pharmacist, and they were all sent off to join a forced labor battalion in the zone of Hârșova and Dobrogea. The drug store was closed for about a week and then was appointed manager of it a pharmacy student of proven Communist faith. The new manager is one of the two witnesses who swore of having purchased the penicilin at 6000 lei.

It is feared that within short notice all the Jewish people in Iasi might be sent off in mass to the forced labor camps of Cernavodă, Murfatlar and Constanța.

Date of observation: April 1951

Evaluation comment: Source: Fairly reliable; Information: Possibly true, unconfirmed. Persecutions directed especially against Rumanian Nationals of Jewish descent couldn't be confirmed. It is, however, a fact that, unfortunately, the Moldavian province has a regrettable tradition in this respect and it can be assumed that even Communist authorities are temporarily inclined to find scapegoats in the sense of local feelings.

[TRADUCERE]

21 iunie 1951

Creșterea antisemitismului în Moldova

În cursul lunilor martie și aprilie 1951, începând cu cele mai ne semnificative exemple, dar care apar din ce în ce mai frecvent, a devenit evident faptul că se manifestă o puternică revenire a sentimentelor antisemite în Moldova. Evreii sunt

acuzai de manipularea și controlul asupra pieței negre și de obstrucționism politic, ce amenință „patria socialistă”.

Aceste persecuții au fost conduse cu o violență deosebită de autoritățile politice ale Miliției din Iași, care are o populație evreiască de aproape 50%. Paza și unitățile armatei au fost implicate în revoltă și în confruntările chiar sângeroase.

În seara zilei de 18 martie, în jurul orei 23.00, doi bărbați, A. Hornestein și M. Turnbul, asupra cărora s-au găsit mici pachete de unt și un kilogram de zahăr, au fost arestați și duși la secția de Miliție. Acuzai de cumpărarea acestor bunuri pe piața neagră, din cauză că încercau să le ascundă în sânul cămășii atunci când au fost opriți de miliție, aceștia au fost supuși unui interogatoriu îndelungat și dureros. Au fost eliberați după mai bine de 40 de ore. Și atunci numai pentru că au contribuit „voluntar” cu 22.000 lei la Uniunea Tineretului Comunist din Iași. Acest lucru s-a întâmplat pentru că, după câteva întrebări, miliția a aflat că făcuseră un târg cu un fermier și un om de afaceri, ambii evrei.

De la această contribuție „voluntară”, persecuția zilnică a evreilor în orașul Iași s-a intensificat semnificativ. Simplul fapt că cineva este medic, avocat sau om de afaceri evreu cauzează dificultăți, care în cele mai fericite cazuri se încheie cu contribuții „voluntare” la Partidul Comunist Român.

La 22 aprilie însă s-a întâmplat ceva mult mai grav. După-amiază, către amurg, o patrulă a armatei compusă din soldați staționați în apropierea hotelului Palma, care cu câțiva vreme înainte fusese achiziționat de armată, a năvălit în „Farmacia Centrală” din principala piață a Iașului. Ușile erau închise ca nimeni să nu poată intra sau ieși din clădire. Toți cei care se aflau în farmacie au fost percheziționați, iar mai ales femeile au fost forțate să se dezbrace în fața tuturor celor de față, în ciuda protestelor civililor prezenți, ceea ce a stârnit râsete și gesturi obscene din partea soldaților. După percheziție, care nu a condus la nici un rezultat, toți evreii dintre cei de față au fost arestați, iar celorlalți li s-a dat drumul să plece.

Farmacista Zoltán Bartok a fost acuzat de vânzarea medicamentelor pe piața neagră și mai ales de a fi vândut penicilină care nu era bună. S-au găsit doi martori falși care au declarat sub jurământ că au plătit 6000 lei pentru o fiolă de penicilină americană, care era veche de patru ani.

Grupul de evrei care au fost găsiți în farmacie au fost acuzai de complicitate cu farmacistul și ca urmare au fost trimiși la batalioanele de muncă silnică în zona Hârșova și Dobrogea. Farmacia a fost închisă timp de o săptămână, după care a fost numit pe postul de director un student care a dovedit devotament față de cauza comunismului. Noul director este unul din cei doi martori falși care juraseră că au cumpărat penicilina pentru 6000 de lei.

Este de temut că în curând toți evreii din Iași ar putea fi trimiși în masă în taberele de muncă forțată de la Cernavodă, Murfatlar și Constanța.

Data observării: aprilie 1951

Comentariu asupra evaluării: sursa prezintă destulă încredere; informația este probabil adevărată, neconfirmată. Persecuțiile direcționate în special împotriva cetățenilor români de origine evreiască nu au putut fi confirmate. Rămâne însă un fapt că, din păcate, provincia Moldova are o tradiție regretabilă în această privință și se poate presupune că chiar autoritățile comuniste sunt momentan în căutare de tapi ispășitori în ceea ce privește sentimentele locale.

(Open Society Archives, Budapest, Box 529, Item No. 1015/51)

Nr. 4997/București, 28 august 1951

*Confidențial***Tovarășe însărcinat cu afaceri**

În „Bulletin d'information pour les roumains de l'étranger” (BIRE), nr. 17-18 din 27 iunie 1951 (buletin al trădătorilor români din străinătate), ce apare la Paris, sub titlul *Uniunea Evreilor Români din America va colabora cu Comitetul Național Român* a apărut următoarea informație:

„New-York. Dl. dr. Julius I. Kleper, președintele Uniunii Evreilor Români din America, a trimis o scrisoare Comitetului Național, prin care ruga să comunice orientarea comitetului, privitoare la problema egalității de drepturi în România. La această scrisoare, d. C. Vișoianu, președintele Comitetului[1], a răspuns că Comitetul Național luptă pentru eliberarea României și așezarea unei vieți democratice în țara eliberată, în care toți cetățenii să se bucure de drepturi egale, indiferent de origine, rasă sau religie. Scrisoarea se termină, arătându-se că se dorește să se vadă o colaborare cât mai strânsă între cele două organizațiuni.

Dl. dr. J.I. Kleper, în numele UERA, a răspuns că nu s-a îndoit nici un moment de ideile democratice de care este animat Comitetul Național, arătând că dorește ca organizațiile resp. să colaboreze cât mai strâns pentru cauza comună a libertății tuturor românilor, fără deosebire de rasă, origine sau religie.

Acest schimb de scrisori a făcut o profundă impresie în rândurile evreilor români din Statele Unite.

Vă trimitem această informație pentru a fi folosită ca sursă de documentare pentru demascarea conducerii reacționare a UERA, arătându-se că aceasta a început să colaboreze fățiș cu acei care în calitate de fruntași ai „partidelor istorice”, în special ai PNT, au fost aliații legionarilor și ai lui Antonescu, încurajând și sprijinind pogromurile antievreiești săvârșite de aceștia (pactul din 1937 Maniu-Codreanu, încadrarea legionarilor în PNT după 23 august 1944) etc.

Director
I. Moruzi

Tovarășului Paul Davidovici, însărcinat cu afaceri a.i. Legația RPR Tel Aviv

(Arhiva Ministerului de Externe București, fond Israel 1951, nepaginat)

[1] Constantin Vișoianu, membru al Partidului Național-Tărănesc, fost ministru plenipotențiar la Haga, Varșovia și Ankara, ministru al Afacerilor Externe din 4 noiembrie 1944 până în 5 martie 1945, fugit din România clandestin la bordul unui avion american în 1946, stabilindu-se în SUA.

Emigration From Rumania To Israel

Source Rome: Israeli agency sources

Date of observation: 4 March 1952

On 3 March 1952, some 902 Rumanian Jewish emigrants arrived in Israel on board the Rumanian vessel "Transylvania". This is the first time there has been a Jewish emigration from Rumania to Israel, which included emigrants aged between 16 and 25. So far, specialized workers are still not granted permission to leave Rumania for Israel.

A further novelty is also that transports of Rumanian emigrants to Israel include groups of young Communists. The transport of the "Transylvania" numbered about 15 to 20 such young Communists, who requested to be allowed to get in touch with the Israeli Communist Party as soon as they arrived at the port of destination. It appears that this emigration of Communists is a result of a secret agreement within the Cominform to send young Communists to Israel to strengthen the Communist Party in that country, which is so far very weak, i.e. altogether about two to three per cent of the population. All these Communists youngsters went through a political seminary before leaving Rumania. Before leaving the port of Constanța, 15 passengers of the "Transylvania" were arrested by Rumanian political police for unknown reasons.

In connection with the arrests of Zionists recently made in Rumania, the Israeli Parliament held a special meeting on 28 February. All parties expressed themselves against the measures taken by the Rumanian Government with exception of the Mapam Party (left-wing Socialist) and the Communist Party who requested that this subject be cancelled from the agenda. The protests of the other parties in the Parliament against the Mapam and the Communist Party were especially great when the Communist Deputy, Willner M., declared that the Zionists arrested in Rumania were all ordinary criminals who had acted against Rumanian laws and were thus liable to punishment by the Rumanian authorities. At the end of the meeting the governmental representative stated that at the present moment the Israeli Government is preparing to take diplomatic steps against the Rumanian Government with regard to the arrests of Zionists.

On 3 March 1952 the Executive Committee of the Jewish Agency of Palestine also held a special meeting regarding the same subject. They decided to take new and special measures to effect the release of the arrested Zionists.

Eval. comment: Confirmed by other sources.

[TRADUCERE]

Emigrația din România spre Israel

Sursa Roma: surse ale agenției israeliene

Data observării: 4 martie 1952

La 3 martie 1952, 902 evrei români emigranți au ajuns în Israel la bordul navei române „Transilvania”. Aceasta este prima ocazie când evreii emigrează din România în Israel într-un grup care include emigranți între 16 și 25 de ani. Până acum, muncitorilor calificați nu li s-a acordat permisiunea de a părăsi România pentru a emigra în Israel.

O altă noutate este aceea că transporturile de emigranți români spre Israel includ grupuri de tineri comuniști. Transportul de pe „Transilvania” avea 15-20 de astfel de tineri comuniști, care au cerut să li se permită să ia contactul cu Partidul Comunist Israelian de îndată ce vor fi ajuns în portul de destinație. Se pare că această emigrație a comuniștilor este rezultatul unei decizii secrete luate în interiorul Cominform-ului, de a trimite tineri comuniști în Israel pentru a întări Partidul Comunist, care în prezent este foarte fragil, cuprinzând doar 2-3% din populație. Toți acești tineri comuniști au urmat un seminar politic înainte de a părăsi România. Înainte de a părăsi portul Constanța, 15 pasageri de pe „Transilvania” au fost arestați de către poliția politică română pentru motive necunoscute.

În legătură cu arestările recente ale sioniștilor din România, Parlamentul din Israel a convocat o ședință extraordinară în data de 28 februarie. Toate partidele și-au exprimat poziția împotriva măsurilor luate de guvernul român, cu excepția Partidului Mapam (socialist de stânga) și a Partidului Comunist, care au cerut ștergerea acestui punct de pe ordinea de zi. Protestele celorlalte partide parlamentare împotriva Mapam-ului și a Partidului Comunist s-au intensificat, mai ales atunci când deputatul comunist Wilner M. a declarat că sioniștii arestați în România erau infractori de drept comun care acționaseră împotriva legilor române și, drept urmare, erau pasibili de pedeapsă. La sfârșitul ședinței, reprezentanții guvernului au afirmat că în prezent guvernul israelian se pregătește să întreprindă demersuri diplomatice împotriva guvernului român în legătură cu arestarea sioniștilor.

La 3 martie 1952 Comitetul Executiv al Agenției Evreiești din Palestina s-a întrunit și el într-o ședință extraordinară pentru a dezbate același subiect. Participanții au decis să ia măsuri speciale noi pentru a obține eliberarea sioniștilor arestați.

Comentariu asupra evaluării: Confirmat de alte surse.

(Open Society Archives, Budapest, Box 193, Item No. 4080/52)